

Vägen till arbete för unga med
funktionsnedsättning – en uppföljning
och utvärdering

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-88607-13-3
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2017

Förord

Arbetsmarknadsutskottet beslutade den 17 maj 2016 att inrätta en uppföljnings- och utvärderingsgrupp med uppgift att genomföra utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen beslutade den 8 december 2016 att göra en uppföljning och utvärdering av vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning. Unga med funktionsnedsättning har generellt sett särskilda svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är därför angeläget att följa upp och utvärdera gruppens ställning på arbetsmarknaden och Arbetsförmedlingens insatser på området. Resultatet av detta arbete ska ge arbetsmarknadsutskottet ökad kunskap och ett fördjupat beslutsunderlag inför beredning av ärenden om dessa frågor. Underlaget har tagits fram av utvärderare Madeleine Nyman vid utskottsavdelningens utvärderings- och forskningssekretariat i samarbete med föredraganden Martin Brandorf vid arbetsmarknadsutskottets kansli. Elisabet Michailaki Lindquist vid utvärderings- och forskningssekretariatet har deltagit vid intervjuer inom ramen för detta uppdrag.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin rapport där vissa iakttagelser och bedömningar redovisas.

Stockholm i oktober 2017

Raimo Pärssinen (S) ordförande, Erik Andersson (M), Sven-Olof Sällström (SD), Marco Venegas (MP), Fredrik Christensson (C), Ali Esbati (V), Fredrik Malm (L) och Désirée Pethrus (KD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	6
1 Inledning.....	8
1.1 Arbetsmarknadsutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp	8
1.2 Bakgrund till utvärderingen	8
1.3 Syfte, inriktning och huvudfrågor	9
1.3.1 Frågeställningar	9
1.4 Utgångspunkter	9
1.4.1 Internationella konventioner.....	10
1.4.2 Europeiska unionen	10
1.4.3 Europarådet	10
1.4.4 Svensk rätt	11
1.4.5 Regeringens strategi	11
1.4.6 Förslag till nytt mål	12
1.5 Genomförande, metod och avgränsning.....	12
1.5.1 Avgränsningar	13
1.6 Centrala termer och begrepp	13
2 Bakgrund om kommunerna i fallstudierna.....	15
2.1 Fakta om ungdomarna i kommunerna.....	15
2.2 Organisationen kring ungdomarna	15
2.2.1 Linköping	15
2.2.2 Stockholm	16
2.2.3 Sundsvall	17
2.2.4 Trollhättan	18
3 Unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga	20
3.1 Unga i målgruppen 2011–2016.....	20
3.1.1 Andelen unga med en funktionsnedsättningskod har ökat	20
3.1.2 Fler män än kvinnor har en funktionsnedsättningskod	23
3.1.3 Andelen unga med funktionsnedsättning varierar mellan länen	25
3.2 Den arbetssökandes väg till arbete	28
3.2.1 Skapade arbeten.....	30
3.2.2 Beskrivning av olika typer av effekter.....	30
4 Andelen unga med funktionsnedsättningar som går vidare till arbete eller studier	32
4.1 Andelen unga i målgruppen som går vidare till arbete eller studier 2011–2016	32
4.1.1 Några inledande förklaringar till att målet inte nåtts	32
4.1.2 Stora skillnader beroende på var i Sverige man bor	33
4.2 Arbetsmarknadspolitiska insatser och program.....	36
4.2.1 Framgångsrika metoder inom området.....	37
4.2.2 Effekter och erfarenheter för personer med funktionsnedsättningar	37
4.2.3 Förslag till kompletterande och förbättrade insatser.....	43
4.3 Arbetssökandes roll.....	45
4.3.1 Motivation och självkänsla viktiga egenskaper	46
4.3.2 Utbildningsnivån har betydelse	47
4.4 Arbetsförmedlarens roll	47

4.4.1	Oförändrade riktlinjer för arbetsförmedlarna	47
4.4.2	Förtroende och tålamod viktiga faktorer	48
4.4.3	Kompetensen hos arbetsförmedlarna varierar	48
4.4.4	Hög arbetsbelastning och tidsbrist kan försämra utfallet.....	49
4.4.5	Personalomsättning bland arbetsförmedlarna skapar oro	49
4.4.6	Privata förmedlare fyller en funktion	49
4.5	Andra faktorerers påverkan	50
4.5.1	Konjunkturen och arbetsutbudet.....	50
4.5.2	Aktivitetsersättning och aktivitetsrapportering.....	51
4.5.3	Samverkan och gemensam lokalisering.....	51
4.5.4	Arbetsgivaren	52
4.5.5	Förändring av gymnasiesärskolan	55
4.5.6	Folkhögskolorna.....	56
5	Användning av funktionsnedsättningskoder	57
5.1	Bakgrund.....	57
5.1.1	Nya koder sedan mars 2015	58
5.2	Problematik kring användningen av koder.....	59
5.2.1	Underlaget till Arbetsförmedlingens utredningar varierar.....	59
5.2.2	Arbetsförmedlares kunskap och kompetens om hur man sätter koder varierar.....	59
5.2.3	Alla får inte någon kod – mörkertal i statistiken	60
5.2.4	Kodsättningen tar tid	60
5.2.5	Ökade krav på resultat	61
5.2.6	En kod säger inte allt om en individ	62
5.3	Effekter av att få en kod	62
6	Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar	64
6.1	Målet i strategin kan förtydligas.....	64
6.2	Arbetsförmedlares kompetens behöver öka	64
6.3	Olikheterna i målgruppen – en svårighet.....	64
6.4	Andelen unga i målgruppen har ökat – fler får en diagnos.....	65
6.5	Konkurrens och målkonflikter på arbetsmarknaden.....	65
6.6	Samverkan och samlokalisering underlättar.....	66
6.7	Individuella insatser fungerar bra.....	66
6.8	Tidiga insatser välkomnas	67
6.9	Motivation och självkänsla viktiga egenskaper.....	67
6.10	Arbetsgivare måste avsätta tid.....	67
6.11	Koder har för- och nackdelar	67
7	Referenser	69
 <i>Bilagor</i>		
	Berättelser från intervjuer med ungdomar	75
	Beskrivning av arbetsmarknadspolitiska insatser 2011–2016.....	78
	Generella effekter och analyser av arbetsmarknadspolitiska insatser	87
	Ändringar av särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga 2017	91
	Intervjuer och frågor i utvärderingen	92
	Tabellbilaga	96

Sammanfattning

Arbetsmarknadsutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp beslutade i december 2016 att göra en uppföljning och utvärdering (nedan kallad utvärdering) av vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning. Syftet är att ge utskottet ökad kunskap och ett fördjupat beslutsunderlag inför beredningen av ärenden om frågor som berör vägen till arbete för unga med funktionsnedsättningar. Fokus i utvärderingen är Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska insatser som riktas till unga personer med funktionsnedsättning och till arbetsmarknadsdeltagandet bland dessa. Utvärderingen bygger på dokumentstudier, statistik, intervjuer samt fallstudier i Linköping, Stockholm, Sundsvall och Trollhättan.

Gruppen unga med funktionsnedsättningar som medför nedsatt arbetsförmåga är en heterogen grupp som är svår att utvärdera. Kunskapsläget om gruppen är därför begränsat. Denna utvärdering bidrar till att öka förståelsen för gruppens möjligheter eller hinder att få ett arbete.

I december 2016 var ca 35 300 unga inskrivna med en funktionsnedsättningskod på Arbetsförmedlingen, varav drygt en tredjedel var kvinnor. Unga med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning är den typ av funktionsnedsättning som är vanligast förekommande i statistiken för både kvinnor och män. Under åren 2011–2016 ökade andelen unga inskrivna med en kod, enligt Arbetsförmedlingens statistik, från 13 till 19 procent. Dock kan ökningen vara både överskattad och till viss del underskattad. Några möjliga förklaringar till att ökningen kan vara överskattad är att arbetsförmedlare blivit bättre på att sätta funktionsnedsättningskoder och att fler i dag än tidigare får en diagnos. Samtidigt kan det finnas ett mörkertal i statistiken, dvs. det kan finnas unga som inte har en kod men som borde fått en.

Arbetsförmedlingens delmål att andelen ungdomar under 30 år med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som går vidare till arbete eller studier skulle öka under perioden 2011–2016 har inte uppnåtts. Andelen för riket låg på ungefär samma nivå under perioden. Samtidigt ökade antalet unga med funktionsnedsättning vilket betyder att fler (mätt i antal) ungdomar har gått vidare till arbete eller studier. Det finns stora variationer beroende på var i Sverige man bor. Arbetsförmedlingen mäter i sin uppfyllelse av delmålet både subventionerade och osubventionerade anställningar. I regeringens strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken 2011–2016 är det dock inte tydligt om målet även gäller subventionerade anställningar.

Det finns många möjliga förklaringar till att Arbetsförmedlingens delmål inte har uppnåtts, t.ex. ökad konkurrens om subventionerade anställningar, låg kompetens hos vissa arbetsförmedlare som stöder gruppen, svag motivation och självkänsla hos unga i målgruppen samt bristande kompetens hos vissa arbetsgivare.

I utvärderingen identifieras också flera insatser och faktorer som bidrar till att fler ungdomar med funktionsnedsättningar får ett subventionerat eller osubventionerat arbete eller går vidare till studier, t.ex. att samverkan och samlokalisering förbättrar möjligheterna för unga i gruppen och att individuella insatser fungerar bra. Det har också visat sig att subventionerade anställningar och arbetspraktik har haft positiva effekter för unga i målgruppen.

Arbetsförmedlingens funktionsnedsättningskoder ska underlätta och säkerställa att resurser kommer rätt personer till del. Koderna kan också användas för att göra uppföljningar och utvärderingar. Det finns dock en del problematik kring koderna. Till exempel säger en kod inte allt om en individ och hans eller hennes arbetsförmåga, samt att arbetssökande måste framhålla sina brister för att få en kod, vilket kan leda till sämre självkänsla hos individen.

1 Inledning

1.1 Arbetsmarknadsutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp

Utskotten har till uppgift att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut. Av regeringsformen framgår att ”varje utskott följer upp och utvärderar riksdagsbeslut inom utskottets ämnesområde”.¹ Riksdagen har även beslutat om riktlinjer² för utskottens uppföljning och utvärdering, av vilka framgår bl.a. att såväl uppföljning som utvärdering bör ha en framåtblickande inriktning och medverka till att ge underlag för väl underbyggda ställningstaganden i utskottens beredningsarbete.

Arbetsmarknadsutskottet beslutade den 17 maj 2016 att inrätta en uppföljnings- och utvärderingsgrupp med uppgift att genomföra utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen beslutade den 8 december 2016 om en uppföljning och utvärdering (i fortsättningen kallad utvärdering) av vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Utvärderingen ska ge arbetsmarknadsutskottet ökad kunskap och ett fördjupat beslutsunderlag inför beredning av ärenden om dessa frågor. Underlaget för utvärderingen har huvudsakligen tagits fram av utvärderare Madeleine Nyman vid utskottsavdelningens utvärderings- och forskningssekretariat.

1.2 Bakgrund till utvärderingen

I december 2015 var en fjärdedel av personerna med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och som var arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd under 30 år.³ Inom ramen för den dåvarande regeringens strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken i Sverige under 2011–2016 har Arbetsförmedlingen haft som målsättning att andelen ungdomar under 30 år med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som går vidare till arbete eller studier ska öka. Under perioden har detta mål inte uppnåtts.

Mot denna bakgrund gjorde arbetsmarknadsutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp bedömningen att det var viktigt att följa upp och utvärdera den aktuella gruppens ställning på arbetsmarknaden och Arbetsförmedlingens insatser riktade till denna grupp.

¹ 4 kap. 8 § regeringsformen.

² Förs. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23; framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21.

³ Denna relativt stora andel kan i verkligheten vara större eller mindre eftersom det finns en problematik kring Arbetsförmedlingens sätt att föra statistik med funktionsnedsättningskoder. Se kapitel 5.

1.3 Syfte, inriktning och huvudfrågor

Syftet med utvärderingen av vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är att ge arbetsmarknadsutskottet ökad kunskap och ett fördjupat beslutsunderlag inför beredningen av ärenden om dessa frågor.

Fokus i utvärderingen är Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska insatser som riktas till unga personer med funktionsnedsättning och arbetsmarknadsdeltagandet bland dessa.

Populationen i utvärderingen är 16–29-åringar som är inskrivna på Arbetsförmedlingen och som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, enligt Arbetsförmedlingens kodning.

Undersökningsperioden är 2011–2016, vilket motsvarar strategin för genomförande av funktionshinderspolitiken i Sverige.⁴

1.3.1 Frågeställningar

- Har gruppen unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga förändrats över tid 2011–2016 med avseende på
 - typ av funktionsnedsättning (funktionsnedsättningskod)
 - kön
 - typ av arbetsmarknadspolitisk insats
- Vilka orsaker ligger bakom utvecklingen?
- Varför har Arbetsförmedlingens delmål ”Andelen ungdomar, under 30 år, med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som får en anställning eller utbildning ska årligen öka” inte uppnåtts?
 - Vilka arbetsmarknadspolitiska insatser har haft effekt?
 - Vilken roll spelar den arbetssökande?
 - Vilken roll spelar arbetsförmedlaren?
 - Vilken roll spelar andra faktorer?
- Finns det brister i underlaget till Arbetsförmedlingens statistik?
 - För- och nackdelar med att få en funktionsnedsättningskod.

1.4 Utgångspunkter

Det är allmänt känt att delaktighet på arbetsmarknaden skapar förutsättningar för bättre ekonomi, större delaktighet i samhällslivet och bidrar till bättre hälsa.⁵ Arbetsförmedlingen har sedan 2002 ett samlat ansvar, sektorsansvar, för funktionshindersfrågor inom arbetsmarknadspolitiken.⁶

⁴ Socialdepartementet, *En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016*, dnr S2012.028, 20 juni 2011.

⁵ Se t.ex. MFD, *Utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken 2011–2016*, A 2016:14.

⁶ Prop. 2016/17:1 s. 32.

I det följande beskrivs internationella konventioner m.m. och svenska lagbestämmelser som reglerar arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning.

1.4.1 Internationella konventioner

Rättigheterna till arbete på lika villkor regleras i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och ett fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.⁷ Konventionen anger att de anslutna staterna ska skydda och främja rätten till arbete.

FN har också satt upp globala mål för hållbar utveckling (Sustainable Development Goal), som ingår i Agenda 2030-arbetet. Det åttonde målet är anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt. Ett av delmålen (8.5) för att uppnå målet är att senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för lika arbete.⁸

1.4.2 Europeiska unionen

Unionen ratificerade som regionalt organ 2011 den ovannämnda FN-konventionen och har beslutat om en egen handikappstrategi för unionen, i syfte att genomföra konventionen.⁹ Kommissionen har fastställt följande åtta huvudsakliga insatsområden inom strategin: tillgänglighet, delaktighet, lika rättigheter och likabehandling, sysselsättning, utbildning, socialt skydd, hälsa samt utrikespolitik. För varje område anges åtgärder som ska genomföras. För närvarande pågår en s.k. halvtidsgranskning av strategin.

I oktober 2016 antogs direktiv (EU) 2016/2102 om tillgänglighet till offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 23 september 2018. Utöver harmonisering av den inre marknaden är en avsedd effekt med direktivet att dessa webbplatser och mobila applikationer ska bli mer tillgängliga för användare och då särskilt personer med funktionsnedsättning.

1.4.3 Europarådet

Europarådet arbetar aktivt för att främja åtnjutandet av de mänskliga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Europarådet har nyligen beslutat om en ny funktionshindersstrategi.¹⁰ Strategin syftar till att uppnå jämlikhet,

⁷ Jfr SÖ 2008:26. Konventionen trädde i kraft 2009-01-14.

⁸ FN:s globala mål, <http://globalamalen.se>.

⁹ Se KOM(2010) 636.

¹⁰ The Council of Europe Disability Strategy 2017–2023 (CM(2016)155).

värdighet och lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning och bygger vidare på de erfarenheter som gjordes genom Europarådets tidigare handlingsplan.

1.4.4 Svensk rätt

Det finns också nationell lagstiftning som reglerar rätten till arbete. Bland annat slår arbetsmiljölagen (1977:1160) fast att arbetsförhållandena ska anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Vidare finns det en förordning (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga.¹¹ Förordningen innehåller bestämmelser om Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, som har eller kan förväntas få svårigheter att få eller behålla ett reguljärt arbete.

Därutöver finns nationell lagstiftning som reglerar stöd och service till funktionshindrade.¹²

1.4.5 Regeringens strategi

I juni 2011 presenterade den dåvarande regeringen en strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken i Sverige under 2011–2016.¹³ Strategin innehåller bl.a. inriktningsmål för nio olika områden, varav arbetsmarknadspolitiken är ett. Grunden för funktionshinderspolitiken finns i den nationella handlingsplanen *Från patient till medborgare*.¹⁴

Inriktningsmålen i strategin för arbetsmarknadspolitiken är dels att sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ska öka, dels att matchningen mellan arbetssökande personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och lediga arbeten ska vara effektiv.

För att uppnå regeringens beslutade strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016 har Arbetsförmedlingen satt upp fyra delmål, varav det andra berör unga med funktionsnedsättningar. Detta andra mål är: ”Andelen ungdomar, under 30 år, med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som får en anställning eller utbildning ska årligen öka under perioden.”

De övriga tre målen är att andelen personer med en funktionsnedsättning som får en anställning eller utbildning årligen ska öka, tiden från att en arbetssökande blir inskriven till att en funktionsnedsättning som medför nedsatt ar-

¹¹ Förordningen upphävdes 2017-07-01 och ersattes av förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

¹² Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

¹³ Socialdepartementet, *En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016*, dnr S2012.028, 2011-06-20.

¹⁴ Prop. 1999/2000:79, bet. 1999/2000:SoU14, rskr. 1999/2000:240.

betsförmåga är identifierad och registrerad ska förkortas samt att krav på tillgänglighet alltid ska ställas vid upphandling av arbetsmarknadspolitisk verksamhet.

1.4.6 Förslag till nytt mål

I maj 2017 lämnade regeringen ett förslag till nytt nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken.¹⁵ Det nya förslaget är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnperspektivet ska beaktas.¹⁶ Regeringen har vidare i propositionen föreslagit en översyn av användningen av termen nedsatt arbetsförmåga.¹⁷

1.5 Genomförande, metod och avgränsning

Utvärderingen bygger på dokumentstudier, tillgänglig och specialbeställd statistik, intervjuer samt fallstudier i fyra kommuner (Linköping, Stockholm, Sundsvall och Trollhättan).

I dokumentstudierna ingår exempelvis myndigheters återrapportering, tidigare utredningar och forskningsrapporter. Inom detta arbete har Riksdagsbiblioteket bidragit med att söka fram forskning inom diagnostisering.

Särskilda statistikbearbetningar för 16–29-åringar har beställts från SCB och Arbetsförmedlingens statistikenhet. Mätningen och definieringen av målgruppen varierar mellan dessa undersökningar. I SCB:s arbetskraftsundersökning får svarande själva ange att de har en funktionsnedsättning, medan Arbetsförmedlingen baserar sina bedömningar på expertutlåtanden. SCB:s undersökning är en urvalsundersökning, medan Arbetsförmedlingens statistik bygger på registerdata. Resultatet från bearbetningarna av SCB:s undersökning av situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning har inte kunnat användas i rapporten eftersom urvalet i undersökningen var för litet för att få signifikanta resultat.

Den specialbeställda statistiken från Arbetsförmedlingens statistikenhet har vidarebearbetats i utvärderingen.

Fallstudier har genomförts i fyra kommuner för att öka förståelsen för olika grupper av unga med funktionsnedsättnings möjligheter eller hinder att få ett arbete. Kommunerna i fallstudierna valdes utifrån följande kriterier:

¹⁵ Prop. 2016/17:188.

¹⁶ Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna har i en gemensam följdmotion (mot. 2016/17:3751) yrkat att målformuleringens första mening kompletteras med ”i ett samhälle med mångfald som grund”. Därutöver har ytterligare tre följdmotioner väckts med anledning av propositionen, som preliminärt är tänkt att behandlas under hösten 2017 (jfr kommande bet. 2017/18:SoU5).

¹⁷ Prop. 2016/17:188 s. 38.

- Antalet inskrivna vid förmedlingskontoren. Förmedlingskontoren i kommunerna måste ha en viss volym. I många kommuner är antalet unga med funktionsnedsättning som är inskrivna lågt.
- En kommun med ökad, en med oförändrad och en med minskad andel i målgruppen som går till arbete eller reguljär utbildning.
- En geografisk spridning i landet.
- Fånga kommuner med olika typer av arbetsmarknad.

Därutöver valdes Stockholm för att kommunen har en förmedling med en enhet som bara arbetar med unga med funktionsnedsättning.

I fallstudierna har intervjuer genomförts med en eller flera arbetsförmedlare, en eller flera anställda som arbetar med arbetsmarknadsfrågor i kommunen, några ungdomar i målgruppen och en arbetsgivare i kommunen som tagit emot unga med funktionsnedsättning genom anställningsstöd.

Utöver intervjuerna i fallstudier har intervjuer genomförts med anställda vid relevanta myndigheter, organisationer m.fl. (se bilaga 5).

Underlaget har i relevanta delar faktagranskats av uppgiftslämnarna.

1.5.1 Avgränsningar

I målgruppen ingår inskrivna på Arbetsförmedlingen som har aktivitetsstöd eller arbete med stöd (subventionerad anställning), de som är öppet arbetslösa och övriga inskrivna. Övriga inskrivna är exempelvis de som är ombytessökande (de har ett arbete men söker efter ett annat), tillfälligt anställda eller timanställda. Anställda vid Samhall ingår inte bland de som är inskrivna på Arbetsförmedlingen.¹⁸

I målgruppen ingår därför *inte samtliga* unga med funktionsnedsättning. Exempelvis ingår inte unga personer som har andra ersättningar/bidrag inom socialförsäkringen och som inte samtidigt är inskrivna på Arbetsförmedlingen.

Unga med funktionsnedsättning som är utanför målgruppen kommenteras dock utifrån intervjuer och dokumentstudier.

Det har inom ramen för denna utvärdering inte varit möjligt att genomföra en renodlad effektutvärdering. Däremot berörs andra myndigheters och forskares effektutvärderingar.

1.6 Centrala termer och begrepp

I rapporten används flera centrala termer och begrepp. Följande termer och begrepp har samma betydelse som definierats av den s.k. Funkautredningen¹⁹:

¹⁸ Med undantag för Samhallsanställda som har en ettårig utvecklingsanställning och för de som söker ett nytt arbete utanför Samhall, s.k. ombytessökande. E-post från Arbetsförmedlingen 2017-08-28.

¹⁹ SOU 2012:31.

Funktionsnedsättning. Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av en sjukdom eller ett annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar kan vara av bestående eller övergående natur.

Funktionshinder. Begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Exempel på begränsningar är svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, i sociala relationer, i fritids- och kulturaktiviteter, i utbildning och i demokratiska processer. Det handlar framför allt om bristande tillgänglighet i omgivningen.

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Innebörden av termen är att en person som har en funktionsnedsättning kan komma i kontakt med funktionshindrande miljöer som påverkar graden av en funktionsnedsättning. För en person som har en funktionsnedsättning i relation till vissa arbetsuppgifter kan funktionshindret minska om rätt stöd ges. På så sätt ökar tillgängligheten.

Ytterligare termer och begrepp som används i rapporten:

Ackvirera arbeten. När en arbetsförmedlare eller arbetskonsulent aktivt söker upp arbetsgivare för att hitta lämpliga arbetsplatser för praktik och subventionerade anställningar, som passar den arbetssökande.

Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar beror på hur hjärnan arbetar och fungerar. De vanligaste funktionsnedsättningarna är adhd, autismspektrumdiagnoser (asd)/Aspergers syndrom, Tourettes syndrom och språkstörning.²⁰

SIUS-konsulent är en konsulent på Arbetsförmedlingen som arbetar med särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS). Det är ett individuellt utformat stöd till en arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga inför en anställning.

²⁰ Riksförbundet Attention (<http://attention-riks.se/npf/om-npf/>).

2 Bakgrund om kommunerna i fallstudierna

I detta kapitel presenteras en tabell med fakta om ungdomarna i kommunerna där fallstudier genomförts och dessa kommuners organisation och arbete kring målgruppen.

2.1 Fakta om ungdomarna i kommunerna

Tabell 1 Befolkning, antal inskrivna totalt, antal med en funktionsnedsättningskod och andel öppet arbetslösa

Unga (16–29 år) i december 2016 om inget annat anges

Kommun	Befolkning		Antal inskrivna totalt		Antal inskrivna med en kod		Andel (%) öppet arbetslösa (18–24 år)
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Linköping	16 443	18 354	822	1 331	156	276	1,9
Stockholm	90 578	87 401	4 306	5 429	703	1 089	1,9
Sundsvall	7 976	8 663	828	1 357	155	283	2,6
Trollhättan	5 369	5 812	688	1 013	139	234	3,4
Totalt riket	858 139	918 447	74 219	107 393	12 668	22 637	3,0

Källor: SCB, Arbetsförmedlingen. Se även bilaga 6.

2.2 Organisationen kring ungdomarna

Organisationen kring ungdomarna ser lite olika ut i kommunerna som ingår i fallstudierna. I det följande beskrivs några specifika förhållanden som gäller i kommunerna där fallstudierna genomförts.

2.2.1 Linköping

På Arbetsförmedlingen i Linköping har de som arbetat med unga med funktionsnedsättning haft ett nära samarbete med specialisterna och SIUS-konsulenterna. Arbetsförmedlarna har arbetat individanpassat och diskuterat frågor med specialisterna varannan vecka. Arbetet har skett i tre steg: först klargörs arbetsförmågan, därefter ges ett fördjupat stöd och slutligen erbjuds en subventionerad anställning. En förmedlare har följt ärendet under hela processen, vilket inneburit att en arbetssökande haft en och samma arbetsförmedlare.²¹

I oktober 2016 omorganiserades Arbetsförmedlingen i Linköping och ett nytt arbetssätt infördes. Tanken är att Arbetsförmedlingen ska bli mer konsultativ och klara ut vilken arbetsförmåga de arbetssökande har. De som arbetar

²¹ Intervju med Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

med att utreda arbetsförmåga ska arbeta mer som ett arbetslag. Kundmottagningen ska bemannas med en mindre grupp av arbetsförmedlare. Tanken med den nya organisationen är att det ska bli ett bättre arbetsflöde.²²

I Linköping har man sedan 2015 haft metodutvecklingsprojektet En ingång, som var ett samarbetsprojekt med samlokalisering mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Östergötland, socialförvaltningen och Jobb- och kunskapstorget (JoK). Verksamheten riktade sig till unga mellan 16 och 29 år som har eller kommer att ha kontakt med fler än en myndighet.²³ Det tog ett tag innan projektet kunde startas eftersom sekretessfrågor mellan myndigheterna tog lång tid att lösa. Projektet lades ned i juni 2017, ett år innan projekttiden tagit slut.²⁴ Orsaken till nedläggningen kan härledas till bristande förarbete och ledning.²⁵

Linköpings kommun driver ett jobb- och kunskapstorg där arbetssökande kan träffa arbetsmarknadskonsulenter och studie- och yrkesvägledare. På JoK har ungdomar bl.a. möjlighet att delta i gruppverksamhet och träffa olika arbetsgivare.²⁶

2.2.2 Stockholm

Stockholm har en särskild förmedling med en enhet som bara arbetar med unga i målgruppen: Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan i Globen.

Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan har förmedlare och SIUS-konsulenter (8 personer) som arbetar med ungdomar som har beviljad aktivitetsersättning på heltid (100 procent) i samverkan med Försäkringskassan. Teamet arbetar med gemensam kartläggning och arbetslivsinriktad rehabilitering för att möjliggöra etablering på den reguljära arbetsmarknaden (med de stöd som kan erbjudas). Övriga förmedlare och SIUS-konsulenter (17 personer) på enheten har i uppdrag att stödja övriga unga med dokumenterade funktionsnedsättningar i deras väg till arbete. På förmedlingen finns även specialister såsom arbetspsykolog, socialkonsulent och fysioterapeut.²⁷

Förmedlingen ansvarar även för skolsamverkan i kommunen (Stockholms stad) samt Lidingö stad. Inom skolsamverkan har enheten utöver samarbetet med gymnasiesärskolorna även ett tätare samarbete med övriga skolor för att fånga upp alla elever med dokumenterade funktionsnedsättningar som har behov av stöd för att etablera sig på den reguljära arbetsmarknaden och som även kan ha behov av stöd under skoltiden.²⁸

²² Intervju med sektionschef vid Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-04-05.

²³ <https://www.samordning.org/centrala-ostergotland/insatser/315-en-ingang>.

²⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-03-30.

²⁵ Intervju med sektionschef vid Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-04-05.

²⁶ Intervju med arbetsmarknadskonsulent i Linköpings kommun 2017-04-05.

²⁷ Intervju med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13 och e-post 2017-08-30. Under 2017 kommer Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan att organisatoriskt tillhöra en större förmedling med ca 300 anställda. Uppdraget med unga med funktionsnedsättningar som inte ingår i det förstärkta samarbetet med Försäkringskassan kommer under 2018 att fördelas på tre enheter i Stockholm – Globen, City och Järva (beslut i augusti 2017).

²⁸ E-post från Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-08-30.

Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan har ett bra samarbete med arbetsmarknadsenheten vid Stockholms stad.²⁹ Stockholms stad har ett eget program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning, som ska förnyas för de kommande fem åren (2017–2021). I programmet finns övergripande mål, bl.a. om delaktighet och inkludering samt stabila och hållbara karriärvägar. Arbetsmarknadsenheten bryter sedan ned målen i aktiviteter.³⁰

Stockholms stad har för närvarande fyra verksamheter³¹ som riktar sig till personer med funktionsnedsättning: *serviceassistenter*, *ingångsanställningar*, *Iwork* och *Alfa*.

Insatsen *serviceassistenter* är en tjänst där man avgränsat och anpassat vissa arbetsmoment inom ett visst yrke. Denna insats var initialt tänkt för personer med intellektuella funktionsnedsättningar, men har nu utökats till att omfatta personer med andra diagnoser/funktionsnedsättningar.³² I denna insats har Stockholms stad tagit fram en utbildning, som de bedömer att målgruppen kan klara av. Det är en enklare utbildning som förbereder för de skapade tjänsterna inom bl.a. barn- och äldreomsorgen, t.ex. hur man hjälper till med maten och bäddar sängar.

Ingångsanställningar är en insats som riktas till personer med funktionsnedsättningar som påverkar arbetsförmågan. Merparten av de sökande har psykisk ohälsa eller neuropsykiatriska sjukdomar. Dessa personer kan ha en bra utbildning. Stockholms stad utgår från de sökandes kunskaper och förmågor och erbjuder stöd utifrån behov enligt *Supported Employment*-metoden.³³ Målsättningen med insatsen är att skapa en vinn-vinnsituation för bägge parter. Arbetsgivarna får nya medarbetare med andra kunskaper och förmågor, vilket bidrar till en ökad mångfald och ett mer inkluderande arbetsliv, och den arbetssökande får lön och en möjlighet till ett mer delaktigt liv.³⁴

Iwork är en insats för personer som finns i daglig verksamhet och ska gå över till att få ett arbete.

Alfa är en IPS-insats (Individual Place Support) som riktar sig till personer med en psykos, schizofreni eller en varaktig psykisk ohälsa.

Stockholms stad deltog i Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning.³⁵

2.2.3 Sundsvall

I Sundsvall har man sedan 2014 ett arbetsmarknadstorg, som riktar sig till ungdomar som är aktuella hos minst två samverkande myndigheter. På Arbets-

²⁹ Ibid.

³⁰ Intervju med Stockholms stad 2017-03-08.

³¹ Ibid.

³² E-post från Stockholms stad 2017-08-25.

³³ Ibid. Se avsnitt 4.2.1 för förklaring av *Supported Employment*-metoden.

³⁴ Ibid.

³⁵ Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan (2017) *Effektutvärdering av unga insatser för unga med aktivitetsersättning*, working paper 2017:2, s. 142.

marknadstorget finns Sundsvalls kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Landstinget Västernorrland.³⁶ Arbetsmarknadstorget är finansierat av bl.a. Samordningsförbundet fram till 2018.³⁷ Arbetsmarknadstorget är enligt flera inblandade en fungerande insats.³⁸

I Sundsvall arbetar SIUS-konsulenterna mer som ett team, enligt den s.k. Sundsvallsmodellen. Arbetet i team är mindre sårbart om man t.ex. blir sjuk. Metoden och riktlinjerna är desamma, men man har satt upp grupp mål i stället för enskilda mål. I de nationella riktlinjerna står att målet för varje SIUS-konsulent är att få nio sökande i jobb per år. För Sundsvall gäller att SIUS-gruppen som helhet i genomsnitt har nio sökande per konsulent och år. På andra kontor arbetar SIUS-konsulenter mer ensamma.³⁹

Arbetsförmedlare som arbetar med unga med funktionsnedsättning, SIUS-konsulenter och arbetskonsulenter ackvirerar alla jobb åt sina ungdomar. Ibland händer det att man kontaktar samma företag, men på Arbetsmarknadstorget arbetar man integrerat och stämmer av med varandra. Det går att läsa av i Arbetsförmedlingens system vilka företag som arbetsförmedlare har haft kontakt med. Ibland kan det också hända att den arbetssökande själv söker upp en arbetsplats som han eller hon vill praktisera på.⁴⁰

2.2.4 Trollhättan

Kommunen (Trollhättans stad) är den största arbetsgivaren i Trollhättan, efter att Saab lades ned i december 2011. När Saab lades ned påverkades både underleverantörer och butiker, vilket ledde till att färre jobb kunde ackvireras. Många praktik- och arbetsträningsplatser skapas inom den kommunala verksamheten.⁴¹

Trollhättans stad har ett mycket gott samarbete med Arbetsförmedlingen. Staden hjälper bl.a. Arbetsförmedlingen med att ordna praktikplatser åt arbetssökande.⁴² Arbetsmarknadsenheten har haft en och samma chef i många år. Han har byggt upp arbetsmarknadsenheten och velat ha ett bra samarbete med Arbetsförmedlingen. Varje fredag träffar handläggare från arbetsmarknadsenheten SIUS-konsulter på Arbetsförmedlingen. Andra arbetsförmedlare är också välkomna. På fredagsmötena diskuteras exempelvis nya och pågående ärenden, och trepartssamtal bokas in. Ett bra samarbete bygger på bra relationer med handläggarna.⁴³

Samordningsförbundet Trollhättan, Lilla Edet och Grästorp har en insats för unga med funktionsnedsättning som kallas Trampolinen. Medverkande

³⁶ Intervju med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-13.

³⁷ Intervju med Samordningsförbundet i Sundsvall 2017-03-30.

³⁸ Intervjuer med Arbetsförmedlingen 2017-03-29 och Samordningsförbundet i Sundsvall 2017-03-30.

³⁹ Intervju med en SIUS-konsulent vid Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-29.

⁴⁰ Intervju med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-29-30.

⁴¹ Intervjuer med Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20 och 2017-03-15-16.

⁴² Intervju med Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20.

⁴³ Intervju med Trollhättans stad 2017-03-16.

parter är Arbetsförmedlingen, Trollhättans stad och Försäkringskassan. Trampolinen arbetar med vägledning, studiebesök, skriva cv, hjälpa arbetssökande ut på praktik m.m.⁴⁴

Trollhättans stads arbetsmarknadsenhet har gjort och gör flera särskilda satsningar för unga med funktionsnedsättningar. Ett exempel som finns i dag är Fabian som finansieras genom att lönen kvittas mot försörjningsstödet. Kravet för att få insatsen är att man är inskriven på Arbetsförmedlingen och samtidigt har ett ganska högt försörjningsstöd. Insatsen innebär en praktik på tre månader följt av en ettårig utvecklingsanställning. Kravet är också att man måste gå med i a-kassan. Just nu finns 6–7 ungdomar i insatsen.⁴⁵

Arbetsförmedlingen i Trollhättan deltog i Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning.⁴⁶

⁴⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-02-20 samt Samordningsförbundets webbplats, <http://www.softleg.se/page.php?kat=5&prodID=43>.

⁴⁵ Intervju med Trollhättans stad 2017-03-16.

⁴⁶ Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan (2017) *Effektutvärdering av unga insatser för unga med aktivitetsersättning*, working paper 2017:2, s. 142.

3 Unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är en heterogen grupp. I gruppen ingår personer som har en permanent nedsatt arbetsförmåga och personer, oavsett stödinsats, som med lämplig stödinsats (t.ex. ergonomiskt hjälpmedel eller en stödjande arbetsförmedlare under anställningens början) i förhållande till arbetsuppgifterna inte längre har nedsatt arbetsförmåga. Därtill kommer de olika typerna av funktionsnedsättning. Inom samma typ av funktionsnedsättning finns det också stora variationer. Exempelvis kan två individer med autism ha helt olika problembild och behov av stöd.⁴⁷

I detta avsnitt presenteras statistik för målgruppen utifrån Arbetsförmedlingens funktionsnedsättningskoder med utvärderingens generella reflektioner på utvecklingen under åren 2011–2016 från gjorda intervjuer och dokumentstudier. Vidare belyses problematiken i att ställa diagnoser. Dessutom beskrivs den arbetssökandes väg till arbetsmarknaden på ett schematiskt vis och vad som menas med att ackvirera arbeten samt olika typer av effekter.

Arbetsförmedlingens statistik bör dock tolkas med viss försiktighet eftersom det finns en del problematik kring användningen av funktionsnedsättningskoder. Uppgifterna om antalet inskrivna med en funktionsnedsättningskod kan vara både över- och underskattade. Problematiken behandlas vidare i kapitel 5.

3.1 Unga i målgruppen 2011–2016

I december 2016 var ca 35 300 unga inskrivna med en funktionsnedsättningskod på Arbetsförmedlingen. Dessa utgör cirka en fjärdedel av de unga som enligt SCB:s urvalsundersökning 2016 anser sig ha en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.⁴⁸

3.1.1 Andelen unga med en funktionsnedsättningskod har ökat

Under åren 2011–2016 ökade andelen inskrivna med en funktionsnedsättningskod, från 13 till 19 procent, se diagram 1. Andelen öppet arbetslösa låg

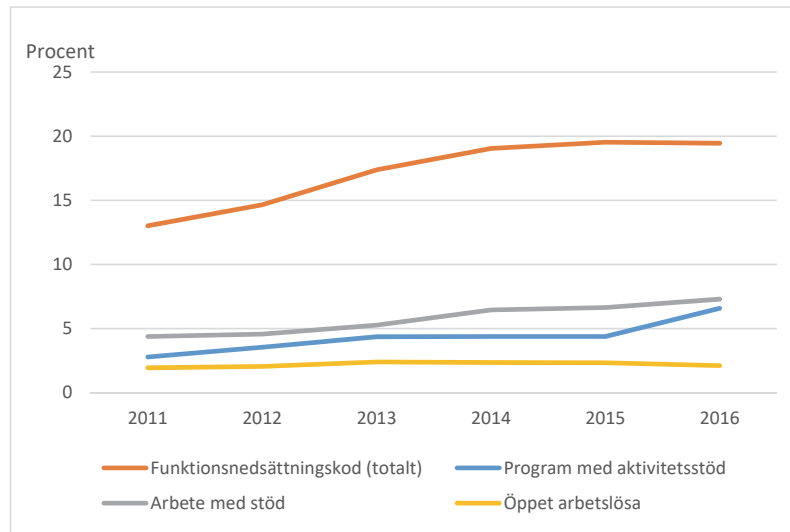
⁴⁷ Intervju med arbetsgivare i Trollhättan 2017-03-15, Attentions temadag om adhd i arbetslivet 2017-05-17.

⁴⁸ År 2016 var antalet unga (16–29 år) med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga 117 000–163 000 enligt SCB, *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning*, rapport 2017:2, s. 139. I begreppet funktionsnedsättning ingår i SCB:s undersökning: nedsatt syn eller hörsel, tal- eller röstproblem, rörelsenedsättning, allergi, psykisk funktionsnedsättning, diabetes, hjärt-/lungproblem, mag-/tarmsjukdom, psoriasis, epilepsi, dyslexi eller något liknande.

2016 kvar på samma nivå som 2011, medan andelen unga i arbete med stöd och i program med aktivitetsstöd hade ökat.⁴⁹

Diagram 1 Andelen unga med en funktionsnedsättningskod

Antal inskrivna unga (16–29 år) av totalt antal inskrivna unga för åren 2011–2016. Totalt och särredovisade i program med aktivitetsstöd, arbete med stöd och öppet arbetslösa

Källa: Bearbetning av Arbetsförmedlingens statistik.

Möjliga förklaringar till ökningen är enligt Myndigheten för delaktighet (MFD) att Arbetsförmedlingen gör mer noggranna kartläggningar och den övergripande tendensen att grupper med svag ställning på arbetsmarknaden utgör en allt större andel av de arbetslösa.⁵⁰

Att diagnostiseringen av unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) har blivit bättre är en annan förklaring som framkommer både i forskning och i några intervjuer.⁵¹ Flera aktörer menar att det kan gå ett visst mode i att ställa vissa diagnoser och i vissa frågor.⁵² Lika Unika ger exempel på att många kommuner i dag talar om frågor som rör psykisk ohälsa och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. De menar också att om frågan finns med i politiska inspel ökar medvetenheten om problemen.⁵³ Attention menar att en förklaring till det ökande antalet NPF-diagnoser är att medvetenheten om NPF har ökat inom vården och i samhället.⁵⁴

⁴⁹ Se tabell 4 i avsnitt 4.2 för en beskrivning av vad som ingår i arbete med stöd och arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd.

⁵⁰ MFD (2016) *Utvärdering och analys av funktionshinderpolitiken*, s. 47.

⁵¹ Intervjuer med Attention 2017-03-14 och Arbetsförmedlingen 2017-05-18. För referenser till forskningen, se avsnitt om diagnostiseringsproblematiken nedan.

⁵² Intervjuer med Lika Unika 2017-05-08 och Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

⁵³ Intervju med Lika Unika 2017-05-08.

⁵⁴ E-post från Attention 2017-08-30.

Ökningen kan också förklaras av att den psykiska och fysiska ohälsan ökar bland unga, särskilt bland unga kvinnor, vilket Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) lyfte i sitt delbetänkande.⁵⁵

Under åren 2014–2016 skedde en kraftig ökning av gemensamma kartläggningar för unga med aktivitetsersättning i de 25 kommuner som var med i Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans effektutvärdering av unga insatser för unga med aktivitetsersättning.⁵⁶ Detta kan också ha bidragit till att fler ungdomar fått en funktionsnedsättningskod under dessa år.

Misa lyfter också fram att en möjlig förklaring till att andelen unga med NPF och psykisk ohälsa har ökat kan vara att föräldrarna blir äldre och äldre när de får barn. Särskilt betydelsefull är pappans ålder när det gäller risken att få barn med adhd.⁵⁷ Enligt forskning ökar risken när pappan fyllt 45 år.⁵⁸

Diagnostiseringsproblematiken

Personer med NPF har ökat över tid i alla offentliga ersättningssystem, så även i Arbetsförmedlingens statistik. En del av ökningen beror enligt forskare och andra aktörer sannolikt på att fler personer får en diagnos än tidigare. I det följande sammanfattas några studier.

Socialstyrelsen har i en rapport identifierat ett antal utvecklingstendenser som sannolikt har påverkat bedömningen av adhd-diagnosen över tid. I rapporten lyfts exempelvis att man under senare år satsat mer på adhd-utbildningar för läkare, att medieuppmärksamheten ökade i samband med läkemedelsföretagens stora lanseringar kring åren 2005–2006 och att diagnoskriterierna för adhd förändrades 2013.⁵⁹

Pojkar diagnostiseras oftare med adhd och autism än flickor enligt en utredning om problematisk elevfrånvaro. Förklaringen till könsskillnaderna är enligt flera svenska och internationella studier att kriterierna för adhd och autismspektrumstörningar är kodade efter pojkars mer utåtriktade symtom, vilka oftare uppmärksammas som problematiska av omgivningen, medan flickors svårigheter ofta tar sig andra uttryck.⁶⁰

I en tvillingstudie jämfördes förekomsten av symtomfenotyper, dvs. de observerbara egenskaperna hos individen, och diagnoser inom autismspektrumet under en tioårsperiod för barn födda 1993–2002 i två olika databaser. Resultaten från studien visar att symtomen var stabila under tioårsperioden medan diagnoserna ökade kraftigt. Ökningen i diagnoserna beror enligt studien därför troligen på administrativa förändringar, såsom diagnostisk substitution och

⁵⁵ SOU 2017:9, s. 11.

⁵⁶ Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan (2017) Effektutvärdering av unga insatser för unga med aktivitetsersättning, working paper 2017:2, s. 19.

⁵⁷ Intervju med Misa 2017-05-30.

⁵⁸ Brian M. D'Onofrio et al., *Paternal Age at Childbearing and Offspring Psychiatric and Academic Morbidity*, februari 2014.

⁵⁹ Socialstyrelsen (2014), Ingrid Carlberg, *En diagnos det stormar kring – Adhd i ett historiskt perspektiv*.

⁶⁰ SOU 2016:94, s. 210.

ändrade vårdökarmönster och inte på genetiska och/eller miljömässiga förändringar.⁶¹

En dansk studie som studerat ökningen av autismspektrumdiagnoser (asd) hos barn födda 1980–1991 i Danmark, drar slutsatsen att en stor del av ökningen i autismspektrumdiagnoserna under den studerade perioden kan hänföras till förändringar i rapporteringspraxis.⁶²

Vidare har även finska forskare studerat asd hos finska barn födda 1987–2005. Slutsatsen från den studien är att en ökad kännedom om asd, mer precisa diagnoskriterier och förändringar i praxis för hur man sätter diagnoser kan ha haft betydande effekter på ökningen av behandlade slutenvårdspatienter med asd från 1987–1992. Däremot var andelen sluten- och öppenvårdspatienter ganska stabil under åren 1992–1998.⁶³

En internationell studie har jämfört antalet rapporterade barn med asd, hyperaktivitetsstörningar, Tourettes syndrom och tvångssyndrom i Danmark, Finland, Sverige och västra Australien över tid. Ett av studiens resultat är att andelen barn och familjer som varit i kontakt med hälsovården på grund av NPF hos barn ökat.⁶⁴

Läkarutlåtanden med diagnoser utgör ofta ett av underlagen till Arbetsförmedlingens bedömningar vid funktionsnedsättningskodningen. Den ökade diagnostiseringen är därför sannolikt en av de bidragande orsakerna till att antalet unga med en funktionsnedsättningskod ökat. Se vidare kapitel 5.

3.1.2 Fler män än kvinnor har en funktionsnedsättningskod

Av de ca 35 300 unga som var inskrivna med en funktionsnedsättningskod på Arbetsförmedlingen i december 2016 var drygt en tredjedel kvinnor. Enligt SCB:s undersökning bedömer kvinnor (16–64 år) i högre utsträckning än män att deras funktionsnedsättning medför nedsatt arbetsförmåga.⁶⁵

I diagram 2 kan noteras skillnader mellan kvinnor och män i framför allt fyra grupper av funktionsnedsättningar.

Det är en högre andel män som har ”Dyslexi och specifika inlärningssvårigheter”, i vilken autism, adhd och asperger ingår (beige linjen). Utvecklingen ökade dock för både kvinnor och män under åren 2011–2016. Män har också en högre andel med koden för ”Generella inlärningssvårigheter” (översta blå linjen) och koden för ”Missbruks- eller beroendeproblematik” (bruna linjen).

⁶¹ Lundström, S. et al. (2015), ”Autism phenotype versus registered diagnosis in Swedish children: prevalence trends over 10 years in general population samples”, *The BMJ*.

⁶² Hansen, S. N. et al. (2015), ”Explaining the increase in the prevalence of Autism Spectrum Disorder”, *JAMA Pediatrics*.

⁶³ Hinkka-Yli-Salomäki, S. et al. (2013), ”The incidence of diagnosed autism spectrum disorders in Finland”, *Nordic journal of psychiatry*.

⁶⁴ Atladóttir H. O., et al. (2015), ”The increasing prevalence of reported diagnoses of childhood psychiatric disorders: a descriptive multinational comparison”, *European child & adolescent psychiatry*.

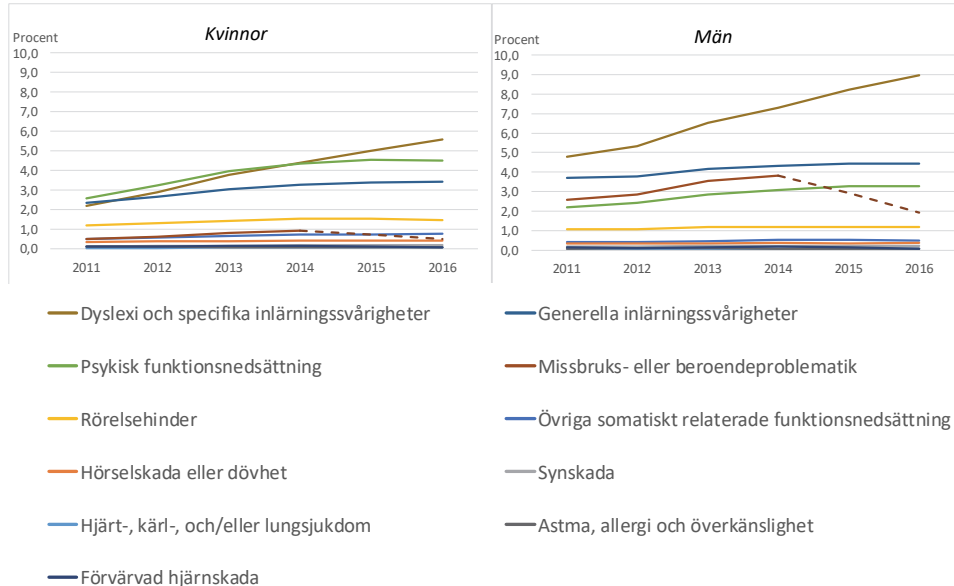
⁶⁵ SCB, *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning*, rapport 2017:2, s. 7–8. I SCB:s urvalsundersökning anger personer själva att de har en funktionsnedsättning.

Koden för ”Missbruks- eller beroendeproblematik” infördes den 1 mars 2015 och ersatte delvis den tidigare koden ”Socialmedicinskt arbetshandikapp”. Den kraftiga nedgången mellan 2014 och 2016 beror på att en del av de som tidigare kodades med socialmedicinskt arbetshandikapp inte längre fick någon kod, t.ex. kriminella och medberoende.⁶⁶

Andelen inskrivna unga kvinnor med koden ”Psykisk funktionsnedsättning” är däremot högre än för män (gröna linjen).

Diagram 2 Andelen unga med en funktionsnedsättningskod uppdelat efter kön och funktionsnedsättningskod

Antal inskrivna unga (16–29 år) av totalt antal inskrivna unga för åren 2011–2016

Källa: Bearbetning av Arbetsförmedlingens statistik.

En förklaring till att det är en lägre andel kvinnor än män när det gäller de flesta funktionsnedsättningskoderna är enligt MFD att det är vanligt att flickor underdiagnostiseras, framför allt inom skolan.⁶⁷

Attention menar att adhd och autismspektrumtillstånd hos flickor upptäcks senare än hos pojkar. Enligt Attention är det i stället vanligt att flickorna får utmattningssyndrom som vuxna, fastän det bottnar i en funktionsnedsättning.⁶⁸

Att andelen unga kvinnor med psykisk ohälsa har ökat uppmärksammas också av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar.⁶⁹

I gymnasiesärskolan kan man arbeta olika med flickor och pojkar, enligt en forskare i Halmstad, vilket kan påverka möjligheterna att få ett arbete. Många

⁶⁶ Se avsnitt 5.1.1 för bakgrunden till förändringen.

⁶⁷ Intervju med MFD 2017-05-04.

⁶⁸ Intervju med Attention 2017-03-14.

⁶⁹ SOU 2017:9, s. 11.

unga flickor går vård- och omsorgsprogrammet på gymnasiesärskolan. Då är också praktiken förlagd till en förskola. Men de får inget jobb på förskolan när de slutar eftersom det krävs vidareutbildning för att få jobba som förskollärare. Män som går yrkesprogram på gymnasiesärskolan och praktiserar i fabriker och verkstäder får däremot ofta arbete efter sin praktik. Anledningen är att det på dessa arbetsplatser inte krävs en formell utbildning för jobbet. Det går dock inte att urskilja i vilken funktionsnedsättningskod elever som gått gymnasiesärskolan återfinns. Enligt forskaren återfinns de som är inskrivna på Arbetsförmedlingen troligen i koden ”Generella inlärningssvårigheter”.⁷⁰

Vissa funktionsnedsättningar ökar med stigande ålder. Lika Unika framhåller att detta är en förklaring till att andelen syn- och hörselskadade är låg i diagrammet, eftersom dessa funktionsnedsättningar blir vanligare ju äldre man blir.⁷¹

3.1.3 Andelen unga med funktionsnedsättning varierar mellan länen

Antalet unga med en funktionsnedsättningskod av det totala antalet inskrivna i åldersgruppen varierar över landet om man jämför statistik över länen. I genomsnitt för åren 2011–2016 var andelen unga med en funktionsnedsättningskod 17 procent, se diagram 1 och figur 1 nedan. I Västernorrlands län var andelen lägst (14,4 procent) och i Gotlands län var andelen högst (24,2 procent) när man jämför antalet unga med en funktionsnedsättningskod med det totala antalet inskrivna i länet.⁷²

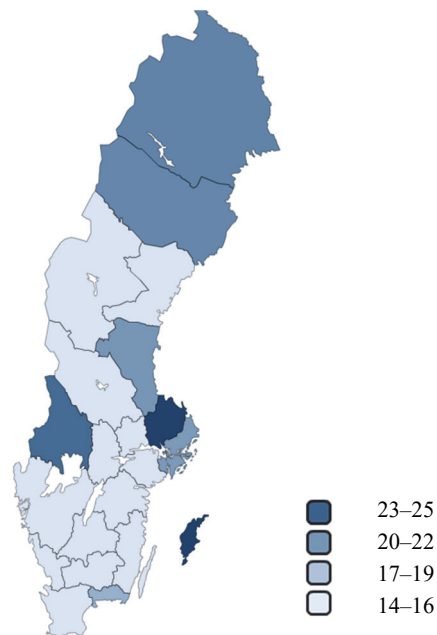
⁷⁰ Intervju med forskare vid Högskolan i Halmstad 2017-04-28. Cirka 30 procent av eleverna som är födda 1982 eller senare med intellektuell funktionsnedsättning som gick ut gymnasiesärskolan 2001–2011 var inskrivna på Arbetsförmedlingen i november 2011. Detta framkommer i en specialbearbetning av dataregistret Hurpid (Halmstad University Register on Pupils with Intellectual Disability) av forskare vid Högskolan i Halmstad. E-post från Högskolan i Halmstad 2017-05-04.

⁷¹ Intervju med Lika Unika 2017-05-08.

⁷² I jämförelse med befolkningen av unga i länet blir resultatet ett annat eftersom andel inskrivna av befolkningen också varierar i de olika länen.

Figur 1 Andelen unga med en funktionsnedsättningskod per län

Antalet inskrivna unga (16–29 år) med en funktionsnedsättningskod av totalt antal inskrivna unga i genomsnitt under åren 2011–2016, i procent

Källa: Bearbetning av statistik från Arbetsförmedlingen.

I de fyra kommuner där fallstudierna i utvärderingen gjordes såg utvecklingen av antalet inskrivna unga med en funktionsnedsättningskod över åren 2011–2016 ut så här:

Tabell 2 Antal unga med en funktionsnedsättningskod

Antal unga (16–29 år) i december månad under åren 2011–2016

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Linköping	342	430	506	518	485	432
Stockholm	1 327	1 669	1 982	2 032	1 887	1 792
Sundsvall	265	324	434	467	462	438
Trollhättan	175	211	278	331	376	373
Totalt riket	27 023	32 535	37 848	38 823	37 580	35 305

Källa: Arbetsförmedlingen. Se bilaga 6 för data i övriga kommuner.

Arbetsförmedlare i Linköping framhåller att en av förklaringarna till att antalet unga med en funktionsnedsättningskod sjönk 2015 och 2016 var att koden för socialmedicinska arbetshandikapp försvann den 1 mars 2015. I Linköping använde man den socialmedicinska koden bl.a. för unga med kriminell bakgrund. Det var ett sätt för vissa unga kriminella att få in en fot på arbetsmarknaden.

Nu kan förmedlingen inte längre bevilja anställning med lönestöd för dessa ungdomar om de inte har någon annan funktionsnedsättning.⁷³

Stockholms stad menar att Stockholms län är bra på att diagnostisera, vilket kan bidra till att fler unga får en funktionsnedsättningskod.⁷⁴ Det kan enligt Stockholms stad finnas flera förklaringar till detta. Attention arbetar aktivt med att få medlemmar, och deras syn är att alla som har behov av att få en diagnos ska kunna få en. Föräldrar kan också ligga på för att deras barn ska få en diagnos och sedan tillgång till stöd. Stockholms län kan också ha mer resurser för diagnostisering än andra län i Sverige.⁷⁵

I Sundsvall tar det, enligt en arbetsförmedlare i Sundsvall, längre tid att få adhd-diagnoser genom landstinget. Ibland är väntetiden ett år.⁷⁶ Detta kan bidra till att tiden det tar för en arbetssökande att få en funktionsnedsättningskod förlängs.

Arbetsförmedlingen i Sundsvall har fått signaler från skolan om att de neuropsykiatriska diagnoserna har ökat markant. När 16–17-åringar hoppar av gymnasiet har de vanligtvis någon form av neuropsykiatrisk diagnos.⁷⁷ Detta är en möjlig förklaring till att antalet unga med en funktionsnedsättningskod ökade i Sundsvall under åren 2011–2016.

Arbetsmarknadsenheten vid Trollhättans stad upplever att det är fler ungdomar med funktionsnedsättning som behöver stöd i dag än tidigare, vilket statistiken visar. Arbetssökande står enligt arbetsmarknadsenheten generellt längre från arbetsmarknaden än tidigare. Problematiken för ungdomarna är mer komplexa, och det blir tyngre att jobba med dessa ungdomar. Eleverna mår också sämre än tidigare.⁷⁸

Till viss del har antalet unga med en funktionsnedsättningskod påverkats i Trollhättan av att funktionsnedsättningskoden för socialmedicinskt arbetshandikapp försvann och inte ersattes fullt ut av den nya koden. Det skapar enligt arbetsförmedlaren t.ex. problem för de som tidigare haft den gamla koden, men som inte har missbruks- och beroendeproblematik. Det innebär också att de som har en problematisk social situation inte längre får någon kod. För dessa finns det därför inget underlag, och då tar det längre tid att utreda om dessa individer behöver stöd.⁷⁹

⁷³ Intervju med arbetsförmedlare vid Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

⁷⁴ Enligt en undersökning av Stockholms läns landsting hade 2,6 procent av tonåringarna i Stockholms län en diagnos inom autismspektrumet 2011, vilket är en kraftig ökning jämfört med 2007. Stockholms läns landsting, *Autismspektrumtillstånd bland barn och unga i Stockholms län*, faktablad 2014 nr 2.

⁷⁵ Intervju med anställd vid Stockholms stad 2017-03-08.

⁷⁶ Intervju med arbetsförmedlare vid Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-13.

⁷⁷ Ibid.

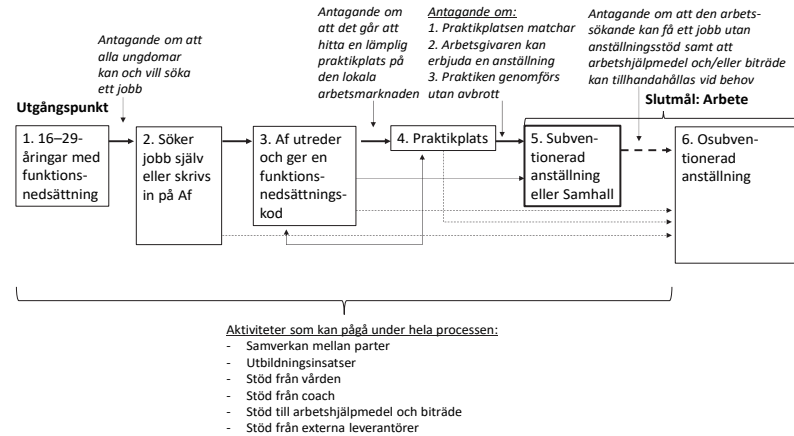
⁷⁸ Intervju med Trollhättans stad 2017-03-16.

⁷⁹ Intervju med arbetsförmedlare vid Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20.

3.2 Den arbetssökandes väg till arbete

I nedanstående figur illustreras den arbetssökandes (i målgruppen) väg till arbete genom framför allt Arbetsförmedlingens (Af:s) insatser. De fetmarkerade pilarna beskriver den normala vägen för den arbetssökande. I beskrivningen görs ett antal antaganden.

Figur 2 Beskrivning av den arbetssökandes väg till arbete

1. Det första antagandet som görs är att alla ungdomar kan och vill söka ett jobb. I verkligheten finns det ungdomar som inte vill söka jobb och de som inte kan söka jobb. Alla ungdomar fångas därför inte upp av Arbetsförmedlingen. En del blir hemmasittare och skriver inte in sig på Arbetsförmedlingen förrän efter flera år. Andra ungdomar tar del av kommunala insatser, t.ex. daglig verksamhet inom lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Andra insatser som kommunerna erbjuder inryms i det kommunala aktivitetsansvaret för ungdomar upp till 20 år.

Det finns även ungdomar som väljer att gå en reguljär utbildning i stället för att söka jobb.

2. Givet det första antagandet är första steget för den arbetssökande att söka ett jobb och bli inskriven på Arbetsförmedlingen. Det finns dock de arbetssökande som själva söker ett jobb och får ett jobb utan att gå via Arbetsförmedlingen. Dessa utgör ett mörkertal i Arbetsförmedlingens statistik.

3. Nästa steg är att Arbetsförmedlingen gör en utredning av den arbetssökande. Det initiala underlaget till utredningen eller i vissa fall kartläggningen kan variera. För vissa ungdomar finns gedigna underlag från skolan, och då räcker det med att Arbetsförmedlingen gör en kartläggning. Andra ungdomar saknar helt utredning, antingen för att skolan missat att utreda eller för att föräldrar motsatt sig utredning, och då behöver Arbetsförmedlingen göra en utredning. Arbetsförmedlingens utredning används som underlag för att ge den arbetssö-

kande en funktionsnedsättningskod. Det är frivilligt att samtycka till registrering av kod, men den underlättar för att den arbetssökande ska bli berättigad till särskilda stöd reserverade för personer med funktionsnedsättningar. Efter detta kan den arbetssökande få en subventionerad eller osubventionerad anställning direkt, men det vanligaste är att den arbetssökande först erbjuds en praktikplats.

4. Om det går att hitta en lämplig praktikplats på den lokala arbetsmarknaden erbjuds den arbetssökande en praktikplats i 3–6 månader, ofta med möjlighet till förlängning. För att praktikplatsen ska leda till en subventionerad eller osubventionerad anställning antas att praktikplatsen matchar både den arbetssökande och arbetsgivaren, att arbetsgivaren har möjlighet att erbjuda en anställning och att den arbetssökande genomför sin praktik utan avbrott. I praktiken får många arbetssökande ingen anställning efter avslutad praktik (antingen för att arbetsgivaren eller den arbetssökande inte är intresserad) utan kommer tillbaka till Arbetsförmedlingen som behöver hitta en ny praktikplats eller anställning. Arbetsförmedlingen kan också behöva göra en ny utredning och/eller hitta en ny praktikplats och/eller sätta in andra insatser/aktiviteter för att den arbetssökande ska få en anställning. Arbetsförmedlingen kan i detta steg ta hjälp av andra aktörer för att få arbetssökande ut i arbete; t.ex. gör Arbetsförmedlingen upphandlingar av och samarbetar med privata aktörer, såsom Peritos och Misa.

5. Om antagandena uppfylls är det vanligast att den arbetssökande erbjuds en subventionerad anställning eller en anställning på Samhall. För många arbetssökande med funktionsnedsättningar som medför nedsatt arbetsförmåga är det inte möjligt att få ett arbete utan anställningsstöd.

6. För att den arbetssökande ska få en osubventionerad anställning antas att den subventionerade anställningen kan övergå till en osubventionerad anställning samt att eventuella arbetshjälpmedel och/eller biträde kan tillhandahållas vid behov. I praktiken övergår sällan anställningen till en osubventionerad anställning eftersom arbetsuppgifterna i den subventionerade tjänsten ofta är anpassade och skapade efter vad individen kan göra.

För att den arbetssökande ska få ett arbete kan andra aktiviteter/insatser behövas under hela processen. Det kan också behövas exempelvis samverkan mellan kommunen och Arbetsförmedlingen för att ordna praktikplatser på kommunen, utbildningsinsatser, stöd från psykologer och/eller coacher (arbetsterapeuter, SIUS-konsulenter, arbetsförmedlare) samt stöd till arbetshjälpmedel och biträde. Arbetsförmedlingen köper också in tjänster från externa leverantörer (jämför steg 4).

3.2.1 Skapade arbeten

Konkurrensen på arbetsmarknaden är hård, och det är svårt för arbetssökande med funktionsnedsättningar att få ett arbete som annonseras på den öppna arbetsmarknaden. Tjänsterna som erbjuds på den öppna arbetsmarknaden är dessutom sällan anpassade efter arbetssökande med särskilda behov av anpassningar och/eller stöd.

En lösning på detta problem är att arbetsförmedlare aktivt söker upp arbetsgivare för att hitta lämpliga arbetsplatser för praktik och subventionerade anställningar, som passar den arbetssökande. Detta brukar kallas att ackvirera arbeten.

Det kan exempelvis handla om att arbetsgivare plockar ihop delar av olika arbetsuppgifter från befintliga tjänster. En arbetsgivare beskriver att de har skapat arbete för att passa just deras ungdomar. Det är verkliga arbetsuppgifter som normalt ingår som en delmängd i en vanlig tjänst. De har också flexibla arbetstider för de personer som har svårt att passa tider och komma upp på morgonen. En av de anställda behöver väckas varje morgon, annars kan han sova en hel helg.⁸⁰

3.2.2 Beskrivning av olika typer av effekter

När man diskuterar vilka effekter arbetsmarknadspolitiska insatser/åtgärder har brukar man tala om olika typer av effekter. Dessa kan delas in i *allmänna jämviktseffekter* och *programeffekter*, dvs. effekter för de som insatserna är till för.⁸¹

Allmänna jämviktseffekter handlar exempelvis om att arbetsgivare väljer att anställa en person som har stöd i stället för en person utan stöd, s.k. *undanträngningseffekter*. Direkta *undanträngningseffekter* brukar delas in i dödviktseffekter, som innebär att personen som får insatsen skulle ha fått ett jobb ändå (denna effekt innebär alltid en kostnad), och substitutionseffekter, som innebär att en person som får insatsen ersätter en ordinarie person, dvs. arbetstillfället skulle ha funnits även utan insatsen. Det finns också indirekta *undanträngningseffekter*, som innebär att lönerna pressas uppåt, vilket leder till att färre får anställning när åtgärden införs.

Programeffekterna kan indelas i tre olika typer:

1. Annonseringseffekter innebär att den som ska få insatsens betende kan påverkas redan innan insatsen startar, t.ex. att personen redan före insatsen slutar att söka andra jobb.
2. Inlåsningsseffekter innebär att personerna som fått insatsen är mindre benägna att söka andra jobb, dvs. minskad sökaktivitet.
3. Behandlingseffekter innebär att personens jobbchanser ökar till följd av insatsen, dvs. att insatsen fått avsedd effekt.

⁸⁰ Intervju med arbetsgivare i Trollhättan 2017-07-13.

⁸¹ Statskontoret (2011), *Subventionerade anställningar. En kartläggning*, rapport 2011:34.

I denna utvärdering förekommer framför allt reflektioner kring undanträngnings- och inlåsnings effekter med anledning av de aktuella arbetsmarknads-politiska insatserna. Vi återkommer till dessa effekter i kapitel 4.

4 Andelen unga med funktionsnedsättningar som går vidare till arbete eller studier

I detta kapitel behandlas frågan om varför Arbetsförmedlingens delmål att andelen ungdomar under 30 år med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som går vidare till arbete eller reguljär utbildning ska öka inte uppnåtts samt vilka effekter arbetsmarknadspolitiska insatser haft och vilken roll olika faktorer spelat. I måttet ”går vidare till arbete” mäter Arbetsförmedlingen i sin uppfyllelse av delmålet både subventionerade och osubventionerade anställningar.

4.1 Andelen unga i målgruppen som går vidare till arbete eller studier 2011–2016

Andelen unga med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som gick vidare till arbete eller studier låg ungefär på samma nivå under åren 2011–2016, vilket innebär att målet inte har nåtts. Dock ökade antalet unga i målgruppen under hela perioden, vilket betyder att fler (mätt i antal) ungdomar gick vidare till arbete eller studier.

Tabell 3 Andel (%) ungdomar under 30 år med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som gått vidare till arbete eller reguljär utbildning

Månadsgenomsnitt för åren 2011–2016

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Linköping	6,5	6,0	7,0	8,3	9,4	8,7
Stockholm	8,7	7,8	7,6	8,2	8,0	8,1
Sundsvall	9,0	8,9	7,9	8,5	7,2	6,6
Trollhättan	5,0	4,8	5,5	4,4	5,3	4,2
Totalt riket	7,6	6,8	6,6	7,5	7,2	7,6

Källa: Arbetsförmedlingen. Se bilaga 6 för data i övriga kommuner.

4.1.1 Några inledande förklaringar till att målet inte nåtts

Sommarjobb för unga med funktionsnedsättningar är en insats som anordnas av många kommuner. Flera aktörer poängterar att det är en viktig insats som bidrar till att unga i målgruppen får in en fot på arbetsmarknaden.⁸² Enligt Lika Unika finns det oroande exempel på kommuner som bytt målgrupp för sina

⁸² Intervjuer med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-13, Samordningsförbundet i Sundsvall 2017-03-30 och Lika Unika 2017-05-08.

sommarjobb. Grupper ställs mot varandra, men det gäller att kunna se helheten för alla grupper.⁸³

En SIUS-ansvarig på Arbetsförmedlingen menar att det kan vara svårare att få ut personer med funktionsnedsättningar på arbetsmarknaden under en högkonjunktur. Små och medelstora företag som under en högkonjunktur går på högvarv uttrycker ibland att de inte har tid med handledning av arbetssökande.⁸⁴

Privata aktörer menar att Arbetsförmedlingen inte själva får ut alla sina arbetssökande med funktionsnedsättningar och att de därför behöver hjälp av kommersiella partner.⁸⁵

Enligt Arbetsförmedlingen har konkurrensen om subventionerade anställningar ökat under de senaste 5–6 åren. Längre tid tillbaka fanns det bara subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättningar. Numera kan även långtidsarbetslösa och nyanlända få subventionerade anställningar. Det senaste året har gruppen nyanlända som är berättigade till subventionerade anställningar vuxit kraftigt.⁸⁶

Lika Unika framhåller att vissa typer av funktionsnedsättningar inte uppmärksammas när de inte nämns i beslutsunderlag och andra sammanhang.⁸⁷ Detta skulle kunna påverka måluppfyllelsen för dessa grupper.

I andelen unga i målgruppen som gått vidare till arbete eller studier ingår inte de ungdomar som tar del av kommunala insatser såsom daglig verksamhet. Det behöver dock inte betyda att dessa ungdomar är överksamma. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) framhåller att daglig verksamhet med individuell placering kan fungera bra och att deltagarna kan uppleva den dagliga verksamheten som ett ”vanligt jobb”. Det kanske därför inte är givet att de vill bli inskrivna på Arbetsförmedlingen.⁸⁸

4.1.2 Stora skillnader beroende på var i Sverige man bor

Andelen unga i målgruppen som gått vidare till arbete eller utbildning varierar dock beroende på var i Sverige man bor. I de kommuner som hade 50 eller fler inskrivna unga med en funktionsnedsättningskod 2016 varierade andelen mellan 3,7 och 17,1 procent, se figur 3. Observera att 112 kommuner hade färre än 50 inskrivna unga med en funktionsnedsättningskod 2016 och att dessa har exkluderats från figuren (markerat med vit färg).⁸⁹

⁸³ Intervju med Lika Unika 2017-05-08.

⁸⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

⁸⁵ Intervju med Peritos 2017-05-02 och e-post från Misa 2017-08-30.

⁸⁶ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

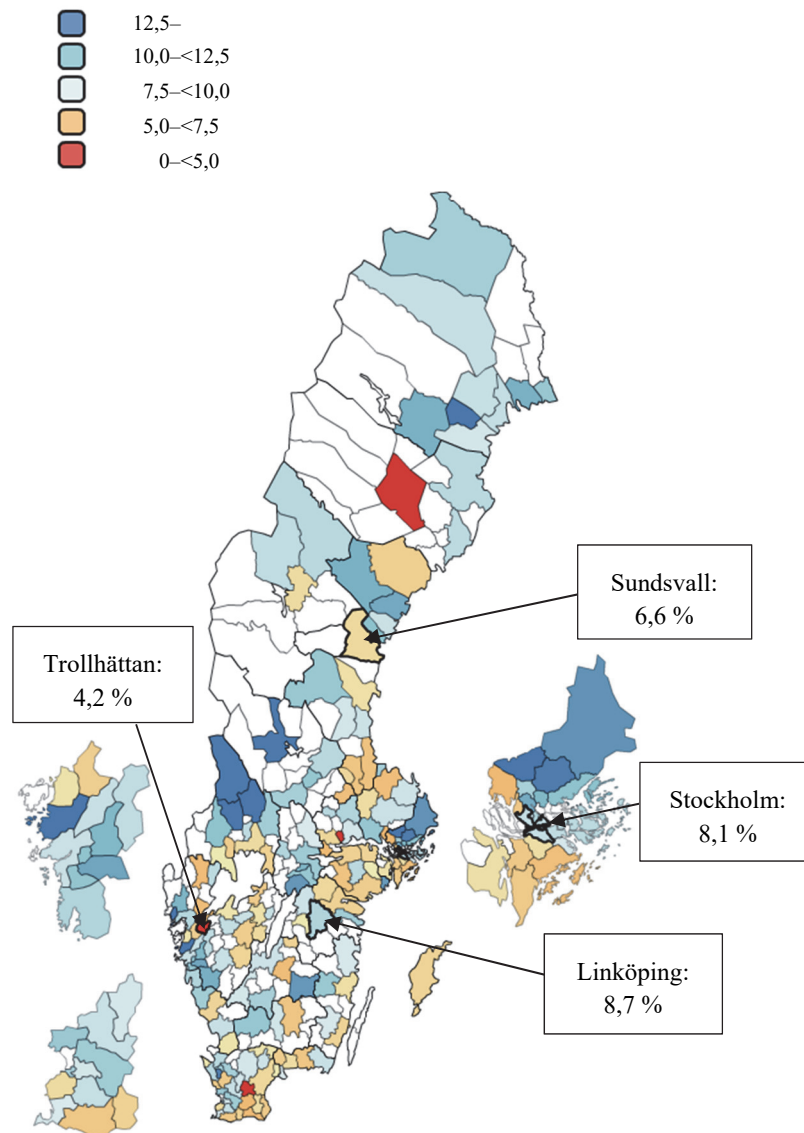
⁸⁷ E-post från Lika Unika 2017-08-30.

⁸⁸ E-post från SKL 2017-08-31.

⁸⁹ Se bilaga 6 för data i samtliga kommuner.

Figur 3 Andel (%) ungdomar under 30 år med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som gått vidare till arbete eller reguljär utbildning per kommun

Månadsgenomsnitt 2016. De kommuner som hade färre än 50 inskrivna med funktionsnedsättningskod 2016 är exkluderade (vita)

Källa: Bearbetning av Arbetsförmedlingens statistik.

En av förklaringarna till att Linköping ökade andelen under åren 2011–2016 (se tabell 3 ovan) är, enligt Arbetsförmedlingen i Linköping, att de som har arbetat med unga med funktionsnedsättningar har haft ett nära samarbete med

specialister och SIUS-konsulenter. Arbetsförmedlarna har arbetat individanpassat och diskuterat frågor med specialisterna varannan vecka.⁹⁰

I Stockholm fanns under undersökningsperioden en särskild förmedling som riktade sig till unga med en dokumenterad funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.⁹¹ Detta kan vara en av förklaringarna till att Stockholm har en relativt hög andel som går vidare till arbete eller utbildning. Enligt anställda vid den särskilda förmedlingen har arbetsförmedlarna där god kunskap om arbetslivsrehabilitering och funktionsnedsättningar. Generellt är dock kompetensen och kunskapen om dessa frågor låg bland arbetsförmedlare i Stockholms län, vilket kan leda till att det tar tid innan unga med funktionsnedsättning får den hjälp de behöver om de initialt skriver in sig på en annan förmedling. Placeringen av förmedlingen vid Globen har inneburit att vissa arbetsökande i Stockholms stad har haft långt till förmedlingen och har haft svårigheter att ta sig dit (specifikt från Järvafältet).⁹²

En annan förklaring till att Stockholm har en relativt hög andel som gått vidare till arbete eller utbildning kan enligt Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan vara att Stockholms stads arbetsmarknadsförvaltning har haft en drivande ansvar för initiativet till serviceassistenter,⁹³ se avsnitt 2.2.2.

I Sundsvall sjönk andelen som gått vidare till arbete eller utbildning under åren 2011–2016. En förklaring till detta är enligt förmedlingskontoret att kommunen av budgetmässiga skäl tog bort de särskilt avsatta sommarjobben för unga med funktionsnedsättningar i kommunen under 2015 och 2016. Sommarjobben innebar ofta en möjlighet till förlängd tillfällig anställning, ibland också till en subventionerad tillsvidareanställning.⁹⁴

En av förklaringarna till att andelen som gått vidare till arbete eller utbildning sjönk i Trollhättan under åren 2011–2016 är enligt förmedlingskontoret att Saab i Trollhättan lades ned i december 2011. Nedläggningen av Saab har påverkat samtliga på arbetsmarknaden i kommunen, dvs. även unga med funktionsnedsättning. Under perioden har det också blivit fler som har fått aktivitetsersättning och samtidigt är inskrivna på Arbetsförmedlingen.⁹⁵

Fler orsaker till att andelen som gått vidare till arbete eller utbildning inte uppnått diskuteras i de följande avsnitten 4.2–4.5.

⁹⁰ Intervju med Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

⁹¹ Under 2017 kommer Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan att organisatoriskt tillhöra en större förmedling med ca 300 anställda. Det är ett led i den stora omstruktureringen av Arbetsförmedlingens kontorsnät i Stockholms län. Intervju med anställda vid förmedlingen 2017-02-13.

⁹² Intervju med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13 och e-post 2017-08-30.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Sommaren 2017 återinförde kommunen särskilda sommarjobb för unga med funktionsnedsättning (under minst tre veckor) där hela lönen betalas av kommunen och Arbetsförmedlingen. Intervju med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-13.

⁹⁵ Intervju med Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20.

4.2 Arbetsmarknadspolitiska insatser och program

Arbetsmarknadspolitiken använder olika insatser och program för att uppnå de arbetsmarknadspolitiska målen. En del av insatserna och programmen är särskilt riktade till personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Insatserna och programmen har varierat över åren. I tabell 4 presenteras en översikt över de arbetsmarknadspolitiska insatser och program som fanns under åren 2011–2016. För mer information om insatserna och programmen, se bilaga 2. Den 1 juli 2017 bytte några arbeten med stöd benämning, se bilaga 4.

Tabell 4 Arbetsmarknadspolitiska insatser för målgruppen under åren 2011–2016*

De insatser som är särskilt riktade till målgruppen är kursiverade

Program med aktivitetsstöd:	Arbete med stöd/subventionerade anställningar:	Övriga insatser:
Jobb- och utvecklingsgarantin (JOB)	Särskilt anställningsstöd inom JOB	SIUS
Jobbgaranti för ungdomar (under 25 år)	Särskilt anställningsstöd i form av instegsjobb	Stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen
Arbetspraktik	Lönebidrag	Stöd till personligt biträde
Arbetslivsinriktad rehabilitering	Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare	Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet
Arbetslivsintroduktion	Trygghetsanställning	Kompletterande aktörer
Arbetsmarknadsutbildning	Utvecklingsanställning	Yrkesintroduktionsanställning (fr.o.m. 2014)
Förberedande eller orienterande utbildning	Traineejobb (fr.o.m. 2015)	Utbildningskontrakt (fr.o.m. 2014)
Start av näringsverksamhet	Extratjänster (fr.o.m. 2015)	Folkhögskolesatsning för unga
Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning	Nystartsjobb	
Fördjupad kartläggning och vägledning		
Aktiviteter inom vägledning och platsförmedling		
Validering**		

* Arbetsförmedlingen erbjuder förutom de arbetsmarknadspolitiska insatserna även psykosocialt anpassningsstöd. Dessutom finns möjligheten att få ett skyddat arbete hos Samhall och särskilda insatser för syn- och hörselskadade.

** Sedan den 1 februari 2016 räknas validering som ett s.k. arbetsmarknadspolitiskt program, dock skedde validering under åren 2011–2016.

Källa: Bearbetning av information i Arbetsförmedlingens Återrapportering 2016 och 2017.

I Statskontorets kartläggning av subventionerade anställningar 2011 framfördes att de arbetsmarknadspolitiska insatserna för personer med funktionsnedsättning skulle kunna ha olika mål beroende av typ av funktionsnedsättning.

För de insatser som inriktar sig till personer med funktionsnedsättning behöver därmed arbete utan stöd inte vara det primära målet. I stället är det möjligt att tänka sig flera relevanta mål för denna grupp, bl.a. beroende av orsaken till den nedsatta arbetsförmågan.⁹⁶

Delaktighet kan vara ett mål, ett annat är att subventionsnivån ska minska över tid.⁹⁷ Det framgår inte i strategin för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016 om Arbetsförmedlingens delmål ”att andelen ungdomar under 30 år med funktionsnedsättning som går vidare till arbete eller reguljär utbildning årligen ska öka” är ett arbete med eller utan stöd, även om Arbetsförmedlingen mäter både subventionerade och osubventionerade anställningar i uppföljningen av delmålet.

4.2.1 Framgångsrika metoder inom området

En av de särskilda arbetsmarknadspolitiska insatserna för personer med funktionsnedsättningar med nedsatt arbetsförmåga, SIUS, bygger på metodiken *Supported Employment*. Den metodiken lyfter forskare och andra aktörer inom området ofta fram som framgångsrik för att öka arbetsmarknadsdeltagandet bland personer med funktionsnedsättningar.⁹⁸

Metoden innebär att den enskilde tillsammans med en arbetsförmedlare eller en jobbcoach arbetar för att hitta en anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Rehabilitering och arbetsträning sker sedan under anställningen med personligt stöd från jobbcoach eller förmedlare. Metodens centrala del och framgångsfaktor är det personliga stödet till såväl den anställde som arbetsgivaren för att individen långsiktigt ska kunna behålla arbetet.⁹⁹

En metod som också lyfts fram som framgångsrik för personer med psykiska funktionsnedsättningar är *Individual Placement and Support (IPS)* som är en metod som utgår från *Supported Employment* och som har ett större fokus på individen med psykiska funktionsnedsättningar.

4.2.2 Effekter och erfarenheter för personer med funktionsnedsättningar

Kunskapsläget om effekter av olika arbetsmarknadspolitiska insatser för personer med funktionsnedsättningar med nedsatt arbetsförmåga är begränsat. Det finns enligt Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) t.ex. ingen systematisk forskning som har tittat på undanträngningseffekter för den här gruppen. Det är en relativt liten och heterogen grupp

⁹⁶ Statskontoret (2011) *Subventionerade anställningar. En kartläggning*, s. 33.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Bl.a. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan (2017), *Effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning*, working paper 2017:2, intervjuer i fallstudierna, se vidare avsnitt 4.2.2. Även Misa instämmer i detta enligt e-post 2017-08-30.

⁹⁹ SOU 2012:31, s. 103.

som är svår att utvärdera eftersom det är svårt att hitta kontrollgrupper för att göra effektutvärderingar.¹⁰⁰

Enligt IFAU:s rapport om ungas etablering på arbetsmarknaden¹⁰¹ beror bristen på utvärderingar av arbetsmarknadspolitiska program för personer med funktionsnedsättningar delvis på att syftet med programmen inte enbart är att deltagarna så fort som möjligt ska lämna programmen för ett ordinarie jobb. Det finns enligt rapporten en risk att för stark tonvikt läggs på att programmen ska leda till osubventionerade jobb, vilket innebär att deltagarna hämtas bland dem som står förhållandevis nära arbetsmarknaden, medan de svagaste inte får några insatser alls.

Kunskapsläget om effekter av arbetsmarknadspolitiska insatser generellt och för andra grupper är betydligt bättre än för personer med funktionsnedsättningar. I bilaga 4 sammanfattas några resultat från gjorda utvärderingar och studier.

Arbetsmarknadsutbildningar fungerar bra för målgruppen

I några av IFAU:s rapporter lyfts arbetsmarknadsutbildningar fram som insatser som fungerat bra för personer med funktionsnedsättningar. Bland annat har det framkommit att arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som deltagit i en arbetsmarknadsutbildning har fått arbete fortare, färre har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen och fler har varit sysselsatta efter programmet jämfört med de som inte deltog i en arbetsmarknadsutbildning.¹⁰²

Både positiva och negativa effekter av subventionerade anställningar

Vid några intervjuer har det framkommit att det som gäller för målgruppen framför allt är arbete med stöd. Exempelvis utvecklingsanställningar fungerar bra, eftersom dessa ger den arbetssökande möjligheten att prova en anställning under ett år utan krav på att arbetsgivaren därefter förlänger anställningen.¹⁰³ Även vid intervjun¹⁰⁴ med en arbetsgivare framkommer det att en anställning utan anställningsstöd inte har varit aktuellt, eftersom arbetsgivaren individanpassar arbetsuppgifterna.

I IFAU:s studie¹⁰⁵ om lönebidrag, skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare och anställningar hos Samhall fann man tydliga negativa effekter på osubventionerad sysselsättning för personer med funktionsnedsättning. Detta tyder enligt IFAU på att programmen har en inlåsningseffekt, dvs. att programdeltagarna blir inlåsta i subventionerade arbeten, troligen på grund av minskade ansträngningar att hitta ett arbete på den ordinarie arbetsmarknaden. Det kan enligt IFAU låta negativt med inlåsnings effekter, men för den här gruppen kan

¹⁰⁰ Intervju med IFAU 2017-05-03 samt IFAU rapport 2014:13, s.14.

¹⁰¹ IFAU 2016:1, en omarbetning av ESO-rapport 2015:3.

¹⁰² IFAU 2016:20, s. 45 och 2014:13.

¹⁰³ Intervju med Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20.

¹⁰⁴ Intervju med en arbetsgivare i Trollhättan 2017-03-15.

¹⁰⁵ IFAU 2014:24.

det i stället vara positivt. En del i denna grupp skulle antagligen inte kunna få arbete utan anställningsstöd, och det är bättre med ett jobb med stöd än inget jobb alls. Hela gruppen kommer aldrig att nå full produktivitet.¹⁰⁶ Resultaten i studien visar också att de riktade arbetsmarknadspolitiska programmen kan ge personer med funktionsnedsättning meningsfull sysselsättning och förtjänstmöjligheter.

Delegationen för unga och nyanlända till arbete nämner i sitt delbetänkande¹⁰⁷ att olika former av anställningsstöd har visat goda effekter när det gäller att förbättra personer med funktionsnedsättnings möjlighet att få ett jobb.

Stöd och matchning fungerar sämre för målgruppen

Arbetsförmedlingen menar att arbetsökande med funktionsnedsättningar har svårt att få jobb via matchning. När arbetsgivarna kan välja väljer de oftast inte sökande från gruppen personer med funktionsnedsättning.¹⁰⁸ Att stöd och matchning inte fungerar lika bra för unga i målgruppen lyftes också fram i en fallstudie.¹⁰⁹

Även i en IFAU-studie¹¹⁰ observeras svårigheten i att matcha en arbetsökande i målgruppen med rätt arbetsgivare. Att signalera att man har en nedsatt arbetsförmåga är som att säga att arbetsgivaren tar en risk om de anställer en. Som arbetsgivare är det svårt att avgöra hur stor nedsättningen är och vilka risker man tar.

De privata aktörerna Peritos och Misa framhåller att det är viktigt att matchningen blir rätt från början. Det måste vara tydligt vad som förväntas av den arbetsökande och vad han eller hon faktiskt ska klara av.¹¹¹ Misa menar vidare att det är viktigt att lägga fokus på själva matchningsprocessen och ge arbetsökande möjligheten att få ”prova på” en arbetsplats. Det handlar enligt Misa lika mycket om att individen ska känna att ”här vill jag vara” som att arbetsgivaren känner ”det här blir bra”, dvs. en vinn-vinnsituation där båda parter är nöjda. Då skapas också hållbara lösningar enligt Misa.¹¹²

Arbetspraktik och arbetsträningsplatser verkar fungera bra

Arbetspraktik och arbetsträningsplatser är en insats som fungerar bra, enligt fallstudierna.¹¹³ Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan har ett nära samarbete med näringslivet, t.ex. Ica-handlare och arbetsintegrerande sociala företag som t.ex. Myrorna och Stadsmissionen, för att ordna praktikplatser och

¹⁰⁶ Intervju med IFAU 2017-05-03.

¹⁰⁷ SOU 2017:19, s 135.

¹⁰⁸ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

¹⁰⁹ Intervju med Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

¹¹⁰ Intervju med IFAU 2017-05-03.

¹¹¹ Intervju med Peritos 2017-05-02 och e-post från Misa 2017-08-30.

¹¹² E-post från Misa 2017-08-30.

¹¹³ Intervjuer med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13, Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20 och Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

arbetsträning. Det är viktigt att ungdomar som aldrig varit ute på arbetsmarknaden får prova på att vara på en arbetsplats. Under praktiken klargörs den sökandes behov av stöd.¹¹⁴ De bästa arbetsgivarna för målgruppen är enligt fallstudierna ofta små och medelstora företag.¹¹⁵ Arbetsförmedlingen i Linköping har ibland jobbat mot Samhall och olika hjälporganisationer såsom Återvinningen, Stadsmissionen, Erikshjälpen m.m.¹¹⁶ I Sundsvall framkom att den tidigare insatsen arbetsprövning fungerade bra. Den innebar att den arbetssökande började arbeta deltid för att senare trappa upp arbetstiden.¹¹⁷

Arbetsförmedlingen har gjort effektskattningar av personer med en funktionsnedsättningskod som deltagit i programmen arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik under åren 2000–2013. Resultaten av dessa är liksom IFAU:s studier överlag positiva. Effekterna av arbetspraktik är också positiva om samtliga typer av arbeten räknas in, dvs. både subventionerade och osubventionerade anställningar. Däremot var effekterna i stort sett noll om man inte räknade in subventionerade anställningar.¹¹⁸

Statskontoret har i en delredovisning av uppdraget om praktik för personer med funktionsnedsättning hos statliga myndigheter redovisat att ca 440 arbetssökande med funktionsnedsättning fick praktik under perioden april 2016 t.o.m. februari 2017.¹¹⁹ Det äldre praktikantprogrammet fungerade inte, enligt MFD. Bland annat har matchningen brustit och fokus har varit på den nedsatta arbetsförmågan i stället för på vad individerna var bra på. En möjlig förklaring till att programmet inte fungerade är enligt MFD att det krävs tid för handledning, vilket kanske inte alla myndigheter har, samt att statliga myndigheter är ganska avancerade och heterogena arbetsgivare.¹²⁰

Individuella insatser såsom SIUS fungerar bra

Individuella insatser, såsom SIUS, fungerar bra för målgruppen enligt flera aktörer. Insatser som är ”hands on”, dvs. när den arbetssökandes individuella arbetsförmåga utreds och ett lämpligt arbete ackvireras för just den personen, är insatser som fungerar, enligt Arbetsförmedlingen. Individuella insatser kan utföras av andra än SIUS-konsulenter, men det är SIUS-konsulenterna som har mest tid avsatt i sin tjänst för att stödja den arbetssökande, bl.a. genom att vara med på arbetsplatsen.¹²¹

¹¹⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13 och e-post 2017-08-30.

¹¹⁵ Intervjuer med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13, Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20 och Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

¹¹⁶ Intervju med Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

¹¹⁷ Intervju med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-13.

¹¹⁸ Arbetsförmedlingen, *Effektskattningar av arbetsmarknadspolitiska program – med fokus på personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga*, URA 2015:5.

¹¹⁹ Statskontorets Powerpointbilder ”Praktik i Staten” 2017-05-30, <http://www.statskontoret.se/var-verksamhet/utredningar-utvarderingar-och-uppfoljningar/praktik-for-personer-med-funktionsnedsattning-hos-statliga-myndigheter>.

¹²⁰ Intervju med MFD 2017-05-04.

¹²¹ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

Även i fallstudierna framkommer att SIUS-konsulenterna är en arbetsmarknadspolitisk insats på individnivå som fungerar och aktiverar den arbetssökande.¹²² I Trollhättan menar man att den skulle behöva utvecklas och kunna riktas till fler i målgruppen; t.ex. har arbetssökande med adhd i regel lätt att hitta ett jobb, om än svårare att behålla det. I dessa fall skulle en SIUS-konsulent kunna stödja den arbetssökande.¹²³ I Sundsvall menar man att SIUS-konsulenterna är helt nödvändiga. De ordinarie arbetsförmedlarna hinner inte ha så många kontakter med arbetsgivarna eller följa upp så tätt som SIUS-konsulenterna. SIUS är med hela vägen från att hjälpa den arbetssökande att hitta ett jobb till att se till att han eller hon behåller jobbet.¹²⁴

En arbetskonsulent framhåller att det är viktigt att den arbetssökande är delaktig i sin egen planering. Arbetssökande ska veta att de har möjlighet att påverka sin egen plan. Det gäller att stärka individen. De ska också förstå vilken ”spelplan” de är på, t.ex. i hemmet, på praktikplatsen, bland kompisar.¹²⁵

Det är också bra för arbetsgivaren att ha någon att kontakta om problem uppstår, menar en planeringsledare i Linköpings kommun.¹²⁶

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har genomfört en effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning. Resultatet från studien¹²⁷ visar att *Supported Employment* lyckas bäst av metoderna *Förstärkt samarbete mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan*, *Supported Employment* och *Case Management*. Dock gäller resultatet huvudsakligen män. För kvinnor visar studien inga skillnader mellan de tre insatserna när det gäller möjligheten att komma i arbete.¹²⁸ *Supported Employment* är också den mest kostnadseffektiva insatsen för unga med aktivitetsersättning, enligt studien. En annan studie har visat att metoden är mer kostnadseffektiv än skyddade verkstäder.¹²⁹ Sammanfattningsvis visar effektutvärderingen att arbetslivsinriktad rehabilitering riktad mot unga med aktivitetsersättning ger resultat. Studien visar också att det finns en risk för att arbetssökande med aktivitetsersättning förlorar ersättningen och annat stöd om de prövar sin förmåga i t.ex. en praktik eller en tidsbegränsad anställning. Risken består i att ekonomiska bidrag och rätten till daglig verksamhet kan omprövas och upphöra. Detta skapar incitament för dem som inte är säkra på att de skulle klara av ett arbete att dölja/inte försöka uppvisa arbetsförmåga.¹³⁰

¹²² Intervjuer med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13, Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20 och Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-29–30.

¹²³ Intervju med Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20.

¹²⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-29–30.

¹²⁵ Intervju med arbetskonsulent vid Linköpings kommun 2017-04-05.

¹²⁶ Intervju med en planeringsledare vid Omsorgskontoret i Linköpings kommun 2017-04-05.

¹²⁷ Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan (2017), *Effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning*, working paper 2017:2.

¹²⁸ Forskarna kommer att under hösten att fortsätta att följa gruppen och då också försöka finna en förklaring till varför det är män som det går bäst för.

¹²⁹ Cimera R. E. (2012), ”The economics of supported employment: What new data tell us”, *Journal of Vocational Rehabilitation*.

¹³⁰ Ibid. s. 86 och 88 och e-post från Arbetsförmedlingen 2017-08-30.

Individanpassade insatser och ett starkt individuellt och flexibelt stöd med ett bra bemötande har också lyfts fram som en framgångsfaktor i insatser och stöd till unga bland flera aktörer, enligt Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar.¹³¹

Folkhögskolesatsningen har vissa positiva effekter

Arbetsförmedlingens utvärdering av folkhögskolesatsningen visade på positiva effekter när det gäller övergång till ordinarie studier för unga (16–24 år) som tog del av satsningen under åren 2010–2012. Deltagarna lämnar arbetslösheten i högre grad för att övergå till studier än vad de skulle ha gjort annars. De positiva effekterna vad gäller övergång till studier var dock mindre för gruppen unga med en funktionsnedsättningskod.¹³² Även ett förmedlingskontor menar att folkhögskolesatsningen är en insats som fungerar bra, då de arbetsökande ungdomarna får prova på om de vill fortsätta att utbilda sig.¹³³

Olika utfall för specialanpassade utbildningar

Att upphandla förberedande specialanpassade utbildningar för målgruppen är en arbetsmarknadspolitisk insats som inte fungerar så bra, enligt Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan. En anledning är att utbildningen måste upphandlas på central nivå. Det är svårt att skraddarsy en utbildning som passar alla individer. Dock fungerade den tidigare köksbiträdesutbildningen som inkluderade en längre arbetspraktik bra.¹³⁴

Enligt erfarenheter från en tidigare anställd på Misa är specifika upphandlingar mer framgångsrika; exempelvis gjorde Arbetsförmedlingen en upphandling för personer med asperger under 2009–2011 som var väldigt uppskattad av samtliga inblandade.¹³⁵

De insatser som finns att tillgå är inte alltid de som behövs

En arbetskonsulent menar att något som inte är så bra är att flera insatser på Arbetsförmedlingen innefattar liknande moment, som att skriva ett cv. För de personer som behöver skriva sitt cv för fjärde gången fungerar insatsen inte lika bra. Variationerna i insatserna behöver bli större. De typer av arbetsplatser som finns att tillgå för praktik och dylikt är ofta av liknande art. Vissa arbetsplatser där man skulle vilja komma in, exempelvis inom vården, tar inte emot praktikanter av olika anledningar. Samma arbetskonsulent menar också att det ibland kan finnas obalanser mellan vilka insatser som finns att tillgå och vad

¹³¹ SOU 2017:9, s. 113. Misa håller med om detta enligt e-post 2017-08-30.

¹³² Arbetsförmedlingens Återrapportering 2015, *Effektutvärdering av studiemotiverande kurser för arbetslösa*.

¹³³ Intervju med Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20.

¹³⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13.

¹³⁵ Intervju med MFD 2017-05-04.

som behövs. Behoven ändras över tid, och insatserna som finns att tillgå hinner inte alltid med i utvecklingen.¹³⁶

4.2.3 Förslag till kompletterande och förbättrade insatser

Det framgår i intervjuer och i dokumentstudier att vissa faktorer är viktiga för att insatserna för unga i målgruppen ska lyckas. Dessutom har nya förslag till kompletterande och förbättrade insatser lyfts fram i intervjuerna. Nedan finns en sammanfattning av dessa.

Tidiga insatser och ett långvarigt stöd

Vittnesmålen är många om att det ofta tar för lång tid innan unga får ta del av insatser, enligt UVAS-samordnaren. Det är viktigt både från individens och från samhällets perspektiv att insatser sätts in tidigt för att möta behov innan de blir mer komplexa och omfattande.¹³⁷ UVAS-samordnaren påpekar också att det är centralt att stödet och insatserna i större utsträckning än i dag inkluderar ett utbildnings- och etableringsperspektiv.¹³⁸

Att det är viktigt med tidiga insatser har också lyfts fram i en av fallstudierna. Det är enligt arbetsmarknadsenheten svårare att hjälpa 18–19-åringar än barn i tidig ålder.¹³⁹

Ett långvarigt stöd är också viktigt för denna målgrupp. Enligt Försäkringskassans studie från 2012 av situationen för unga som får aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga indikeras att ett långvarigt stöd till individerna är viktigt för att de ska kunna få och behålla ett jobb.¹⁴⁰

MFD menar att insatserna på Arbetsförmedlingen generellt är väldigt bra, men att de också skulle behöva vara mer långsiktiga. Arbete med stöd är en insats som försvinner eller behöver omförhandlas med jämna perioder, vilket försvårar arbetet runt den enskilde. Man måste enligt MFD göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att få kontinuerligt stöd.¹⁴¹

Även organisationen Attention och den privata aktören Misa menar att många personer med NPF behöver ett långsiktigt stöd. Den gruppen får enligt Attention inte i tillräcklig utsträckning ta del av SIUS-konsulenterna, och de behöver träffa sin arbetsförmedlare oftare än en gång per månad.¹⁴² Misa menar vidare att det är viktigt att stödet kan fortsätta efter att uppsatta mål har nåtts. Svårigheten är oftast inte att hitta ett arbete eller att påbörja studier utan att lyckas behålla arbetet och fortsätta studera.¹⁴³

¹³⁶ Intervju med arbetskonsulent i Sundsvalls kommun 2017-03-30

¹³⁷ SOU 2017:9, s. 97.

¹³⁸ SOU 2017:9, s. 96.

¹³⁹ Intervju med arbetsmarknadsenheten vid Trollhättans stad 2017-03-16.

¹⁴⁰ Försäkringskassan (2012), *Tio år med aktivitetsersättning – en studie av situationen för unga med aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga*, dnr 06961-2011. Även Misa håller med om denna slutsats, e-post 2017-08-30.

¹⁴¹ Intervju med MFD 2017-05-04.

¹⁴² Intervju med Attention 2017-03-14 och e-post från Misa 2017-08-30.

¹⁴³ E-post från Misa 2017-08-30.

Snabba insatser med bättre kvalitet

Tidsaspekten framhålls av MFD som viktig för individen för att bibehålla motivation och vilja. Det får inte ta för lång tid att få stödinsatser. Om det dröjer kan det leda till ”disempowerment” i stället för ”empowerment”, dvs. de arbetsökande förblir arbetslösa.¹⁴⁴

Kvaliteten i insatserna som riktas till UVAS måste också öka, enligt UVAS-samordnaren. Vidare menar samordnaren att åtgärder bör vidtas för att stärka möjligheterna till etablering för UVAS som har en funktionsnedsättning. Samordnaren ser behov av att i det fortsatta arbetet och uppföljningen se till ungas hela livssituation för att hitta lämpliga lösningar och vägar framåt i deras etablering.¹⁴⁵

Krav vid offentliga upphandlingar

En åtgärd som Lika Unika¹⁴⁶ förespråkar är att ställa högre krav på att rekrytera personer med funktionsnedsättningar, också unga, vid offentliga upphandlingar. Offentliga arbetsgivare måste se till att det finns tillgängliga rekryteringssystem och inte minst gå före när det gäller att anställa personer med funktionsnedsättning i sina ordinarie verksamheter.¹⁴⁷ Lika Unika framhåller att Sveriges ratificering av Förenta nationernas (FN) internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹⁴⁸ innebär ett åtagande enligt artikel 27 g och menar att den offentliga sektorn ska anställa personer med funktionsnedsättningar.

Möjlighet till flexiblare insatser

När det gäller det ökande antalet unga i målgruppen med psykisk ohälsa är det enligt Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua) viktigt att se att behovet av stöd kan fluktuera över tid, och att en tillfällig förbättring inte innebär att individens behov upphört på längre sikt.¹⁴⁹

I dagsläget är det inte möjligt att få lönestöd under en befintlig anställning, utan stöd kan endast ges vid en ny anställning. Enligt Attention och Misa finns det exempelvis personer med adhd som kan ha klarat sig utmärkt under en lång tid på arbetsplatsen, men de kan få svårigheter vid exempelvis en omorganisation eller om något annat inträffar som sänker arbetsförmågan. Då skulle möjligheten att få lönebidrag vara bra.¹⁵⁰

¹⁴⁴ Intervju med MFD 2017-05-04.

¹⁴⁵ SOU 2017:9, s. 12, 14 och 159 f.

¹⁴⁶ Lika Unika är en samarbetsorganisation med sex riksförbund från svenska funktionshindersrörelsen. Organisationen bildades 2009.

¹⁴⁷ Intervju med Lika Unika 2017-05-08 och e-post från Misa 2017-08-30.

¹⁴⁸ SÖ 2008:26, s. 25.

¹⁴⁹ SOU 2017:19, s. 136.

¹⁵⁰ Intervju med Attention 2017-03-14.

Regeringen tillsatte i maj 2017¹⁵¹ en särskild utredare som ska se över om det behövs flexiblare insatser (exempelvis flexjobb) för att förbättra möjligheterna för personer som har en nedsatt arbetsförmåga till följd av funktionsnedsättning eller sjukdom att komma i arbete eller behålla ett arbete. I utredningsdirektiven anges uttryckligen att det är särskilt viktigt att analysera förutsättningarna för unga inom målgruppen. Utredningsuppdraget ska redovisas senast den 15 mars 2018.

Stöd och åtgärder som riktas till arbetsgivare

En arbetsgivare i fallstudierna anser att det skulle vara bra om Arbetsförmedlingen kunde erbjuda arbetsgivare en utbildning om hur personer med funktionsnedsättningar fungerar och vad man ska tänka på.¹⁵² Misa har t.ex. tagit fram en utbildning i hur arbetsgivare bäst kan stödja personer med autism och asperger på arbetsplatsen.¹⁵³

I delbetänkandet¹⁵⁴ från Dua framgår att det är nödvändigt att arbetsmarknadspolitiken erbjuder de arbetsgivare som vill och vågar rekrytera brett och otraditionellt ett ändamålsenligt stöd – inför, vid och, om det finns behov, efter anställning.

Attention menar att fokus i insatserna behöver flyttas över till arbetsgivaren. Här behöver Arbetsförmedlingen enligt Attention göra mer.¹⁵⁵

SKL har initierat ett projekt som går ut på att deltagande kommuner ska samla upp väldefinierade tjänster som sedan är vikta åt personer med funktionsnedsättningar. Det handlar inte om att ”hitta på jobb”, utan det ska vara jobb som bidrar till verksamheten. Dessa tjänster ska sedan matchas med lämpliga personer med stöd från Arbetsförmedlingen.¹⁵⁶

Svenskt Näringsliv har enligt MFD lyft fram att lönesubventionerna är för låga och att subventionerna borde vara indexbaserade. Detta skulle enligt Svenskt Näringsliv göra fler arbetsgivare villiga att anställa personer med funktionsnedsättning som har anställningsstöd.¹⁵⁷ Även SKL vill att taket för lönesubventionerna ska höjas för att underlätta.¹⁵⁸

4.3 Arbetssökandes roll

Den arbetssökande kan själv påverka möjligheterna att få ett arbete eller att gå vidare med studier. I det följande avsnittet belyses frågeställningen om vilken roll den arbetssökande spelar för att uppnå ett positivt resultat samt vilka egenskaper som är viktiga hos den arbetssökande.

¹⁵¹ Jfr dir. 2017:41.

¹⁵² Intervju med arbetsgivare i Trollhättan 2017-03-15.

¹⁵³ E-post från Misa 2017-08-30.

¹⁵⁴ SOU 2017:19, s. 119.

¹⁵⁵ Intervju med Attention 2017-03-14.

¹⁵⁶ Intervju med SKL 2017-04-28.

¹⁵⁷ Intervju med MFD. Se även SOU 2012:31, s. 217 och 337 f.

¹⁵⁸ E-post SKL 2017-08-31.

4.3.1 Motivation och självkänsla viktiga egenskaper

Flera aktörer har nämnt att motivation och vilja är viktiga egenskaper hos den arbetssökande.¹⁵⁹ Om motivation och vilja finns är man på god väg, enligt ett förmedlingskontor.¹⁶⁰ En arbetsgivare menar att de tre viktigaste egenskaperna hos den arbetssökande är intresse, vilja och attityd.¹⁶¹

Motivationen att söka ett arbete kan också påverkas av ekonomiska förutsättningar exempelvis om den arbetssökande bor hemma och får aktivitetsersättning.¹⁶² Se även avsnitt 4.5.2.

Flera aktörer nämner även att självkänsla och insikt om sitt behov av stöd är viktiga egenskaper.¹⁶³ En arbetsgivare menar att dessa egenskaper behöver stärkas och att de inte alltid går ihop.¹⁶⁴ Även ett förmedlingskontor nämner att många arbetssökande har dålig självkänsla och att det gäller att skapa goda relationer och väcka hopp.¹⁶⁵

Arbetssökande har svårt att lyfta fram sina styrkor och är ofta dåliga på att svara på öppna frågor, enligt den privata aktören Peritos. De menar att arbetssökande ofta inte klarar av vanliga intervjusituationer. Peritos anser att en trolig förklaring är att de hela tiden fått berätta om sina svagheter i stället för att framhäva sina styrkor. Det är enligt Peritos och Misa viktigt att arbetssökande har insikt om sin förmåga.¹⁶⁶ Det är också viktigt att ändra fokus enligt Misa. De möter många unga arbetssökande som aldrig har fått frågorna ”Vad är du bra på?” och ”Vad vill du göra?”.¹⁶⁷

MFD framhåller att arbetssökande behöver komma ut i arbetslivet för att få erfarenheter och för att lära känna sig själva.¹⁶⁸

Självkänslan hos unga med NPF

Det har framkommit i utvärderingen att det finns studenter med NPF som har problem med att slutföra sina studier. En arbetskonsulent menar att det finns en del studenter på universitetet som inte klarat av sina studier och som isolerar sig och tappar självkänslan. Många är sjukskrivna. Här gäller det att försöka stärka självkänslan och få studenten tillbaka på banan.¹⁶⁹

¹⁵⁹ Intervjuer med MFD 2017-05-04, Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13, Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20, en arbetsgivare i Linköping 2017-04-05 och Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20.

¹⁶⁰ Intervju med Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20.

¹⁶¹ Intervju med en arbetsgivare i Linköping 2017-04-05.

¹⁶² Detta har exempelvis framkommit vid intervjuer med Stockholms stad 2017-03-08, Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20 och Samordningsförbundet i Sundsvall 2017-03-30.

¹⁶³ Bl.a. intervju med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13.

¹⁶⁴ Intervju med arbetsgivare i Linköping 2017-04-05.

¹⁶⁵ Intervju med Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

¹⁶⁶ Intervju med Peritos 2017-05-02 och e-post från Misa 2017-08-30.

¹⁶⁷ E-post från Misa 2017-08-30.

¹⁶⁸ Intervju med MFD 2017-05-04.

¹⁶⁹ Ibid.

Vid KTH har detta uppmärksammats, och ett särskilt projekt (Rusta) fokuserar på att hjälpa studenter med Aspergers syndrom att färdigställa sina universitetsstudier. Med hjälp av stödet tar fler personer sin civilingenjörsexamen.¹⁷⁰

4.3.2 Utbildningsnivån har betydelse

Vilka kunskaper och vilken utbildningsnivå den arbetssökande har påverkar möjligheterna att få ett arbete. Arbetsförmedlingen har sett att fler och fler ungdomar inte går klart sin gymnasieutbildning. De orkar inte; pressen är för stor. Väldigt många av dem som lämnar skolan har någon form av social problematik. Många ungdomar hamnar hos rehabiliteringen på Arbetsförmedlingen.¹⁷¹ För eleverna som gått i särskola är det enligt en forskare¹⁷² viktigt att eleverna har grundläggande kunskaper, som man övar redan i skolan, såsom hur man tar bussen till jobbet. Dua lyfter också fram att elever i gymnasieskolan saknar arbetsmarknadskunskap och att den behöver stärkas i skolan.¹⁷³

4.4 Arbetsförmedlarens roll

Arbetsförmedlaren påverkar i sitt arbete på olika sätt möjligheterna för arbetssökande att få ett arbete, när det gäller både subventionerade och osubventionerade arbeten. I det följande avsnittet belyses frågeställningen om vilken roll arbetsförmedlaren spelar för att den arbetssökande ska kunna gå vidare till arbete eller studier. Dessutom beskrivs faktorer som kan ha bidragit till utfallet.

4.4.1 Oförändrade riktlinjer för arbetsförmedlarna

Det skedde inte några förändringar i riktlinjerna för arbetsförmedlarna under perioden 2011–2016 som hade kunnat påverka möjligheterna för arbetssökande att få ett arbete, enligt Arbetsförmedlingen. Uppdraget att få de som står långt från arbetsmarknaden i arbete finns fortfarande kvar. Ungdomar med funktionsnedsättning är fortsatt en prioriterad grupp. Däremot finns det nya inslag, exempelvis att det har blivit tydligare att matchning är ett prioriterat mål.¹⁷⁴

Arbetsförmedlingen har inte heller förändrat sina riktlinjer för SIUS-konsulenterna under tidsperioden. Dock utvecklas SIUS-konsulenternas sätt att arbeta hela tiden. En viktig faktor att ta hänsyn till i bedömningen av Arbetsförmedlingens insatser är att arbetsförmedlarna under den tidsperiod som

¹⁷⁰ Projektet startade hösten 2014 och är ett samarbete mellan Asperger- och Autismförbundet, Misa och KTH. Intervju med MFD 2017-05-04 samt webbplatsen <https://rustaprojektet.wordpress.com/>.

¹⁷¹ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

¹⁷² Intervju med forskare vid Högsolan i Halmstad 2017-04-28.

¹⁷³ SOU 2017:19, s. 148.

¹⁷⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-01-30.

utvärderingen sträckte sig också fick ett ökat antal arbetssökande att stödja genom att antalet nyanlända ökade.¹⁷⁵

4.4.2 Förtroende och tålmod viktiga faktorer

Det är enligt Arbetsförmedlingen viktigt att de skapar förtroende både hos arbetsgivaren och arbetssökanden. För att arbetsförmedlaren ska ha möjlighet att stödja arbetssökande med funktionsnedsättningar fullt ut, krävs en rak dialog med arbetsgivaren om vilka förmågor och begränsningar som den arbetssökande har i den tänkta arbetssituationen.¹⁷⁶

Långsiktighet och tålmod är viktiga faktorer i arbetsförmedlarens kontakter med unga i målgruppen, enligt ett av förmedlingskontoren.¹⁷⁷ Tålmod är också något som arbetsgivare kan behöva. Se vidare avsnitt 4.5.4.

4.4.3 Kompetensen hos arbetsförmedlarna varierar

Vissa aktörer menar att kompetensen hos stödpersoner vid Arbetsförmedlingen varierar och skulle behöva stärkas.¹⁷⁸ Enligt erfarenheter från en tidigare anställd på Misa var det stor skillnad mellan hur väl olika arbetsförmedlare lyckades få ut sina arbetssökande i arbete. Även forskning visar att specialistkompetens behövs för att stödja personer med psykisk ohälsa att lyckas få och behålla ett arbete.¹⁷⁹ Det skulle enligt MFD därför behövas kompetensinsatser för arbetsförmedlarna samt mer specialiserade upphandlingar.¹⁸⁰

MFD har vidare sett att specialister inte har använts fullt ut av Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlare har själva gjort bedömningar av arbetsförmågan, vilket kan ha lett till felaktiga bedömningar. En annan iakttagelse, som MFD sett när de undersökt situationen för nyanlända och personer i etableringsfasen, är att om man använder nya metoder för att bedöma arbetsförmågan ökar antalet arbetssökande med funktionsnedsättningar.¹⁸¹ Dock ändrades inte riktlinjerna under åren 2011–2016, se avsnitt 4.4.1 ovan.

Enligt Funkautredningen¹⁸² finns det begränsningar för hur många metoder en arbetsförmedlare kan tillgodogöra sig. Om en arbetsförmedlare lär sig cirka tre insatser slussar han eller hon sedan sina arbetssökande till dessa tre insatser, eftersom han eller hon inte har lärt sig de andra insatserna.

Det finns enligt IFAU en risk att arbetsförmedlare bedömer arbetsförmågan lägre än den faktiskt är på grund av att lönesubventionen har ett tak. För en

¹⁷⁵ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

¹⁷⁶ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-01-30.

¹⁷⁷ Intervju med Arbetsförmedlingen i Sundsvall.

¹⁷⁸ Intervju med MFD 2017-05-04.

¹⁷⁹ Corbière, M. et al. (2013), "Employment Specialist Competencies for Supported Employment Programs", *Journal of Occupational Rehabilitation*, DOI 10.1007/s10926-013-9482-5.

¹⁸⁰ Intervju med MFD 2017-05-04.

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² SOU 2012:31, s. 210.

arbetstagare med en lön som är högre än maxgränsen för ersättning är det enda sättet att ge arbetsgivaren full kompensation för den nedsatta arbetsförmågan.¹⁸³

4.4.4 Hög arbetsbelastning och tidsbrist kan försämra utfallet

Det finns risk att arbetsförmedlare lägger svårare fall åt sidan ett tag på grund av hög arbetsbelastning, enligt ett av förmedlingskontoren.¹⁸⁴ Det kan försämra möjligheterna för arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden att få ett arbete.

På Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan räcker tiden inte alltid till. Det tar t.ex. tid att hitta lämpliga praktikplatser. På förmedlingen har det lokalt också skett nyrekryteringar, som inneburit att tid gått åt till att lära sig det specifika uppdraget och hitta bra arbetsmetoder att utföra det.¹⁸⁵

4.4.5 Personalomsättning bland arbetsförmedlarna skapar oro

Personalomsättning är ett orosmoment för unga arbetssökande med aktivitetsersättning, enligt Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans effektutvärdering. Byte av handläggare på Arbetsförmedlingen är något som påverkar unga med aktivitetsersättning mer än övriga inom det förstärkta samarbetet. I projektet har det konstaterats att personalomsättning inte är tillfällig utan ständigt förekommande. Det får till följd att personalgrupperna i de flesta fall ständigt är underbemannade.¹⁸⁶

Arbetsförmedlingen i Sundsvall har haft en viss personalomsättning, med flera pensionsavgångar. Det har bl.a. inneburit att insatsen med en SIUS-konsulent inte har kunnat ges redan i årskurs 2 på gymnasiet, som det var tänkt. SIUS-handläggaren har etablerat kontakten först efter studenten.¹⁸⁷

4.4.6 Privata förmedlare fyller en funktion

Det finns privata förmedlare på arbetsmarknaden som riktar sig till personer med funktionsnedsättningar, t.ex. Peritos och Misa. Dessa aktörer kan genom sina nätverk och kontakter hitta lämpliga arbetsplatser. Arbetsförmedlingen samarbetar med och köper också in insatser från privata aktörer, stiftelser och sociala företag.¹⁸⁸

Exempelvis Peritos erbjuder företag att under ett år anställa en ungdom med funktionsnedsättning (s.k. introduktionsanställning). Peritos står för sociala

¹⁸³ Intervju med IFAU 2017-05-03.

¹⁸⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20.

¹⁸⁵ Intervju med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13.

¹⁸⁶ Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan (2017), *Effektutvärdering av unga insatser för unga med aktivitetsersättning*, working paper 2017:2, s. 89.

¹⁸⁷ Intervju med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-13.

¹⁸⁸ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18 och e-post från Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-08-30.

kostnader och coaching, som finansieras via anställningsstöd från Arbetsförmedlingen. Den arbetsökande får en bruttolön från Peritos medan företaget betalar en månadskostnad till Peritos. Enligt Peritos är ca 70–75 procent av deras kandidater kvar på arbetsmarknaden efter att introduktionsanställningen avslutats.¹⁸⁹

Misa har ett individuellt fokus och arbetar huvudsakligen med att matcha individer och deras personliga egenskaper och intressen med arbetsgivarens behov. För Misa är det viktigt att skapa hållbara lösningar som bottnar i både individens och arbetsgivarens förutsättningar. Alla som vill och kan ska få möjlighet att delta i arbetslivet, enligt Misa.¹⁹⁰

4.5 Andra faktorerers påverkan

Det finns flera andra faktorer som påverkar möjligheterna för unga i målgruppen att gå vidare till arbete eller studier. I det följande avsnittet belyses frågeställningen om vilken roll andra faktorer spelar utifrån vad som framkommit i intervjuer och dokumentstudier.

4.5.1 Konjunkturen och arbetsutbudet

I en högkonjunktur som den Sverige för närvarande befinner sig i skulle man kunna förvänta sig att det blir lättare för unga i målgruppen att få ett arbete. Men enligt bl.a. Dua har den goda konjunkturen inte kommit de unga med funktionsnedsättning till del på samma vis som unga i övrigt.¹⁹¹ Exempelvis kan det vara svårare för arbetsförmedlare att få ut personer med funktionsnedsättningar på arbetsmarknaden under en högkonjunktur på grund av tidsbrist hos små och medelstora företag (jämför avsnitt 4.1.1).

Utländska studier visar enligt IFAU att unga med funktionsnedsättningar (precis som andra svaga grupper på arbetsmarknaden) påverkas mer av konjunktursvängningar än andra grupper.¹⁹² Dagens arbetsmarknad kännetecknas alltmer av krav på flexibilitet hos såväl arbetsgivare som arbetstagare.¹⁹³ Arbetsmarknaden har enligt Arbetsförmedlingen till följd av detta blivit mer kortsiktig de senaste 10–15 åren. Det finns fler projektanställningar, utvecklingsanställningar och säsongsanställningar. Det är därför svårare att behålla en anställning, och det drabbar unga med funktionsnedsättningar särskilt hårt.¹⁹⁴

¹⁸⁹ Intervju med Peritos 2017-05-02 och e-post 2017-08-31. Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan påpekar att kandidaterna ofta har fortsatt stöd från Arbetsförmedlingen hos en ny arbetsgivare efter att introduktionsanställningen avslutats. E-post från Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-08-30.

¹⁹⁰ E-post från Misa 2017-08-30.

¹⁹¹ SOU 2017:19, s. 41–42 samt Arbetsförmedlingen, *Perspektiv på ungdomsarbetslösheten*, 2016.

¹⁹² Intervju med IFAU 2017-05-03.

¹⁹³ Olofsson J. (red.) (2014), *Den långa vägen till arbetsmarknaden. Om unga utanför*.

¹⁹⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

4.5.2 Aktivitetsersättning och aktivitetsrapportering

Aktivitetsersättning är en ersättning från Försäkringskassan för den som är mellan 19 och 29 år och troligen inte kommer att kunna arbeta heltid under minst ett år på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning. Vid flera intervjuer påpekades att aktivitetsersättningen kan bli en sorts fälla för målgruppen, särskilt de yngsta som fortfarande bor kvar hemma eller som flyttar och får hjälp med boendet. Aktivitetsersättningen framstår som en ekonomiskt bra lösning, och tanken på att fylla 29 år är ganska fjärran.¹⁹⁵

En arbetssökande är skyldig att löpande i aktivitetsrapporter redovisa sina sökaktiviteter. Redovisningen ska utgå från kraven i den individuella handlingsplanen.¹⁹⁶ Rapporter från Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har visat att regelverket för aktivitetsrapporter är mindre väl anpassat för personer med vissa typer av funktionsnedsättningar.¹⁹⁷ Den 1 februari 2016 infördes dessutom kravet på aktivitetsrapportering via e-legitimation en gång per månad.¹⁹⁸ Det här försvårar enligt ett förmedlingskontor ytterligare för unga med en funktionsnedsättning. Många sökande har inte ens tillgång till e-legitimation.¹⁹⁹ Arbetsförmedlingen har skickat en hemställan till Arbetsmarknadsdepartementet om att undanta vissa grupper från aktivitetsrapportering. Hemställan är under beredning i Regeringskansliet.²⁰⁰

4.5.3 Samverkan och gemensam lokalisering

Samverkan och gemensam lokalisering har i flera intervjuer och i dokumentstudier lyfts fram som framgångsfaktorer i arbetet med att stödja unga i målgruppen som vill börja arbeta eller studera. I både Sundsvall och Linköping, där man samlokaliserat myndigheter, har aktörerna varit nöjda.²⁰¹ En arbetsmarknadskonsulent menar att samverkan har fungerat bra, att det har varit ”på riktigt”.²⁰²

Samarbetet mellan arbetsmarknadsenheten och Arbetsförmedlingen i Trollhättan fungerar också bra,²⁰³ liksom det gemensamma projektet Trampolinen.²⁰⁴

¹⁹⁵ Detta har exempelvis framkommit vid intervjuer med Stockholms stad 2017-03-08 och Samordningsförbundet i Sundsvall 2017-03-30.

¹⁹⁶ 6 a § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Enligt e-post från Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-08-30 upphör den individuella handlingsplanen under 2017 och ersätts med planeringsverktyget.

¹⁹⁷ Se exempelvis IAF, 2017:7, s. 32.

¹⁹⁸ Arbetsförmedlingens föreskrifter om aktivitetsrapport, anvisning till arbete och underrättelse till arbetslöshetskassa, AFFS 2015:4.

¹⁹⁹ Intervju med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13.

²⁰⁰ E-post från Arbetsmarknadsdepartementet 2017-08-28.

²⁰¹ Intervjuer med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-29, en arbeidskonsulent vid Sundsvalls kommun 2017-03-30 och Samordningsförbundet 2017-03-30 samt intervjuer med planeringsledare vid Omsorgskontoret i Linköpings kommun, Arbetsförmedlingen i Linköping och arbetsmarknadskonsulent i Linköpings kommun 2017-04-05. Se även kapitel 2.

²⁰² Intervju med arbetsmarknadskonsulent på Linköpings kommun 2017-04-05.

²⁰³ Intervju med Arbetsförmedlingen i Trollhättan 2017-02-20. För beskrivning av projektet se avsnitt 2.2.4.

²⁰⁴ Intervju med arbetssökande i Trollhättan 2017-03-15.

All typ av samverkan är enligt MFD viktig, framför allt på lokal nivå. Alla arbetsförmedlare känner inte till andra aktörers insatser, såsom Försäkringskassan.²⁰⁵ Enligt Dua är väl fungerande samverkan mellan Arbetsförmedlingen, kommunerna och andra relevanta aktörer en förutsättning för framgångsrikt arbete mot ungdomsarbetslösheten och för ungas etablering i arbetslivet. Genom samverkan kan de olika aktörernas samlade kompetens, resurser och redskap nyttjas effektivt. Väl fungerande samverkan är till gagn för individen, samhällsekonomiskt lönsamt och administrativt effektiviserande. Vidare bör samverkan enligt Dua vara långsiktig och en del av den reguljära verksamheten och inte projektbaserad.²⁰⁶

Den privata aktören Peritos har enligt egen utsago haft ett bra samarbete med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan, och de har fått många arbetsökande därifrån.²⁰⁷

Misa har kunnat dra slutsatsen att den geografiska närheten till de olika arbetsförmedlingskontoren har varit givande och gett en mycket god kommunikation och gott samarbete med de lokala arbetsförmedlarna. Närhetsprincipen spelar en viktig roll enligt Misa.²⁰⁸

4.5.4 Arbetsgivaren

Arbetsgivares vilja och förutsättningar att anställa unga i målgruppen påverkar deras möjligheter att få ett arbete. Ett antal faktorer och egenskaper hos arbetsgivare har lyfts fram i intervjuer och framkommit i dokumentstudierna. De viktigaste sammanfattas nedan.

Arbetsgivares attityder påverkar utfallet

Arbetsgivares attityder och förutfattade meningar när det gäller att anställa unga i målgruppen kan bidra till att färre arbetsgivare anställer dessa ungdomar. Att det fortfarande finns negativa attityder hos arbetsgivare när det gäller att anställa personer med funktionsnedsättningar framkommer i SCB:s undersökning om situationen för personer med funktionsnedsättning 2016. Bland personer med funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga har 36 procent svarat ja på minst en av diskrimineringsfrågorna, där den vanligaste typen av diskriminering är negativa attityder hos arbetsgivare. Det är nästan dubbelt så vanligt som kränkningar, diskriminering vid tillsättning av jobb och mobbing.²⁰⁹

Det är allmänt känt att attityder är kopplade till kunskap. Om kunskapen om funktionsnedsättningar och vad man kan göra för att anpassa arbetsplatsen ökar hos arbetsgivarna kan attityder förändras. Dock är det enligt MFD och

²⁰⁵ Intervju med MFD 2017-05-04.

²⁰⁶ SOU 2017:19, s. 117–118.

²⁰⁷ Intervju med Peritos 2017-05-02.

²⁰⁸ E-post från Misa 2017-08-30.

²⁰⁹ SCB, *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2016*, rapport 2017:2.

den privata aktören Misa fortfarande långt kvar innan arbetsgivarna har den kunskap som behövs.²¹⁰ Att det finns okunskap om gruppen påpekar även den privata aktören Peritos. De och Misa menar att det återstår arbete med att få arbetsmarknadens parter att inte se unga med funktionsnedsättningar som ett hinder.²¹¹

En forskare²¹² uttrycker det som att arbetsgivaren behöver veta vad den behöver göra för att anställa en person med funktionsnedsättning. Om en arbetsgivare har fått testa att anställa en person med funktionsnedsättning är det sedan inte så konstigt, enligt forskaren.

Synen och attityderna hos arbetsgivarna kan dock variera beroende på typ av funktionsnedsättning. Enligt en forskningsstudie var det stor variation mellan olika arbetsgivares syn på olika typer av funktionsnedsättningar. Hjärnskada, utvecklingsstörning och psykisk ohälsa är de funktionsnedsättningar som arbetsgivare har svårast att relatera till. Arbetsgivarna i studien efterlyste själva utbildning och kompetens i frågorna. Det framkommer även att ett flertal arbetsgivare inte kände till lönesubventioner i speciellt stor utsträckning.²¹³

I Dudas delbetänkande framkommer att arbetsgivare, såväl privata som offentliga, måste bli bättre på att identifiera kompetensen där man kanske inte brukar leta. Det är enligt Dua en konkurrensförutsättning.²¹⁴

Arbetsgivarna är enligt Arbetsförmedlingen skeptiska mot ungdomar som hoppat av gymnasieskolan. Arbetsgivarna vill inte ha anställda/praktikanter som ger upp efter ett par månader. Därför är det svårare för dessa ungdomar att få ett arbete.²¹⁵

Det finns arbetsgivare som är drivande och som anpassar arbetet efter individen. Det finns även arbetsgivare som har en nära dialog med Arbetsförmedlingen och/eller kommunen.²¹⁶

Tålmod och vissa anpassningar kan behövas

Det kan ta lite längre tid att få en person med funktionsnedsättning att fungera på en arbetsplats. En arbetsgivare påpekar att unga i målgruppen ofta behöver en längre introduktion, vilket innebär att arbetsgivaren måste ha tålmod i början av en anställning. Får man det att fungera på arbetsplatsen är ofta unga med funktionsnedsättningar de mest lojala medarbetarna.²¹⁷

Arbetsgivaren kan behöva göra vissa anpassningar i tjänsten, exempelvis att anpassa arbetstiderna och ordna särskilda hjälpmedel. Enligt Attention och

²¹⁰ Intervju med MFD 2017-05-04 och e-post från Misa 2017-08-30.

²¹¹ Intervju med Peritos 2017-05-02 och e-post från Misa 2017-08-30.

²¹² Intervju med en forskare vid Högskolan i Halmstad 2017-04-28.

²¹³ Andersson J. et al. (2014), "Employer attitudes toward hiring persons with disabilities: A vignette study in Sweden", *Journal of Vocational Rehabilitation* samt intervju med MFD 2017-05-04.

²¹⁴ SOU 2017:19, s. 119.

²¹⁵ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

²¹⁶ Intervjuer med arbetsgivare i Linköping 2017-04-05, Stockholm 2017-03-24, Sundsvall 2017-03-30 och Trollhättan 2017-03-15.

²¹⁷ Intervju med en arbetsgivare i Linköping 2017-04-05.

Misa kan t.ex. personer med NPF behöva ett bemötande från arbetsgivaren som handlar om att vara extra tydlig med arbetsuppgifterna och erbjuda tid för återhämtning.²¹⁸ Misa menar vidare att för vissa i målgruppen krävs det små anpassningar för att det ska fungera bra. Det kan t.ex. handla om att en person med asperger eller adhd har tillgång till ett vilrum 15 minuter per dag.²¹⁹

Offentliga arbetsgivare

Kommunala och landstingskommunala arbetsgivare har enligt SKL²²⁰ ett stort behov av arbetskraft, som till viss del skulle kunna fyllas med arbetssökande med funktionsnedsättningar. Dock kan det finnas en del problem.

En SIUS-ansvarig framhåller att många yrken inom vård, omsorg och skola ställer krav på formell kompetens. Det innebär att vissa grupper inom målgruppen, t.ex. de med kognitiva funktionshinder, inte kan få en anställning.²²¹ För att lösa detta problem har exempelvis Stockholms stad infört en enklare serviceassistenttjänst, och i andra kommuner har man vikt särskilda tjänster till målgruppen.²²²

En arbetsgivare inom kommunal verksamhet, som har serviceassistenter, nämner också att de har begränsade ekonomiska resurser att anställa unga med funktionsnedsättningar, trots anställningsstöd.²²³

I Eskilstuna, som framhålls som en framgångsrik kommun av SKL, har man bl.a. omvandlat ersättning för personer med funktionsnedsättning i daglig verksamhet till en ”individpeng”. Individpengen har sedan bidragit till att fler blivit anställda i stället för att man har daglig verksamhet.²²⁴

Inom kommuner och landsting finns det enligt SKL²²⁵ ett kompetensförsörjningsbehov på 130 000 tjänster. Det är stora behov samtidigt som kommuner och landsting konkurrerar med andra aktörer. De som har gymnasieutbildning får jobb. Personer med funktionsnedsättning kan till viss del fylla det behovet. Ett problem kan dock enligt en anställd vid SKL vara att man inte ser kompetensen hos gruppen med funktionsnedsättningar.

Dua lyfter fram landstingens roll i insatser för att främja möjligheterna för unga med funktionsnedsättning att etablera sig på arbetsmarknaden. Enligt Dua bör det övervägas om landstingen kan involveras ytterligare, främst genom sin medverkan i samordningsförbund, och spela en mer framträdande roll i samverkan kring unga.²²⁶

SKL tog fram en lägesrapport över vissa anställningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga hösten 2015. Den visade att kommunala arbetsgivare anställer nästan lika stor andel personer med

²¹⁸ Intervju med Attention 2017-03-14 och e-post från Misa 2017-08-30.

²¹⁹ E-post från Misa 2017-08-30.

²²⁰ Intervju med SKL 2017-04-28.

²²¹ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

²²² Se även avsnitt 4.2.3.

²²³ Intervju med arbetsgivare i Stockholms stad 2017-03-24.

²²⁴ Intervju med SKL 2017-04-28.

²²⁵ Ibid.

²²⁶ SOU 2017:19, s. 139.

offentligt skyddad anställning (OSA), lönebidrag och utvecklings- och trygghetsanställning som generell. Däremot hade landstingen en lägre andel än generellt, se tabell 5.

Tabell 5 Andel anställda och andel personer med OSA, lönebidrag, utvecklings- och trygghetsanställning per sektor 2015

Sektor	Andel anställda (%)	Andel personer med OSA, lönebidrag, utvecklings- och trygghetsanställning (%)
Kommun	18,8	20,0
Landsting	5,9	1,3
Privat och stat*	75,3	78,7

* Varav andel anställda i privat sektor var 69,8 procent.

Källa: Pm *En lägesrapport av vissa anställningar av funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga hösten 2015*, SKL.

Oseriösa arbetsgivare

Det förekommer att arbetsgivare utnyttjar unga i målgruppen. Det finns exempelvis arbetsgivare som systematiskt har missbrukat möjligheten att anställa personer med anställningsstöd för att få billig arbetskraft.²²⁷ Vid ett par intervjuer med unga i målgruppen har det framkommit att de har erfarenheter från att ha blivit utnyttjade av arbetsgivare. Bland annat fick en arbetssökande stå i kassan, trots att han hade dyskalkyli, och en annan fick kritik för att hon var sjuk.²²⁸

4.5.5 Förändring av gymnasiesärskolan

Den 30 juni 2013 började nya bestämmelser för gymnasiesärskolan att tillämpas som innebar hårdare krav än tidigare på att endast ungdomar som tillhör målgruppen för gymnasiesärskolan ska tas emot.²²⁹ Exempelvis kan elever med autism och autismliknande tillstånd läsa vid gymnasiesärskolan endast om de också har en utvecklingsstörning eller förvärrad hjärnskada.

Elevergruppen i gymnasiesärskolan är därför mindre heterogen i gymnasiesärskolan som infördes 2013 än tidigare, eftersom elever med dyslexi och autism numera ska gå i den vanliga gymnasieskolan. Tidigare kunde dessa elever ibland gå i gymnasiesärskolan.²³⁰

Dessa förändringar påverkar dock i liten grad andelen unga i målgruppen som går vidare till arbete eller studier, eftersom de flesta eleverna som gått i gymnasiesärskola inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Av ca 11 000 elever födda 1982 eller senare med en intellektuell funktionsnedsättning som gått

²²⁷ Sveriges Radios webbplats 2015-02-09, *Arbetsförmedlingen överväger nya regler för missbruk av lönestöd*, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6088975>, DN webbplats 2015-01-06, *Många får halva lönen betald med skattemedel*.

²²⁸ Intervjuer med unga i målgruppen 2017-03-09 och 2017-04-05.

²²⁹ Prop. 2011/12:50, bet. 2011/12:UbU9, rskr. 2011/12:141.

²³⁰ Intervju med forskare vid Högskolan i Halmstad 2017-04-28.

ut gymnasiesärskolan 2001–2011 var ca 30 procent inskrivna på Arbetsförmedlingen.²³¹

4.5.6 Folkhögskolorna

Folkhögskolorna påverkar också möjligheterna för unga i målgruppen att gå vidare till arbete eller studier. År 2015 rapporterade folkhögskolorna att 35 procent av deltagarna i allmän kurs respektive 14 procent i särskild kurs hade en funktionsnedsättning.²³²

Det finns enligt UVAS-samordnaren studier som lyfter fram folkhögskolornas betydelse för unga som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Exempelvis pekar en effektutvärdering som har gjorts av studiemotiverande folkhögskolekurser mot en positiv effekt när det gäller att gå vidare till fortsatta studier. Dock finns det fortfarande för få studier som har bedömt folkhögskoleinsatsers effekter för benägenheten att söka vidare studier eller för möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden.²³³

Enligt ett förmedlingskontor skiljer sig användningen av folkhögskolor från stad till stad. Intresset för att gå på folkhögskolan har varit lågt i Linköping. Dock har de flesta som gått kurser på folkhögskolan i Linköping fortsatt med sina studier.²³⁴

²³¹ E-post från J. Arvidsson med bearbetning av dataregistret Hurpid, 2017-05-04.

²³² Folkbildningsrådets remissvar till Socialdepartementet om en funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle 2016-12-21.

²³³ SOU 2017:9, s. 105.

²³⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-04-05.

5 Användning av funktionsnedsättningskoder

Det finns en del problematik när det gäller användningen av funktionsnedsättningskoder, vilket kommer att beskrivas i detta kapitel. Detta medför att Arbetsförmedlingens statistik över antalet inskrivna med en funktionsnedsättningskod kan vara både en över- och en underskattning.

För den arbetssökande kan det vara både positivt och negativt att få en funktionsnedsättningskod. Kapitlet avslutas därför med ett avsnitt om effekter för den arbetssökande av att få en kod.

5.1 Bakgrund

Funktionsnedsättningskoder, eller som de benämndes långt tidigare koder om arbetshandikapp, fick innan juli 1994 – dvs. före tillkomsten av den dåvarande lagen (1994:459) om arbetsförmedlingsregister – registreras efter tillstånd av Datainspektionen och med stöd av skriftlig dokumentation (framför allt läkarutlåtanden). Sedan dess registreras sådana koder endast med den arbetssökandes skriftliga samtycke i enlighet med bestämmelser i lag. Det har i undantagsfall²³⁵ förekommit tillfällen när koder har registrerats felaktigt. Såvitt det har kunnat fastställas inom ramen för denna studie har ändringar i kodningen hittills gjorts vid två tillfällen, i juli 2000 samt i mars 2015. Se avsnitt 5.1.1 nedan.

Arbetsförmedlingen använder sig av ett system med koder för olika typer av funktionsnedsättningar för att resurser i form av stöd och särskilda insatser lättare ska komma målgruppen till del. Koden som registreras i Arbetsförmedlingens system utgör också underlag för statistik. Kodningen sker på basis av expertutlåtanden (läkares diagnoser, arbets- och eller skolpsykologers bedömningar, i vissa fall Arbetsförmedlingens egna experter). Kodningen förutsätter att den arbetssökande ger sitt medgivande till att bli kodad. Koden som den arbetssökande tilldelas öppnar med andra ord dörrar för att få tillgång till insatser och program. Underlaget till kodningen styrker funktionsnedsättningen och att den arbetssökande har behov av särskilt stöd för att komma vidare mot ett arbete. Koden underlättar sedan för den arbetssökande att ta del av de särskilda insatser och program och/eller arbetshjälpmedel som erbjuds personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Rätten att ta del av sådana insatser ska inte påverkas av om en elektronisk registrering görs eller inte.²³⁶ Om en arbetssökande inte vill ha en kod, kan han eller hon

²³⁵ Jfr JO:s bedömning i ett ärende (dnr 2472-1998) där JO såg särskilt allvarligt på att en kod för psykiskt handikapp antecknats i Arbetsförmedlingens register utan vare sig stöd av skriftlig dokumentation eller den arbetssökandes skriftliga samtycke, se redog. 2000/01:JO1 s. 242 f.

²³⁶ Arbetsförmedlingen (2016) *Arbetsförmedlingens återrapportering 2016. En strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken 2011–2016* samt intervju med Arbetsförmedlingen 2017-01-30.

ändå få ta del av Arbetsförmedlingens särskilda insatser och program om det finns dokumentation som styrker den nedsatta arbetsförmågan.²³⁷

Kodningen behövs enligt Arbetsförmedlingen för att säkerställa att de medel som är avsatta för personer med funktionsnedsättningar som ska ta sig till arbete används rätt, att de går till rätt målgrupp.²³⁸

5.1.1 Nya koder sedan mars 2015

Arbetsförmedlingen tog, som framgår ovan, fram nya föreskrifter om kodning av funktionsnedsättning som trädde i kraft den 1 mars 2015.²³⁹

Inför ändringen i föreskrifterna om koder togs en promemoria²⁴⁰ med en konsekvensutredning fram under januari 2015 och delades ut till myndigheter och ett fåtal organisationer²⁴¹. Av promemorian framgick att bakgrunden till ändringsförslaget var att flera av begreppen i de dåvarande föreskrifterna inte överensstämde med Socialstyrelsens terminologi på det medicinska området. Dessutom var enligt Arbetsförmedlingen innebörden av vissa av begreppen diffus, vilket hade lett till synpunkter på detta bl.a. från brukarorganisationerna: exempelvis att socialmedicinska arbetshandikapp inte är någon funktionsnedsättning.²⁴² Målsättningen med de nya föreskrifterna var att de skulle resultera i

- a) att den arbetssökande får en tydligare definition av kodens innebörd
- b) att arbetsförmedlaren får ett tydligare stöd för att avgöra vilken kod som kan vara aktuell att registrera och vilket underlag som krävs
- c) att koderna uppfattas som tidsenliga och adekvata av t.ex. brukarorganisationer.

Arbetsförmedlingen bedömde att de nya föreskrifterna inte skulle få några negativa konsekvenser för de som berörs av föreskrifterna. Tvärtom ansåg Arbetsförmedlingen att de nya föreskrifterna hade ett mer adekvat språkbruk som är förenligt med gängse terminologi. De nya föreskrifterna²⁴³ föreslogs enligt uppgift i promemorian träda i kraft först under andra kvartalet 2015 men beslutades redan den 16 februari och trädde i kraft den 1 mars samma år.

²³⁷ E-post från Arbetsförmedlingen 2017-08-30.

²³⁸ Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-05-18.

²³⁹ Arbetsförmedlingens föreskrifter om kod för uppgifter om hälsa och funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, AFFS 2015:1, beslutade 2015-02-16.

²⁴⁰ Jfr Arbetsförmedlingen, pm *Konsekvensutredning avseende förslag till föreskrifter om koder för funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga*, 2015-01-09, dnr Af-2015/006156.

²⁴¹ Datainspektionen, Kriminalvården, Socialstyrelsen, Försäkringskassan, MFD, Handikappförbunden samt Lika Unika.

²⁴² Intervju med arbetsförmedlare vid Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

²⁴³ Se AFFS 2015:1.

5.2 Problematik kring användningen av koder

Att använda koder för att bedöma och klassificera olika typer av funktionsnedsättningar är inte helt enkelt. I det följande sammanfattas några problem som framkommit vid intervjuer och i dokumentstudier.

5.2.1 Underlaget till Arbetsförmedlingens utredningar varierar

Läkare har över tid blivit mer benägna att ställa neuropsykiatriska diagnoser, vilket diskuteras i avsnittet om diagnostiseringsproblematiken, se avsnitt 3.1.1 ovan. Samtidigt får flickor i lägre utsträckning än pojkar en diagnos, vilket kan bero på att flickor är underdiagnostiserade, se avsnitt 3.1.1 och 3.1.2.

Underlaget till Arbetsförmedlingens utredningar som ligger till grund för kodsättningen kan också variera. Ett förmedlingskontor i fallstudien har t.ex. haft svårt att få in underlag från vården. Olika vårdcentraler har också levererat varierande underlag. En del läkarutlåtanden är enligt förmedlingen bristfälliga. En möjlig anledning kan enligt förmedlingen vara att det finns en osäkerhet hos läkarna. Läkarna tror att underlaget ska vara till för sjukskrivningar, men det är ett intyg som berättigar till anställningsstöd.²⁴⁴

Underlag som kommer från barn- och ungdomspsykiatri samt habiliteringen kan vara mer detaljerade än läkarutlåtanden, enligt ett annat förmedlingskontor. De menar vidare att läkarutlåtanden sällan beskriver konsekvenserna för just den specifika individen.²⁴⁵

Underlaget till Arbetsförmedlingens bedömning är enligt Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan det medicinska underlaget och i vissa fall skolhälsovårdens utredning. Dock kan arbetsförmedlare fortfarande grunda sin bedömning på att en person gått i gymnasiesärskola, och examensbeviset är då det dokument som styrker detta. Betyget är inget medicinskt dokument som förklarar sökandes stödbehov på individnivå.²⁴⁶

5.2.2 Arbetsförmedlares kunskap och kompetens om hur man sätter koder varierar

Arbetsförmedlare är mer eller mindre vana att sätta funktionsnedsättningskoder, men kunskapen och kompetensen varierar, vilket medför att bedömningarna kan variera. MFD menar att man kan ifrågasätta om det är fler som har fått en diagnos eller om det är Arbetsförmedlingen som har blivit bättre (kompetentare och fått mer vana) på att sätta koder, dvs. om Arbetsförmedlingen blivit effektivare.²⁴⁷

²⁴⁴ Intervju med Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

²⁴⁵ Intervju med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2013-03-13.

²⁴⁶ Intervju med Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan 2017-02-13 och e-post 2017-08-30.

²⁴⁷ Intervju med MFD 2017-05-04.

Att kompetens i att sätta koder behövs och att den varierar bland arbetsförmedlare framkommer i flera fallstudier. På ett förmedlingskontor finns det förmedlare som arbetar dagligen med unga med funktionsnedsättning och som är kunniga i att sätta funktionsnedsättningskoder. Men det finns också arbetsförmedlare som inte är lika kunniga. Arbetssökande som gått vanligt gymnasium kan sakna utredning och är sällan diagnostiserade. I de fallen behöver Arbetsförmedlingen göra en egen utredning.²⁴⁸

Det kan enligt ett annat förmedlingskontor finnas viss brist på kompetens bland arbetsförmedlare som inte direkt arbetar med personer med funktionsnedsättningar. De som arbetat länge med unga med funktionsnedsättning har haft en samsyn om vilken kod som ska sättas. De utredningar som de själva gör leder nästan alltid till att en funktionsnedsättningskod sätts.²⁴⁹

Arbetsförmedlars kompetens i att sätta koder kan, enligt Arbetsförmedlingen, generellt ha blivit bättre på senare år. Enligt de själva har de blivit grundligare i sin kartläggning av unga arbetssökande. Detta har enligt myndigheten fått effekten att fler identifieras och registreras med en funktionsnedsättning.²⁵⁰

Enligt en rapport från IFAU från 2014 fanns det vid Arbetsförmedlingen också ett visst utrymme för godtyckliga bedömningar, eftersom ”funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga” är ett flytande begrepp.²⁵¹

5.2.3 Alla får inte någon kod – mörkertal i statistiken

Det är frivilligt att få en funktionsnedsättningskod, och det finns de som tackar nej till att få en kod, även om det är ovanligt.²⁵²

Det kan också finnas arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som fått ett arbete på egen hand och som därför inte fått någon kod, se avsnitt 3.2 punkt 2. Detta innebär att det finns ett mörkertal i statistiken, dvs. att det finns arbetssökande med funktionsnedsättningar som borde ha fått en kod.

Enligt IFAU leder detta till att utfallet när det gäller andelen unga i målgruppen som gått vidare till arbete eller studier är sämre i Arbetsförmedlingens statistik än vad det faktiskt har varit i verkligheten.²⁵³

5.2.4 Kodsättningen tar tid

Det tar tid från att en arbetssökande med funktionsnedsättning skrivs in på Arbetsförmedlingen tills han eller hon får en funktionsnedsättningskod. Den genomsnittliga tiden för att få en kod var 270 dagar 2011 och minskade till

²⁴⁸ Intervju med Arbetsförmedlingen i Sundsvall 2017-03-13.

²⁴⁹ Intervju med Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-03-20.

²⁵⁰ Arbetsförmedlingen (2016) *Arbetsförmedlingens återslagrapportering 2016. En strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken 2011–2016*, s. 15.

²⁵¹ IFAU 2014:22, s. 9.

²⁵² Intervju med Arbetsförmedlingen 2017-01-30.

²⁵³ Intervju med IFAU 2017-05-03.

232 dagar 2015.²⁵⁴ I Linköping har samlokaliseringen av olika aktörer fått ned väntetiderna på gemensamma möten, vilket kan ha bidragit till att minska tiden för kodsättningen.²⁵⁵

Enligt organisationen Lika Unika tar det fortfarande orimligt lång tid innan man får en funktionsnedsättningskod.²⁵⁶

MFD har i sin utvärdering av funktionshinderspolitiken påpekat att den långa handläggningstiden medför att det tar lång tid för arbetssökande att få det stöd de behöver på arbetsmarknaden.²⁵⁷

En orsak till att kodsättningen tar tid är att väntetiderna för att få en utredning hos landstinget kan vara långa. Exempelvis är väntetiderna för att få en neuropsykiatrisk utredning hos landstinget långa i Sundsvall. Om den arbetssökande inte har någon utredning kan psykologerna på Arbetsmarknadstorget i Sundsvall kopplas in, och då går det oftast fortare för den arbetssökande att få en diagnos och en funktionsnedsättningskod.²⁵⁸

5.2.5 Ökade krav på resultat

Volym- och resultatmål i de årliga regleringsbrev till Arbetsförmedlingen kan påverka hur många och vilka som det är optimalt att klassificera som funktionsnedsatta. Regleringsbrev kan enligt IFAU ha bidragit till en större benägenhet hos arbetsförmedlarna att sätta funktionsnedsättningskoder. Enligt formuleringar i regleringsbrev till Arbetsförmedlingen har målet varit att få ut personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden. Ett sätt för Arbetsförmedlingen att lösa detta skulle kunna vara att ge fler en funktionsnedsättningskod, dvs. att personer som egentligen inte har nedsatt arbetsförmåga fått en kod, detta för att lättare få ut fler på arbetsmarknaden. Om det stämmer överskattas antalet unga med en funktionsnedsättningskod, eftersom en del inte har nedsatt arbetsförmåga. I vilken utsträckning detta faktiskt sker är dock svårt att bedöma.²⁵⁹

Även MFD menar att arbetsförmedlare kan ha haft incitament att ge arbetssökande en funktionsnedsättningskod eftersom det har funnits ett volymkrav på att få fler i arbete. Anledningen är enligt MFD att det kan vara lättare att få ut arbetssökande i arbete med anställningsstöd än utan.²⁶⁰

²⁵⁴ Arbetsförmedlingen (2016) *Arbetsförmedlingens återrapportering 2016. En strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken 2011–2016*, s. 26. Arbetsförmedlingens delmål var att den genomsnittliga tiden från det att en arbetssökande är aktualiserad på Arbetsförmedlingen till att en funktionsnedsättning är registrerad skulle minska med cirka tio dagar per år under perioden 2011–2016.

²⁵⁵ Intervju med Arbetsförmedlingen i Linköping 2017-04-05.

²⁵⁶ Intervju med Lika Unika 2017-05-08.

²⁵⁷ MFD, *Utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken 2011–2016*, A 2016:14, s. 69.

²⁵⁸ Intervju med en arbetskonsulent i Sundsvalls kommun 2017-03-30.

²⁵⁹ IFAU 2014:22 samt intervju med IFAU 2017-05-03.

²⁶⁰ Intervju med MFD 2017-05-04.

Vidare har även forskare vid Södertörns högskola och Linköpings universitet lyft fram att ökade krav på arbetsmarknaden leder till att en högre andel arbetssökande kodas med funktionsnedsättning vid Arbetsförmedlingen.²⁶¹

5.2.6 En kod säger inte allt om en individ

En kod som handlar om rätten att i egenskap av arbetssökande få tillgång till stöd på arbetsmarknaden därför att man har en viss funktionsnedsättning säger inte allt om en som individ. Det går inte att fånga upp mänskliga variationer i koderna. Alla människor är olika, och det går inte att fånga en exakt diagnos i en kod. Arbetsförmedlingens funktionsnedsättningskoder och andra koder riskerar därför att bli för snäva, enligt en forskare vid Högskolan i Halmstad. Hon menar vidare att systemet har ett behov av kodning men att det behovet inte alltid överensstämmer med vad människorna behöver.²⁶²

SKL framhåller att det är viktigt att se att funktionsnedsättningskoderna visar att man är berättigad till extra stöd från Arbetsförmedlingen men att det är i det enskilda mötet mellan den arbetssökande och arbetsplatsen som man kan se vilken arbetsförmåga den sökande har på just den arbetsplatsen.²⁶³

En viktig variabel som saknas i Arbetsförmedlingens statistik och som inte funktionsnedsättningskoderna fångar är enligt MFD anställningsbarheten hos den arbetssökande.²⁶⁴

5.3 Effekter av att få en kod

Syftet med att få en funktionsnedsättningskod för en arbetssökande, som framkommit i utvärderingen, är att koden ger tillgång till stöd och särskilda insatser som enbart är riktade till arbetssökande med funktionsnedsättning. Dessa insatser bidrar i sin tur till att den arbetssökandes möjligheter att få ett arbete eller studera vidare ökar.

En arbetsmarknadskonsulent menar att det kan vara jobbigt för en del arbetssökande att få en kod, men att det är en bra möjlighet till anställning.²⁶⁵ En nackdel med att få en kod och en subventionerad anställning kan enligt flera aktörer vara att kodsättningen och den subventionerade anställningen leder till stigmatisering, dvs. att samhället stämplar den arbetssökande med funktionsnedsättning som orsakar hans eller hennes fortsatta utveckling mot en avvikande identitet.²⁶⁶ En stigmatisering kan enligt IFAU ske både genom negativa attityder och stereotyper om personer med funktionsnedsättning och genom

²⁶¹ Jacobsson K. och Seing I., "En möjliggörande arbetsmarknadspolitik? Arbetsförmedlingens utredning och klassificering av klienters arbetsförmåga, anställbarhet och funktionshinder", *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg. 19, nr 1, våren 2013.

²⁶² Intervju med forskare vid Högskolan i Halmstad 2017-04-28.

²⁶³ Intervju med SKL 2017-04-28.

²⁶⁴ Intervju med MFD 2017-05-04.

²⁶⁵ Intervju med arbetskonsulent i Linköpings kommun 2017-04-05.

²⁶⁶ IFAU 2014:22, *Vilka arbetssökande kodas som funktionshindrade av Arbetsförmedlingen?*, och intervju med MFD 2017-05-04.

negativa effekter på självuppfattning och självförtroende.²⁶⁷ Även Misa menar att det finns en stigmatisering och marginaliserande effekt av att inte vara anställd på lika villkor. Flera arbetssökande som Misa träffat vittnar om att ”man blir den bidragsanställda”. Misa framför vidare att arbetssökande som t.ex. bara klarar av att arbeta 50 procent ibland inte klarar sig på den lön de får ut.²⁶⁸

Forskare vid Södertörn och Linköpings universitet menar också att en kodsättning lätt kan påverka den arbetssökandes självuppfattning och identitet.²⁶⁹

Vidare påpekar en forskare vid Högskolan i Halmstad att arbetssökande med funktionsnedsättning först måste framhålla vad de inte kan för att få en kod, i stället för att fokusera på vad de kan.²⁷⁰ Detta kan bidra till att minska självförtroendet och självkänslan, viktiga egenskaper för att lättare lyckas få ett arbete, se avsnitt 4.3.1.

Kodsättningen kan också leda till att den arbetssökande blir fast i arbeten med anställningsstöd, dvs. att det finns en inläsningseffekt, se avsnitt 4.2.2.

²⁶⁷ IFAU 2014:22, s. 9.

²⁶⁸ E-post från Misa 2017-08-30.

²⁶⁹ Jacobsson K. och Seing I., ”En möjliggörande arbetsmarknadspolitik? Arbetsförmedlingens utredning och klassificering av klienters arbetsförmåga, anställbarhet och funktionshinder”, *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg. 19, nr 1, våren 2013.

²⁷⁰ Intervju med forskare vid Högskolan i Halmstad 2017-04-28.

6 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

6.1 Målet i strategin kan förtydligas

Arbetsförmedlingens delmål för unga med funktionsnedsättningar som medför nedsatt arbetsförmåga är att de ska få ett arbete eller gå vidare till studier. Arbetsförmedlingen mäter i sin uppfyllelse av delmålet både osubventionerade och subventionerade anställningar. I regeringens strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016 är det dock inte tydligt om målet att få ett arbete även gäller osubventionerade anställningar. I den kommande strategin bör det tydliggöras om målet är subventionerade anställningar eller om målet även gäller osubventionerade anställningar.

Även om en osubventionerad anställning är målet för alla som vill och kan arbeta är en subventionerad anställning sannolikt det enda som kommer att fungera för vissa arbetssökande i den här målgruppen.

6.2 Arbetsförmedlares kompetens behöver öka

Kompetensen om unga med funktionsnedsättningar hos arbetsförmedlare som stöder målgruppen varierar. Att arbetsförmedlares kompetens spelar roll har framkommit i flera studier. Bland annat har en studie visat att specialistkompetens behövs för att stödja unga med psykisk ohälsa.

I och med att fler unga fått en funktionsnedsättningskod ökar också behovet av stöd från arbetsförmedlare som har kompetens att stödja dessa ungdomar. Det har framkommit i utvärderingen att det är viktigt att arbetsförmedlarnas kompetens i fråga om målgruppen ökar. Det är också viktigt att kompetensen finns tillgänglig ute på förmedlingskontoren.

6.3 Olikheterna i målgruppen – en svårighet

Det är känt att personer med funktionsnedsättningar utgör en heterogen grupp. Detta gäller även gruppen ungdomar med funktionsnedsättningar som vill komma in på arbetsmarknaden. I gruppen ingår personer som har en permanent nedsatt arbetsförmåga, oavsett stödinsats, och personer som med lämplig stödinsats (t.ex. arbetshjälpmedel eller en stödjande arbetsförmedlare under anställningens början) i förhållande till arbetsuppgifterna inte längre har nedsatt arbetsförmåga. Inom samma typ av funktionsnedsättning finns det också stora variationer. Exempelvis kan två individer med autism ha helt olika problembild och behov av stöd. Detta är en av förklaringarna till att det i dag finns många olika typer av stöd och särskilda insatser riktade till målgruppen. Ett stöd eller en särskild insats kan fungera bra för vissa i målgruppen men inte

för alla. En svårighet är därför att hitta stöd och/eller insatser som passar alla i målgruppen. Det finns en risk att individer inte får det stöd de behöver.

Utvärderingen visar också att vissa typer av funktionsnedsättningar, såsom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, fått större genomslag och att dessa individer därmed i högre utsträckning får en funktionsnedsättningskod och tillgång till stöd och insatser, medan andra typer av funktionsnedsättningar inte uppmärksammas i lika hög grad.

Heterogeniteten leder också till att målgruppen är svår att utvärdera, eftersom det är svårt att hitta kontrollgrupper för att göra effektutvärderingar. Detta kan förklara det begränsade kunskapsläget om målgruppen.

6.4 Andelen unga i målgruppen har ökat – fler får en diagnos

Andelen unga med en funktionsnedsättningskod ökade under åren 2011–2016. Arbetsförmedlingens statistik visar också att fler unga män än unga kvinnor har en kod samt att neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) är den typ av funktionsnedsättning som är vanligast förekommande i statistiken. Att unga med neuropsykiatriska diagnoser ökat är väl känt, men ökningen är sannolikt inte så stor som statistiken visar. Några möjliga skäl till att ökningen kan vara överskattad är att arbetsförmedlare blivit bättre på att sätta funktionsnedsättningskoder och att fler i dag än tidigare får en diagnos.

Det finns ytterligare möjliga förklaringar till att diagnostiseringen av NPF har ökat mer än den ”verkliga” ökningen, bl.a. att diagnoskriterierna har förändrats, att läkare blivit bättre på att ställa diagnoser och att medvetenheten om NPF ökat. Föräldrar kan också ligga på för att deras barn ska få en diagnos och därmed tillgång till stöd.

Samtidigt kan som framgått av utvärderingen nivån på antalet unga med funktionsnedsättningar i målgruppen vara närmare det ”verkliga” antalet i dag än tidigare. Det skulle innebära att antalet unga med en funktionsnedsättningskod i början av perioden varit underskattat. Det finns dessutom unga som inte fått någon kod men som borde ha fått en kod, vilket innebär att det finns ett mörkertal i statistiken.

6.5 Konkurrens och målkonflikter på arbetsmarknaden

Ett av inriktningsmålen i regeringens strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016 var att sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga skulle öka. För vissa grupper innebär det att det krävs särskilda stödåtgärder. Det har i utvärderingen framgått att de som arbetar med målgruppen ser att konkurrensen om subventionerade anställningar och praktikplatser har ökat. Förutom personer

med funktionsnedsättningar kan numera även långtidsarbetslösa och nyanlända få subventionerade anställningar. Därtill ökade antalet inskrivna nyanlända kraftigt under 2016.

Stöd till en viss grupp riskerar att slå ut en annan svag grupp eller tränga ut en ordinarie anställd utan stöd.

Behovet av en viss sorts kompetens inom vård, skola och omsorg kan inte alltid förenas med anställning av personer inom målgruppen, då de inte når upp till dessa kompetenskrav. I dessa fall kan särskilt anpassade subventionerade anställningar vara enda möjligheten för en ung i målgruppen att få ett jobb på den arbetsplatsen.

6.6 Samverkan och samlokalisering underlättar

Väl fungerande samverkan och samordning mellan myndigheterna underlättar möjligheterna för unga i målgruppen att få ett arbete eller gå vidare till studier. I utvärderingens samtliga fallstudier framhålls att samverkan och samordning mellan myndigheter i arbetet med unga i målgruppen är en framgångsfaktor.

Även samlokalisering av olika berörda myndigheter har lyfts fram som en framgångsfaktor som förbättrat tillgängligheten och bidragit till att öka andelen arbetssökande som får ett arbete eller går vidare i studier. Att placera lokalerna på platser dit ungdomarna kan ta sig själva har också visat sig vara en viktig faktor för att nå ungdomarna.

6.7 Individuella insatser fungerar bra

Individuella insatser, såsom särskilt introduktions- och uppföljningsstöd, har fungerat bra för målgruppen. En framgångsfaktor är att den arbetssökandes individuella arbetsförmåga utreds och att en lämplig praktikplats eller ett lämpligt arbete skapas för just den personen, s.k. ackvirering. Här kan både Arbetsförmedlingen och kompletterande aktörer göra en insats för att få matchningen att fungera så bra som möjligt. Under praktiken eller anställningen har det också visat sig vara bra om den arbetssökande får ett långsiktigt stöd och handledning från arbetsförmedlaren, med kontinuerliga kontakter, för att den arbetssökande ska känna trygghet och få arbetet att fungera. Arbetsgivaren har också nytta av att det finns en kontaktperson som känner den arbetssökande och som arbetsgivaren kan kontakta vid behov. Nackdelen med individuella insatser där tjänster ackvirerats är att insatsen är resurskrävande och att arbetsgivare i de allra flesta fall har svårt att anställa den arbetssökande utan anställningsstöd.

6.8 Tidiga insatser välkomnas

Det är viktigt att målgruppen får ta del av insatser så tidigt som möjligt, eftersom behoven av stöd och insatser tenderar att bli mer komplexa och omfattande ju äldre individen blir. I dag tar det ofta lång tid innan unga får ta del av insatserna. Till en del beror detta på att det tar tid från det att en arbetssökande med funktionsnedsättning skrivs in på Arbetsförmedlingen tills han eller hon kan få en funktionsnedsättningskod. Det kan dock noteras att den genomsnittliga tiden för att få en kod minskade under perioden 2011–2015.

6.9 Motivation och självkänsla viktiga egenskaper

Motivation, självkänsla och självförtroende är viktiga egenskaper hos arbetssökande för att öka möjligheterna att gå vidare till arbete eller studier. Självkänsla och självförtroende hos den arbetssökande har i utvärderingen visat sig vara egenskaper som också behöver stärkas.

Det finns unga i målgruppen som ibland inte är lika motiverade att söka ett arbete, t.ex. om den arbetssökande bor hemma och har ekonomisk försörjning. Det är svårare att få dessa ungdomar i arbete än motiverade ungdomar som vill arbeta.

6.10 Arbetsgivare måste avsätta tid

Det kan ta lite längre tid att introducera en nyanställd med funktionsnedsättning än någon utan funktionsnedsättning. Dessutom kan arbetsgivare behöva göra vissa anpassningar i tjänsten och ordna särskilda arbetshjälpmedel på arbetsplatsen för att få det att fungera, vilket kan ta tid.

Det finns arbetsgivare som saknar tillräcklig kompetens i fråga om målgruppen och om vad man kan göra för att anpassa tjänsten och arbetsplatsen. Denna okunskap kan bidra till negativa attityder och förutfattade meningar när det gäller att anställa unga i målgruppen.

I fallstudierna har det framkommit att bilden av arbetsgivare som erbjuder praktik och anställning med anställningsstöd är blandad. Det finns arbetsgivare som är drivande och som anpassar arbetet efter individen. Men det finns också exempel på arbetsgivare som har utnyttjat ungdomar i praktik eller i subventionerad anställning.

6.11 Koder har för- och nackdelar

Arbetsförmedlingens funktionsnedsättningskoder gör det lättare för arbetssökande som är i behov av särskilda insatser och stöd att få tillgång till dessa. Koderna fyller också ett syfte när insatserna och målen för målgruppen ska utvärderas.

Samtidigt säger koderna inte allt om en individ och hans eller hennes arbetsförmåga. Arbetssökande med funktionsnedsättning är en heterogen

grupp med mänskliga variationer, som inte fullt ut går att fånga upp i en exakt diagnos eller kod. Detta innebär att koderna bör tolkas med försiktighet och att varje individs arbetsförmåga är unik.

Vidare bör påpekas att arbetssökande för att få en kod måste framhålla sina brister, vilket kan bidra till sämre självkänsla och självförtroende.

7 Referenser

Riksdagstryck

Förs. 2000/01:RS1 Riksdagen inför 2000-talet, bet. 2000/01:KU23

Förs. 2005/06:RS3 Riksdagen i en ny tid, bet. 2005/06:KU21

Prop. 1999/2000:79, Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken, bet. 1999/2000:SoU14, rskr. 1999/2000:240

Prop. 2009/10:1, budgetpropositionen för 2010, utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, bet. 2009/10:AU2, rskr. 2009/10:151–152

Prop. 2011/12:50, En gymnasiesärskola med hög kvalitet, bet. 2011/12:UbU9, rskr. 2011/12:141

Prop. 2013/14:1, budgetpropositionen för 2014, utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, bet. 2013/14:AU2, rskr. 2013/14:133

Bet. 2013/14:AU10, Subventionerade anställningar för nyanlända, rskr. 2013/14:369

Prop. 2014/15:1, budgetpropositionen för 2015, utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, bet. 2014/15:AU2, rskr. 2014/15:89

Prop. 2015/16:1, budgetpropositionen för 2016, utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, bet. 2015/16:AU2, rskr. 2015/16:97

Prop. 2016/17:1, budgetpropositionen för 2017, utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, bet. 2016/17:AU2, rskr. 2016/17:128

Bet. 2016/17:AU13, Insatsen Förberedande och orienterande utbildning, rskr. 2016/17:308

Prop. 2016/17:188, Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken, bet. 2017/18:SoU5

Författningar

Regeringsformen

Arbetsmiljölagen (1977:1160)

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Förordning (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Förordning (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga

Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Förordning (2015:503) om särskilt anställningsstöd

Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Föreskrifter

AFFS 2015:1 Arbetsförmedlingens föreskrifter om kod för uppgifter om hälsa och funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, beslutade 16 februari 2015

AFFS 2015:4 Arbetsförmedlingens föreskrifter om aktivitetsrapport, anvisning till arbete och underrättelse till arbetslöshetskassa, beslutade 10 december 2015

Internationella överenskommelser

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, New York den 13 december 2006, SÖ 2008:26

EU-lagstiftning och meddelanden

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén, EU:s handikappstrategi 2010–2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle i EU, Bryssel den 15.11.2010, KOM(2010) 636 slutlig

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102 av den 26 oktober 2016 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer, EUT L 327/1, 2.12.2016

Utredningar och myndighetsrapporter m.m.

Andersson J. et al. (2014), "Employer attitudes toward hiring persons with disabilities: A vignette study in Sweden", *Journal of Vocational Rehabilitation*

Arbetsförmedlingen, *Jobb- och utvecklingsgarantin – en uppföljning ur deltagarnas perspektiv*, URA 2010:2

Arbetsförmedlingen, *Jobb- och utvecklingsgarantin. En studie av sannolikheten att få jobb under programtiden*, URA 2011:1

Arbetsförmedlingen, *Arbetsförmedlingens återrapportering 2011. Fördjupade analyser*, 2011-08-01

Arbetsförmedlingen, *Arbetsförmedlingens återrapportering 2012 Insatser för att bryta långvarig arbetslöshet*, 2013-02-22

Arbetsförmedlingen, pm *Konsekvensutredning avseende förslag till föreskrifter om koder för funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga*, 2015-01-09, dnr Af-2015/006156

Arbetsförmedlingen, *Effektskattningar av arbetsmarknadspolitiska program – med fokus på personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga*, URA 2015:5, 2015-06-10

Arbetsförmedlingen, *Arbetsförmedlingens återrapportering 2015, Effektutvärdering av studiemotiverade kurser för arbetslösa*, Redovisning av regeringsuppdrag A2014/2021/A, 2015-08-14

Arbetsförmedlingen, *Arbetsmarknadsrapport 2016*, Rekvisitionsnummer 803 478

Arbetsförmedlingen, *Arbetsförmedlingens återrapportering 2016. En strategi för genomförandet av funktionshinderspolitiken 2011–2016*, 2016-03-15

Arbetsförmedlingens faktablad, *Arbets sökande*, 2016-04, Arbetspraktik

Arbetsförmedlingen, *Arbetsförmedlingens återrapportering 2016. Arbetsmarknadspolitiska program. Årsrapport 2015*, 2016-05-04

Arbetsförmedlingen, *Arbetsförmedlingens återrapportering 2016. Aktiviteter inom etableringsuppdraget. Årsrapport 2015*, 2016-05-04

Arbetsförmedlingen, *Perspektiv på ungdomsarbetslösheten*, URA 2016:2, 2016

Arbetsförmedlingen, *Arbetsförmedlingens återrapportering 2017. Arbetsmarknadspolitiska program. Årsrapport 2016*, 2017-05-04

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan (2017), *Effektutvärdering av unga insatser för unga med aktivitetsersättning*, working paper 2017:2

Jacobsson K. och Seing I., ”En möjliggörande arbetsmarknadspolitik? Arbetsförmedlingens utredning och klassificering av klienters arbetsförmåga, anställbarhet och funktionshinder”, *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg. 19, nr 1, våren 2013

Atladottir H. O., et al. (2015), ”The increasing prevalence of reported diagnoses of childhood psychiatric disorders: a descriptive multinational comparison”, *European child & adolescent psychiatry*

Brian M. D’Onofrio et al., *Paternal Age at Childbearing and Offspring Psychiatric and Academic Morbidity*, februari 2014

Cimera R. E. (2012), ”The economics of supported employment: What new data tell us”, *Journal of Vocational Rehabilitation*, DOI:10.3233/JVR-2012-0604

Corbière, M. et al. (2013), "Employment Specialist Competencies for Supported Employment Programs", *Journal of Occupational Rehabilitation*, DOI 10.1007/s10926-013-9482-5

Ds 2016:14, *Förtydliganden av lönestöden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Byte av benämningar på lönebidrag, utvecklingsanställning och trygghetsanställning*

Europarådet, Human rights: A reality for all, The Council of Europe Disability Strategy 2017–2023, (CM(2016)155), antogs den 30 november 2016

Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), *En förlorad generation? En ESO-rapport om ungas etablering på arbetsmarknaden*, Mattias Engdahl, Anders Forslund, 2015:3, juni 2015

Folkbildningsrådets remissvar till Socialdepartementet om en funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle 2016-12-21

Försäkringskassan (2012), *Tio år med aktivitetsersättning – en studie av situationen för unga med aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga*, dnr 06961-2011

Hansen, S. N. et al. (2015), "Explaining the increase in the prevalence of Autism Spectrum Disorder", *JAMA Pediatrics*

Hinkka-Yli-Salomäki, S. et al. (2013), "The incidence of diagnosed autism spectrum disorders in Finland", *Nordic journal of psychiatry*

IAF, *Underrättelser och sanktioner för personer med aktivitetsstöd*, rapport 2017:7

IFAU, *Vad gör de i jobbgarantin för ungdomar?*, Sara Martinson, Kristina Sibbmark, rapport 2010:22, 2010-11-18

IFAU, *En jobbgaranti för ungdomar? Om Arbetsförmedlingens ungdomsinsatser*, Caroline Hall, Linus Liljeberg, rapport 2011:1, 2010-12-20

IFAU, *Screening through activation: differential effects of a youth activation programme*, Caroline Hall, Kaisa Kotakorpi, Linus Liljeberg, Jukka Pirttilä, working paper 2016:15, 2016-09-15

IFAU, *Jobb- och utvecklingsgarantin – Vilka deltar, vad gör de och vart leder det?*, Linus Liljeberg, Sara Martinson, Jonas Thelander, rapport 2013:12, 2013-06-11

IFAU, *Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning, 1999–2006*, Johan Regnér, rapport 2014:13, 2014-06-23

IFAU, *Vilka arbetssökande kodas som funktionshindrade av Arbetsförmedlingen?*, Nikolay Angelov och Marcus Eliason, rapport 2014:22, 2014-10-27

IFAU, *Lönebidrag och skyddat arbete: en utvärdering av särskilda insatser för sökande med funktionshinder*, Nikolay Angelov och Marcus Eliason, rapport 2014:24, 2014-10-29

IFAU, *En förlorad generation? Om ungas etablering på arbetsmarknaden*, Mattias Engdahl, Anders Forslund, rapport 2016:1 (en omarbetning av ESO-rapport 2015:3), 2016-01-04

IFAU, *Effekter för olika deltagargrupper inom arbetsmarknadsutbildningen*, Linus Liljeberg, rapport 2016:20, 2016-12-01

Inspektionen för socialförsäkringen (2011), *Arbetslivsinriktad rehabilitering*, underlagsrapport till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (S 2010:04), december 2011

Kommittédirektiv 2017:41, *Flexiblare insatser (exempelvis flexjobb) för att förbättra möjligheten för personer med funktionsnedsättning att få och behålla ett arbete*, 2017-04-27

Lundström, S. et al. (2015), "Autism phenotype versus registered diagnosis in Swedish children: prevalence trends over 10 years in general population samples", *The BMJ*

MFD, *Utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken 2011–2016*, Redovisning av regeringsuppdrag om ett samlat uppföljningssystem för funktionshinderspolitiken, A 2016:14, 30 juni 2016

Olofsson J. (red.) (2014), *Den långa vägen till arbetsmarknaden. Om unga utanför*

Riksrevisionen, *Stöd till start av näringsverksamhet*, RiR 2008:24

Riksrevisionen, *Jobb- och utvecklingsgarantin – en garanti för jobb?*, RiR 2009:22

Riksrevisionen, *Ett steg in och en ny start – hur fungerar subventionerade anställningar för nyanlända?*, RiR 2013:17

Riksrevisionen, *Förberedande och orienterande utbildning – Arbetsförmedlingens styrning, användning och uppföljning*, RiR 2016:21

SCB, *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2016*, rapport 2017:2, mars 2017

SKL, pm *En lägesrapport av vissa anställningar av funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga hösten 2015*, 2016-02-24

Socialstyrelsen (2014), Ingrid Carlberg, *En diagnos det stormat kring – Adhd i ett historiskt perspektiv*, oktober 2014

SOU 2012:31, *Sänkta trösklar – högt i tak. Arbete, utveckling, trygghet, betänkande av Funkautredningen*, Stockholm 2012

SOU 2016:94, *Saknad! Uppmärksamma elevens frånvaro och agera*, betänkande av Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro, december 2016

SOU 2017:9, *Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar*, delbetänkande av Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar, februari 2017

SOU 2017:19, *Uppdrag: Samverkan – Steg på vägen mot fördjupad lokal samverkan för unga arbetslösa*, delbetänkande av Delegationen för unga och ny-anlända till arbete, februari 2017

Socialdepartementet, *En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016*, dnr S2012.028, 20 juni 2011

Statskontoret, *Subventionerade anställningar. En kartläggning*, 2011:34, 2011-12-19

Stockholms läns landsting, *Autismspektrumtillstånd bland barn och unga i Stockholms län*, faktablad 2014 nr 2

Webbplatser

Finansiell samordning, www.finsam.se

FN:s globala mål, www.globalamalen.se

Riksförbundet Attention, www.attention-riks.se

Samordningsförbunden i Östergötland, www.samordning.org

Samordningsförbundet Trollhättan, Lilla Edet och Grästorp, www.softleg.se

Statskontoret, www.statskontoret.se

Sveriges Radio, www.sverigesradio.se

Annat skriftligt material

E-post från Högskolan i Halmstad 2017-05-04

Berättelser från intervjuer med ungdomar

I denna bilaga återges några berättelser från de intervjuer som genomförts med ungdomar i målgruppen. Namnen i berättelserna är fingerade.

Kenneth

Kenneth har dyslexi och dyskalkyli. Kenneths berättelse är den om en ung man som är beredd att jobba och även göra ”skitjobben”. Han vill inte jobba med människor. Han är alltid punktlig och pålitlig. Kenneth har haft flera enkla jobb. Han har en truckförarutbildning tack vare att läraren förstod hans svårighet och lät honom göra det avslutande provet muntligt. Men han har inte lyckats få jobb som truckförare. Kenneth har som ung arbetskraft med funktionsnedsättning mött arbetsgivare som visat oförståelse för hans funktionsnedsättning. På en biltvätt fick han också uppgiften att stå i kassan – trots dyskalkylin. Efter avslutad tid med stöd från Arbetsförmedlingen erbjöds han anställning vid biltvätten, dock med en lön som hans mamma upptäckte var under minimilön. Han var uppskattad på ett byggföretag, men när anställningsstödet var slut sökte företaget efter en ny anställd med anställningsstöd.

Kenneth har nu en serviceanställning som vaktmästare på en skola i kombination med undervisning i svenska tre förmiddagar i veckan. Undervisningen är anpassad till hans dyslexi – han kan t.ex. använda tal-till-text-teknik. Kenneth säger att han inte känner sig handikappad, men att han kan känna att man kan begära något som är för stort för honom.

Kenneth har fått stort stöd från föräldrarna. Kenneth tycker att de på Arbetsförmedlingen är jättesnälla och att de hjälpt honom med arbetsplatser. Men det har förekommit slarv från handläggare. Arbetsgivare har inte ”råd” när de ska börja betala själva. ”Det är vad jag är rädd för när de här två åren är över. Gratis är gott”, säger Kenneth.

Anna

Anna arbetar sedan drygt ett år på ett förmedlingskontor som säljer biljetter till evenemang. Hon har en provanställning på halvtid som kompletteras med en sjukersättning från Försäkringskassan. Hon bor själv i en lägenhet.

På gymnasiet gick Anna ett estetiskt program med musikinriktning. Efter gymnasiet började hon att söka jobb. Hon skickade sitt cv till flera företag och fick först ett jobb på ett pensionsförvaltningsföretag och därefter på Telia. Under tiden på Telia hade hon en tuff sjukdomsperiod och blev till slut sjukskriven. När hon hade varit sjukskriven i några år ville hon inte längre sitta hemma. Hon ville ut och arbeta och träffa folk, ”inte sitta själv på ett kontor”. Hon skrev in sig på Arbetsförmedlingen och fick snabbt hjälp. Här kunde hon

påverka vilken typ av arbete hon ville pröva. Anna började arbeta på förmedlingskontoret. Hon trivs jättebra och är nöjd.

När hon började på förmedlingskontoret begärde hon en anpassad stol. En arbetsterapeut kom ganska snabbt och provade ut vilken stol som skulle passa henne. Hon har dock inte fått sin stol ännu, men de har lovat att det kommer en snart.

Hon får ibland besök av personal från Arbetsmarknadstorget. Hon känner inte till om hon har en funktionsnedsättningskod eller inte.

Stina

Stina arbetade tidigare i kassan i en bensinmacksbutik. Hon blev efter en tid sjukskriven på 50 procent. Chefen sa upp henne. Stina berättar att bensinmacken hade haft flera praktikanter som det inte hade gått bra för. Chefen kunde bli mycket arg om någon var sjuk. Den första arbetsförmedlaren ställde frågor om vad hon hade gjort innan, vad hon gör på fritiden och hur det är med kontakter. Man kom fram till att hon är en social person.

Efter arbetet på bensinmacken skrev hon åter in sig på Arbetsförmedlingen och fick en SIUS-konsulent. SIUS-konsulenten visste att det inte hade fungerat med den förra arbetsgivaren.

Vad ser du själv att du jobbar med? Jag sa dator med två skärmar och hörlurar.

Stina är sedan ett år tillbaka anställd med lönebidrag på ett företag som ger kundsupport via flera kanaler. Det är den anställning som hållit längst. Hon trivs på företaget och tycker att det fungerar jättebra. Hon har en fadder på företaget som utbildar henne. Hon är anställd på 50 procent och sjukskriven på 50 procent. Stina har på läkarens rekommendation ansökt om aktivitetsersättning. Hennes funktionsnedsättning är psykisk ohälsa. Stina tål inte så mycket stress. "Ibland är det för mycket. Då frågar jag om det går bra att jag tar en rökpaus."

Anders

Anders har gått medieprogrammet på gymnasiet. Han trodde att han ville arbeta med media, men i slutet av tvåan kände han att det var ett misstag. Han undersökte inte andra vägar; han var bara skoltrött och ville gå färdigt skolan. Anders funktionsnedsättning yttrar sig i att han inte klarar av att åka buss eller tåg; han får allergi. Han är på så vis begränsad till Trollhättan. När han kom till Trampolinen försökte man utreda vad det var som låg bakom hans symtom. Anders berättar att det närmaste psykologen kunde säga var att han kanske har social fobi. Anders bor med sin bror i en lägenhet. Brodern är arbetslös och för tillfället utan inkomst. De försörjer varandra men lever i ekonomisk osäkerhet. Från Arbetsförmedlingen har han lite blandade erfarenheter. Han blev utskriven från Trampolinen när inte breven kom fram till honom i tid. Han fick

eftersänd post när mötet redan hade varit. Nu har de rättat till detta och han är inskriven igen. Han har haft praktik på hamncaféet, som fungerade bra. Anders vet inte vad han vill bli.

Maria

Maria avslutade för ett par år sedan en treårig mediehögskoleutbildning som informatör. Efter utbildningen började hon må dåligt. Maria inser i efterhand att hon under många år hade problem som hon då inte ville se. När hon blev sjukskriven på deltid skickades hon till Arbetsförmedlingen. Handläggaren hänvisade henne till Trampolinen. Där gick hon en tid i en grupp som träffades en gång i veckan. Ibland diskuterade de tillsammans, ibland besökte de olika företag m.m. Maria arbetstränar nu två timmar per dag på ett företag på en plats som passar hennes kompetens. Hon väntar också på att få en tid i öppensykiatrin, som har en väntetid på ca 3–6 månader. Marias erfarenhet av Arbetsförmedlingen är helt och hållet positiv. De är väldigt stöttande, berättar Maria.

BILAGA 2

Beskrivning av arbetsmarknadspolitiska insatser 2011–2016

Jobb- och utvecklingsgarantin

Jobb- och utvecklingsgarantin är ett ramprogram som riktar sig till dem som har varit borta från arbetsmarknaden under en lång tid och där individen erbjuds en rad olika insatser som ska vara anpassade utifrån det individuella behovet. Jobb- och utvecklingsgarantin är det största programmet och var fram till den 1 februari 2016 indelad i tre faser. Syftet med den första fasen var att kartlägga den sökandes individuella behov av stöd. Fas 2 skulle innehålla arbetspraktik och arbetsträning. I den tredje fasen, sysselsättningsfasen, skulle individen erbjudas en sysselsättning på en arbetsplats. Sedan den 1 februari 2016 har faserna ersatts av en mindre detaljreglerad och mer individanpassad garanti. Sysselsättningsplatserna inom den tidigare sysselsättningsfasen avvecklas successivt och ska fr.o.m. den 1 februari 2018 vara helt avvecklade.

Jobbgaranti för ungdomar (under 25 år)

Jobbgarantin för ungdomar är ett ramprogram för ungdomar som har fyllt 16 men inte 25 år och som har varit arbetslösa under minst tre av fyra månader. Syftet med jobbgarantin för ungdomar är att erbjuda ungdomar särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser på ett tidigt stadium för att de så snabbt som möjligt ska få arbete motsvarande hela sitt arbetsutbud eller påbörja eller återgå till en utbildning.

Arbetspraktik

Fram till den 1 februari 2016 fanns fyra olika sorters arbetspraktik: arbetspraktik, prova-på-plats, yrkeskompetensbedömning och praktisk kompetensbedömning. Nu har dessa former slagits samman till en: arbetspraktik, där prova-på-plats och praktisk kompetensbedömning har avskaffats medan yrkeskompetensbedömning ingår som en del av arbetspraktiken. Arbetspraktik innebär att en arbetssökande provar på att arbeta på en arbetsplats för att få yrkesorientering, yrkespraktik, arbetslivserfarenhet eller för att behålla och stärka sin yrkeskompetens i högst sex månader. Man kan också få praktik för att förbereda sig inför att starta en näringsverksamhet.²⁷¹

Regeringen lämnade i december 2011 ett uppdrag till Arbetsförmedlingen att utarbeta ett förslag till hur ett praktikantprogram i statliga myndigheter för personer med funktionsnedsättning kan utformas och genomföras. Praktikantprogrammet påbörjades den 1 januari 2013.²⁷² Under perioden den 1 april

²⁷¹ Arbetsförmedlingens faktablad, Arbetssökande, 2016-04, Arbetspraktik.

²⁷² Prop. 2013/14:1 utg.omr. 14, bet. 2013/14:AU2, rskr. 2013/14:133.

2016–31 december 2018 ska statliga myndigheter ställa praktikplatser till förfogande åt Arbetsförmedlingen.²⁷³ Arbetsförmedlingen ska samordna praktikantprogram i staten för nyanlända och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Praktikprogrammen sträcker sig över en treårsperiod.

Arbetslivsinriktad rehabilitering

Arbetslivsinriktad rehabilitering är ett program som främst vänder sig till arbetssökande som är oklara över sina egna förutsättningar, möjligheter och krav på arbetsmarknaden. Programmet innehåller insatser av vägledande, utredande, rehabiliterande eller arbetsförberedande insatser. Programmet är aktuellt för arbetssökande som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning.

Arbetslivsintroduktion

Arbetslivsintroduktion är en förberedande insats, som infördes den 1 januari 2010, med den specifika målgruppen personer vilkas dagar med sjukpenning har tagit slut eller unga med funktionsnedsättning som fyller 30 år och därmed inte längre kan få aktivitetsersättning. Syftet med programmet är att utreda och kartlägga behovet av fortsatta insatser på Arbetsförmedlingen.

Riksdagen har fattat beslut om att den borte tidsgränsen i sjukförsäkringen ska upphöra den 1 februari 2016. Därför upphör programmet arbetslivsintroduktion den 30 april, och det finns ingen möjlighet att fortsätta därefter. Sista anvisning till programmet skedde således den 31 januari 2016.²⁷⁴

Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning är en yrkesinriktad utbildning som syftar till att öka de arbetssökandes möjligheter att få ett arbete samt att underlätta för arbetsgivarna att få arbetskraft med lämplig kompetens. Idén är att öppet arbetslösa erbjuds utbildning i yrken där det råder brist på arbetskraft i syfte att gynna tillväxten och förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Utbildningen varar normalt som längst sex månader, men undantag får göras om det krävs för att individen ska uppnå syftet med utbildningen.

Förberedande eller orienterande utbildning

Förberedande utbildning är upphandlad utbildning som ska förbereda för yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning eller annat arbetsmarknadspolitiskt program. Utbildningen avser bl.a. yrkesorientering, kartläggning för att fastställa

²⁷³ Prop. 2016/17:1 utg.omr. 14, bet. 2016/17:AU2, rskr. 2016/17:128.

²⁷⁴ http://www.finsam.se/nyhetsarkiv/arbetslivsintroduktion_af_upphor.

utbildningsplan inför arbetsmarknadsutbildning, yrkessvenska, validering, nivåtest samt grundläggande utbildningar som förberedelse inför programmet start av näringsverksamhet. Utbildningstiden får vara längst sex månader.

Start av näringsverksamhet

Programmet start av näringsverksamhet ska bidra till ökad sysselsättning genom att ge öppet arbetslösa, som har förutsättningar för att starta egen verksamhet, bidrag till försörjning under inledningsskedet av verksamheten. Regeringen har i enlighet med riksdagens tillkännagivande (bet. 2014/15:AU5, rskr. 2014/15:142) i förordning beslutat om att sänka åldern för stöd till start av näringsverksamhet till 18 år för att göra det lättare för fler att komma i fråga för detta stöd.²⁷⁵

Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning

Med projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning avses insatser som görs i samverkan med Arbetsförmedlingen och andra aktörer på arbetsmarknaden. Projektet ska vara av det slaget att det inte kan anordnas inom ramen för övriga arbetsmarknadspolitiska program men inte heller strider mot bestämmelser om andra program. Projektet ska ha sådan inriktning att det stärker enskildas möjligheter att få och behålla ett arbete.²⁷⁶

Fördjupad kartläggning och vägledning

Fördjupad kartläggning och vägledning är en koncentrerad utredningsinsats inom ramen för förberedande insatser. Syftet är att den sökande ska få stöd i att identifiera sina färdigheter och förutsättningar för arbete, för att kunna ta ställning till vilka insatser som kan öka möjligheterna på arbetsmarknaden. Den fördjupade kartläggningen och vägledningen ska leda till att den sökande kan sätta realistiska mål och delmål i sin individuella handlingsplan.²⁷⁷ Insatsen kan pågå under längst tolv veckor, och under tiden har den sökande rätt till aktivitetsstöd.

Aktiviteter inom vägledning och platsförmedling

Syftet med insatsen är att underlätta för den arbetssökande i sitt val av arbete eller utbildning. Utifrån en individuellt behovsanpassad planering och med handlingsplanen som styrinstrument deltar arbetssökande i olika vägledande och platsförmedlande aktiviteter.

²⁷⁵ Prop. 2016/17:1 utg.omr. 14, bet. 2016/17:AU2, rskr. 2016/17:128.

²⁷⁶ Arbetsförmedlingens åiterrapportering 2016, *Aktiviteter inom etableringsuppdraget. Årsrapport 2015.*

²⁷⁷ Ibid.

Validering

Validering är sedan den 1 februari 2016 ett arbetsmarknadspolitiskt program. Validering innebär att Arbetsförmedlingen gör en kartläggning av den arbetssökandes kunskaper och kompetenser, en arbetsmarknadspolitisk bedömning samt att det finns ett fastställt valideringssyfte. Syftet med validering är att bekräfta individens tidigare anskaffade kunskaper och kompetenser och ge honom eller henne ett formellt erkännande som är gångbart på arbetsmarknaden eller inför vidare studier/kompletterande insatser.²⁷⁸

Särskilt anställningsstöd inom jobb- och utvecklingsgarantin

Anställningsstöd som lämnas till privata eller offentliga arbetsgivare vid anställning av personer som sedan sammanlagt sex månader deltar i jobb- och utvecklingsgarantin. Anställningen kan vara en tillsvidare-, prov- eller visstidsanställning. Stödet får inte lämnas till arbetsgivare som senare än nio månader före den aktuella anställningen sagt upp anställda på grund av arbetsbrist. Särskilt anställningsstöd får anvisas i högst tolv månader. Från den 1 februari 2014 finns en möjlighet för beslut om förlängning av särskilt anställningsstöd för personer som bedöms ha särskilda behov för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Beslutet om en förlängning får vara högst tolv månader.

Särskilt anställningsstöd i form av instegsjobb

Särskilt anställningsstöd i form av instegsjobb ska underlätta för nyanlända invandrare att snabbare komma in på den svenska arbetsmarknaden. En förutsättning för att få instegsjobb är att deltagaren studerar svenska för invandrare samtidigt som han eller hon arbetar. Stöd får lämnas till både privata och offentliga arbetsgivare, och anställningen kan vara en tillsvidare-, prov- eller visstidsanställning.

Lönebidrag

Ekonomisk kompensation till arbetsgivare vid anställning av personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Den anställda har lön och andra anställningsförmåner som följer kollektivavtal i branschen under tiden i lönebidrag. Syftet med lönebidraget är att underlätta för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att få en anställning

²⁷⁸ Arbetsförmedlingens återsrapportering 2017, *Arbetsmarknadspolitiska program. Årsrapport 2016*, 2017-05-04.

där deras kompetens och färdigheter tas till vara och där anställningen anpassas efter deras nedsatta arbetsförmåga. Bidragets storlek beror dels på lönekostnaden för den anställda, dels på hans eller hennes arbetsförmåga i förhållande till arbetets krav. Målet är att subventionen ska avta efter hand som den anställdes arbetsförmåga ökar.

Utgångspunkten är att stöd lämnas i upp till fyra år, men den anställdes arbetsförmåga avgör om det kan vara aktuellt med längre tid. Ett första beslut om lönebidrag får omfatta högst ett år. Lönebidrag lämnas till anställningar på den reguljära arbetsmarknaden. Anställningen kan vara inom den privata eller offentliga sektorn.

Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare

Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare syftar till att ge arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga möjlighet till anställning med rehabiliterande och utvecklande inslag. Anställningen ska på sikt kunna leda till arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Under tiden betalas lön till den anställda. Ekonomiskt stöd lämnas till arbetsgivaren på samma sätt som lönebidrag.

Trygghetsanställning

Anställning, som ett alternativ till skyddat arbete hos Samhall, där målgruppen är personer som har omfattande funktionsnedsättning, stora begränsningar i arbetsförmåga och därmed stora svårigheter att få anställning med annat stöd eller annan insats. Syftet med en trygghetsanställning är att personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som har särskilt behov av stöd i sin anställning ska ges möjlighet till arbete över hela arbetsmarknaden. Trygghetsanställning kan komma till stånd hos alla kategorier av arbetsgivare på hela arbetsmarknaden, utom Samhall. Ekonomiskt stöd lämnas till arbetsgivaren på samma sätt som lönebidrag. Bidraget till lönekostnaderna vid trygghetsanställningar behöver inte fasas ut på samma sätt som vid en anställning med lönebidrag. Bidragsnivån ska dock omprövas minst vart fjärde år.

Utvecklingsanställning

Anställning i form av arbete i kombination med andra insatser som möjliggör utveckling av arbetsförmågan, där målgruppen är personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som står långt från arbetsmarknaden. Anställningen varar längst tolv månader.

Traineejobb

Traineejobb infördes den 3 augusti 2015 och är en möjlighet för ungdomar att kombinera yrkesutbildning med arbete på deltid för att få formell kompetens inom yrken där det finns en efterfrågan på arbetskraft. Insatsen riktar sig till yrken inom välfärden och yrken där det råder brist på arbetskraft. Målgruppen var t.o.m. maj 2016 ungdomar mellan 20 och 24 år med fullföljd gymnasieutbildning, som varit arbetslösa, eller i arbetsmarknadspolitiskt program, i minst sex månader för traineejobb inom välfärdssektorn eller minst tre månader för traineejobb inom bristyrkesområden. Stöd för anställning beviljas för upp till tolv månader. Från den 1 februari 2016 finns en möjlighet till förlängning av traineejobb inom välfärdssektorn med upp till ytterligare tolv månader.

I juni 2016 trädde förordningsändringar i kraft som innebär att målgruppen för traineejobben vidgas till att även omfatta nyanlända och långtidsarbetslösa som är 25 år och äldre; dessutom slopades kravet på gymnasieutbildning. Kvalificeringstiden för traineejobb inom välfärden för unga kortades ned till tre månaders arbetslöshet.²⁷⁹

Särskilt anställningsstöd i form av extratjänst

Extratjänster infördes den 2 november 2015, och syftet med stödet är att erbjuda långtidsarbetslösa inom jobb- och utvecklingsgarantin en möjlighet till anställning med kollektivavtalsenlig lön. Insatsen riktar sig till yrken inom vissa delar av välfärden och offentlig sektor. Individerna ska utföra välbehövda uppgifter och förstärka de verksamheter som han eller hon får arbete inom. Stöd lämnas i upp till tolv månader och kan förlängas med upp till ytterligare tolv månader.

Reglerna kring extratjänster utvidgades den 1 juli 2017 för att öppna för en möjlighet att anställa personal inom ramen för extratjänster i kulturell verksamhet, ideella idrottsföreningar samt trossamfund och ideella föreningar för arbete med social hjälpverksamhet eller omsorg om barn och ungdomar.²⁸⁰

Nystartsjobb

Anställning, för personer som stått utanför arbetslivet länge samt för nyanlända invandrare, där privata och offentliga arbetsgivare som bedriver affärsverksamhet får ekonomisk ersättning motsvarande arbetsgivaravgiften eller dubbla arbetsgivaravgiften.²⁸¹ Intentionen med nystartsjobben är att stimulera arbetsgivare att anställa personer som har svårigheter att få ett reguljärt arbete.

²⁷⁹ Prop. 2016/17:1 utg.omr. 14, bet. 2016/17:AU2, rskr. 2016/17:128.

²⁸⁰ Förordningen (2015:503) om särskilt anställningsstöd.

²⁸¹ Arbetsgivaren får ett stöd som motsvarar dubbla arbetsgivaravgiften för dem som fyllt 26 år vid årets ingång. För dem som fyllt 20 år vid årets ingång men inte 26 år motsvarar stödet en arbetsgivaravgift, eller om de varit utanför arbetslivet i mer än tolv månader dubbla arbetsgivaravgiften. Stödet är kopplat till hur lång tid personen varit frånvarande från arbetslivet. Arbetsgivaren får i normalfallet stödet lika länge som den anställda varit utan arbete.

År 2013 förstärktes nystartsjobb för unga som varit arbetslösa i minst tolv månader.²⁸²

Särskilt introduktions- och uppföljningsstöd

Särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) är ett individuellt utformat stöd inför en anställning till en arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Det särskilda stödet ges till den arbetssökande i processen att hitta ett anpassat arbete för individen men också under introduktion på arbetsplatsen samt även i minst ett år efter det att personen fått anställning.

Stödet utförs av arbetsförmedlare (SIUS-konsulenter) med specifik utbildning i introduktionsmetodik inom ramen för Arbetsförmedlingens kvalitets-säkrade metod, *Supported Employment*.²⁸³

Därutöver har Arbetsförmedlingen ett särskilt uppdrag att bedriva verksamhet för vissa unga med funktionsnedsättning som anges i förordning och instruktion.

SIUS lämnas i högst sex månader under introduktion på arbetsplatsen samt under minst tolv månader vid uppföljning av anställningen.

Stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen

Ekonomiskt stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen ska underlätta för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att få behålla en anställning, starta egen verksamhet, delta i arbetsmarknadspolitiska program eller i skolans praktiska arbetslivsorientering. Hjälpmedlet ska kompensera en nedsättning i arbetsförmågan. Stöd till hjälpmedel avser både individuella arbetshjälpmedel som beviljas en person med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och särskilda anordningar på arbetsplatsen som beviljas arbetsgivaren. Stöd kan lämnas för behov som framkommer under anställningens första tolv månader.

Stöd till personligt biträde

Ekonomiskt stöd för merkostnader till följd av att arbetsplatsen avsätter personalresurser för stöd i arbetet för den som har funktionsnedsättning. Syftet med stöd till personligt biträde är att göra det lättare för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att få och behålla ett arbete eller att delta i arbetsmarknadspolitiska program eller i skolans praktiska arbetslivsorientering.

dock max fem år. För den som fyllt 20 år vid årets start, men inte 26 år, är stödperioden max ett år. För den som fyllt 55 år vid årets start är maxtiden tio år.

²⁸² Prop. 2013/14:1 utg.omr. 14, bet. 2013/14:AU2, rskr. 2013/14:133.

²⁸³ Se förklaring i avsnitt 4.2.1.

Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet

Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet syftar till att underlätta för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att starta eget, ensam eller tillsammans med andra. Bidraget avser kostnader för arbetsmaskiner, verktyg och andra omkostnader för att börja verksamhet som egen företagare. Särskilt stöd till start av näringsverksamhet kan kombineras med stöd till start av näringsverksamhet.

Kompletterande aktörer

Kompletterande aktörer avser upphandlade tjänster från externa leverantörer för att snabbt och effektivt få arbetssökande i arbete. Dessa aktörer ska med fokus på den arbetssökandes behov komplettera Arbetsförmedlingens tjänsteutbud och därmed öka den arbetssökandes möjligheter till arbete.

Yrkesintroduktionsanställning

Syftet med stödet är att ge ungdomar under 25 år möjlighet att lära sig ett yrke på arbetsplatsen samtidigt som de erbjuds ett jobb med lön. Under en yrkesintroduktionsanställning erbjuds unga, såväl med som utan relevant erfarenhet av yrket, handledning eller utbildning under en del av arbetstiden. Minst 15 procent av tiden ska bestå av utbildning eller handledning. För den delen betalar arbetsgivaren ingen lön. För att kunna få en yrkesintroduktionsanställning ska ungdomarna ha varit arbetslösa i minst tre månader eller sakna yrkeserfarenhet för det aktuella jobbet. Arbetsgivare får ekonomiskt stöd när de erbjuder ungdomar yrkesintroduktionsanställning. För att arbetsgivaren ska kunna få stödet måste det finnas ett centralt kollektivavtal för yrkesintroduktion, eller ett hängavtal till ett centralt kollektivavtal, i den aktuella branschen. Stödet för yrkesintroduktionsanställningar trädde i kraft den 15 januari 2014.

Sedan den juni 2016 inkluderas även nyanlända och långtidsarbetslösa som är 25 år eller äldre i målgruppen för yrkesintroduktionsanställningar.²⁸⁴

Utbildningskontrakt

Insatsen utbildningskontrakt trädde i kraft den 1 augusti 2015. Syftet med utbildningskontrakt är att ungdomar mellan 20 och 24 år utan fullständig gymnasieutbildning ska påbörja eller återgå till studier med målsättningen att få en gymnasieexamen eller motsvarande kunskaper. Utbildningskontraktet är en överenskommelse om att en arbetslös ungdom ska studera inom kommunal vuxenutbildning (komvux) eller folkhögskola med målsättningen att fullfölja en gymnasieutbildning. Utbildningskontraktet ingås av tre parter: den lokala Arbetsförmedlingen, kommunen och den berörda ungdomen.

²⁸⁴Prop. 2016/17:1 utg.omr. 14, bet. 2016/17:AU2, rskr. 2016/17:128.

Folkhögskolesatsning för unga

En kortare folkhögskoleutbildning erbjuds den som har fyllt 16 men inte 25 år, och som varken har grundläggande högskolebehörighet eller gymnasieexamen men som behöver slutföra sina gymnasiestudier. Insatsen är tillgänglig för målgruppen redan från första dagen i arbetslöshet.

År 2013 utökades målgruppen för folkhögskolesatsningen för unga till att även omfatta arbetslösa som har fyllt 25 år, som varken har grundläggande högskolebehörighet eller gymnasieexamen och som deltar i jobb- och utvecklingsgarantin.²⁸⁵

Sedan 2016 finns det en möjlighet att gå en fem månader lång folkhögskoleutbildning i stället för en på tre månader.²⁸⁶

²⁸⁵ Prop. 2014/15:1 utg.omr. 14, bet. 2014/15:AU2, rskr. 2014/15:89.

²⁸⁶ Prop. 2015/16:1 utg.omr. 14, bet. 2015/16:AU2, rskr. 2015/16:97.

BILAGA 3

Generella effekter och analyser av arbetsmarknadspolitiska insatser

I denna bilaga sammanfattas några resultat från utvärderingar och studier som analyserat arbetsmarknadspolitiska insatser och program utan fokus på personer med funktionsnedsättning.

Många har fått hjälp inom jobb- och utvecklingsgarantin

IFAU²⁸⁷ har funnit att många inom jobb- och utvecklingsgarantin (JOB) har fått hjälp med coachning och kartläggning, men att arbetsplatsförlagda moment varit mer sällsynta. Av de deltagare som IFAU har följt i minst ett drygt år efter programstart har hälften lämnat JOB för ett osubventionerat (ca 30–35 procent) eller subventionerat (ca 20 procent) arbete. Dock återgår en grupp till arbetslöshet.

Arbetsförmedlingen har utfört flera studier om JOB.²⁸⁸ Några av resultaten från dessa är att deltagarna i genomsnitt har en relativt svag ställning på arbetsmarknaden och att andelen inskrivna som står långt från arbetsmarknaden ökar med tiden i programmet. Detta beror på att de som har en något starkare ställning på arbetsmarknaden i högre utsträckning får arbete i början av programmet.

Riksrevisionen har granskat styrningen och hanteringen av JOB, och drog bl.a. slutsatsen att programmet inte är anpassat för stora deltagarvolymmer och att antalet arbetssökande per arbetsförmedlare var högt vid rapporttillfället.²⁸⁹

Jobbgaranti för ungdomar (under 25 år) har gett annonseringseffekter

IFAU har studerat jobbgarantin för ungdomar under 25 år i tre rapporter.²⁹⁰ I rapporten från 2010, som byggde på en enkät 2009, fann man att deltagarna överlag var positiva till aktiviteter som kontakter med handledare och förmedlare. Dock var ungdomarna bara aktiva i genomsnitt 14 timmar per vecka, vilket är långt under deras arbetskapacitet. I ett working paper från 2016 studerades samma tidperiod, och då fann man att merparten av de positiva

²⁸⁷ IFAU 2013:12.

²⁸⁸ Arbetsförmedlingen, *Jobb- och utvecklingsgarantin – en uppföljning ur deltagarnas perspektiv*, URA 2010:2, *Jobb- och utvecklingsgarantin. En studie av sannolikheten att få jobb under programtiden*, URA 2011:1, Arbetsförmedlingens återsrapportering 2011, *Fördjupade analyser 2011-08-01*, Arbetsförmedlingens återsrapportering 2012 *Insatser för att bryta långvarig arbetslöshet*, 2013-02-22.

²⁸⁹ Riksrevisionen, RiR 2009:22.

²⁹⁰ IFAU 2010:22, 2011:1 samt working paper 2016:15.

effekterna av programmet kommer innan programstart, s.k. annonserings-effekter. I rapporten från 2011 framkom inte några långsiktiga effekter av att delta i ungdomsinsatserna vare sig för 2008 eller för 2009.

Små effekter av arbetsmarknadsutbildning

Enligt Arbetsförmedlingen har effekterna av arbetsmarknadsutbildningen varit små och under senare år obefintliga eller till och med negativa. Många arbetssökande som har anvisats till arbetsmarknadsutbildningen de senaste åren har haft svårt att tillgodogöra sig den. Utbildningen har heller inte enbart använts för att utbilda arbetssökande till de yrken där det råder brist på arbetskraft, utan för att aktivera och sysselsätta arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen menar att effekten av programmet behöver öka för att arbetsmarknadsutbildningen ska uppnå sitt syfte att göra det lättare för den arbetssökande att få ett arbete och att motverka brist på arbetskraft. Viktiga åtgärder är att bättre anpassa utbildningen till arbetsgivarnas behov och att se till att bara arbetssökande som kan dra nytta av programmet deltar.²⁹¹

Små positiva effekter av arbetspraktik

Arbetspraktik har uppvisat små men positiva effekter enligt Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsrapport 2016. Under åren 2009–2014 var dock andelen som fått ett osubventionerat arbete ett år efter programstart något lägre för de som deltagit i arbetspraktik än för de som inte deltagit i arbetspraktik. Effekten av arbetspraktik blir högre om även nystartsjobb räknas som ett positivt utfall. Andelen som fått ett osubventionerat arbete eller ett nystartsjobb var högre bland de som deltagit i arbetspraktik än bland de personer som ingick i jämförelsegruppen. När även andra subventionerade anställningar inkluderas, förutom nystartsjobb, ökar effekten av arbetspraktik ytterligare några procentenheter.²⁹²

Effekterna av arbetslivsinriktad rehabilitering går inte att belägga

Inspektionen för socialförsäkringen slog i en underlagsrapport till socialförsäkringsutredningen 2010 bl.a. fast att det inte går att belägga tydliga effekter av arbetslivsinriktad rehabilitering. Ett skäl till detta är att det inte är lätt att definiera vad som är arbetslivsinriktad rehabilitering.²⁹³

²⁹¹ Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsrapport 2016.

²⁹² Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsrapport 2016.

²⁹³ Inspektionen för socialförsäkringen (2011), *Arbetslivsinriktad rehabilitering – underlagsrapport till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (S 2010:04)*.

Förberedande och orienterande utbildningar behöver följas upp bättre

Riksrevisionen visade i granskningen av förberedande och orienterande utbildning bl.a. att de arbetssökande deltar i fler förberedande och orienterande utbildningar och att de deltar under en längre tid. Vidare visade granskningen att det fanns utrymme för en flexibel användning. Kunskapen om effekterna av förberedande och orienterande utbildningar konstaterades däremot vara begränsad.²⁹⁴ På förslag från arbetsmarknadsutskottet lämnade riksdagen bl.a. två tillkännagivanden till regeringen om att den bör vidta nödvändiga åtgärder för att insatsen förberedande och orienterande utbildning ska kunna följas upp på ett bättre sätt samt så att resurserna inom arbetsmarknadspolitiken riktas till insatser som ger bättre resultat än förberedande och orienterande utbildning.²⁹⁵

Färre deltagare i programmet stöd till start av näringsverksamhet

Stöd till start av näringsverksamhet var enligt Riksrevisionen i stort ett framgångsrikt arbetsmarknadspolitiskt program. Samtidigt konstaterade Riksrevisionen i granskningen från 2008 att regeringen och Arbetsförmedlingen saknade tillräcklig kunskap för att effektivt kunna prioritera bland de arbetsmarknadspolitiska programmen.²⁹⁶ Arbetsmarknadsutskottet delade Riksrevisionens positiva syn på stödet, då granskningen visade att det är en insats med entydigt positiva sysselsättningseffekter i jämförelse med att vara öppet arbetslös eller att delta i övriga program. Utskottet noterade dock att insatsen även hade vissa negativa effekter, framför allt dödviktseffekten, dvs. att även personer som skulle ha startat företag ändå kunde få stöd. Utskottet instämde i Riksrevisionens bedömning om att de negativa effekterna uppvägs av de positiva. Såväl Riksrevisionens dåvarande styrelse som flera motionärer förordade bl.a. att stöd till start av näringsverksamhet skulle prioriteras eller tillämpas mer flexibelt. Utskottet ansåg²⁹⁷ dock att motionerna var tillgodosedda genom den vidgning av insatsen som den dåvarande regeringen hade aviserat i 2010 års budgetproposition och som innebar att insatsen blev tillgänglig för ungdomar inom jobbgarantin för unga.

Antalet deltagare i programmet har dock halverats sedan 2013, och det är det program där utflödet till arbete minskade mest under 2015.²⁹⁸

²⁹⁴ Riksrevisionen, RiR 2016:21.

²⁹⁵ Bet. 2016/17:AU13, rskr. 2016/17:308.

²⁹⁶ Riksrevisionen, RiR 2008:24.

²⁹⁷ Se bet. 2009/10:AU2 s. 67.

²⁹⁸ Prop. 2016/17:1 utg.omr 14 s. 28.

Instegsjobben positiva för nyanlända

I Riksrevisionens granskning från 2013 drogs slutsatsen att nyanlända som fått ett instegsjobb eller ett nystartsjobb kommer närmare arbetsmarknaden än de som saknar subventionerad anställning. Vidare konstaterades att det finns ytterligare effektiviseringsmöjligheter för att få fler i jobb genom att bättre nå ut till arbetsgivare och se över stödvillkoren.²⁹⁹ Arbetsmarknadsutskottet ansåg att Riksrevisionens granskning visade att instegsjobben och nystartsjobben fyllde olika, och var för sig viktiga, funktioner för de nyanlända. Som framhölls av såväl Riksrevisionen som regeringen bildar de två stöden en enligt utskottet väl fungerande kedja från instegsjobb via nystartsjobb till en osubventionerad anställning. Utskottet delade regeringens bedömning att Riksrevisionens granskning är ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet med uppföljningen av instegs- och nystartsjobben.³⁰⁰

²⁹⁹ Riksrevisionen, RiR 2013:17.

³⁰⁰ Bet. 2013/14:AU10, rskr. 2013/14:369.

BILAGA 4

Ändringar av särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga 2017

Regeringen utfärdade den 24 maj 2017 en ny förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Enligt regeringens beslut ändras benämningen lönebidrag till lönebidrag för anställning, utvecklingsanställning byter benämning till lönebidrag för utveckling samt trygghetsanställning byter benämning till lönebidrag för trygghet. Detta är för att man vill tydliggöra skillnaden mellan å ena sidan de olika former av lönebidrag som kan lämnas för anställningar både hos privata och hos offentliga arbetsgivare och å andra sidan skyddat arbete som kan lämnas hos offentliga arbetsgivare respektive hos Samhall AB.³⁰¹ Ytterligare några insatsers benämningar ändrades i och med regeringsbeslutet, se tabell A.

Tabell A Nya benämningar fr.o.m. den 1 juli 2017

Gamla benämningar	Nya namn den 1 juli 2017
Utvecklingsanställning	Lönebidrag för utveckling i anställning
Lönebidrag	Lönebidrag för anställning
Trygghetsanställning	Lönebidrag för trygghet i anställning
Stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen	Bidrag till hjälpmedel på arbetsplatsen
Särskilda insatser för syn- och hörselskadade	Bidrag till litteratur och tolk för personer med syn- eller hörselnedsättning
Stöd till personligt biträde	Bidrag för personligt biträde
Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet	Bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet

Källa: Förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Det pågår en bredare översyn av lönestöden inom ramen för Arbetsmarknadsdepartementets arbete med att utveckla ett tydligare och mer samlat arbetsmarknadspolitiskt regelverk. I den pågående översynen har behovet av att förenkla strukturen för lönestöden i förordningen genom att minska antalet stödformer övervägts. En förenkling av strukturen skulle kunna underlätta tillämpningen av stöden hos Arbetsförmedlingen och öka tydligheten och överskådligheten i insatserna gentemot arbetsgivare, anställda och andra som berörs av lönestöden.³⁰²

³⁰¹ Ds 2016:14, s. 5.

³⁰² Ibid., s. 31.

BILAGA 5

Intervjuer och frågor i utvärderingen

I utvärderingen har fallstudier genomförts i fyra olika kommuner, Linköping, Stockholm, Sundsvall och Trollhättan. Utöver intervjuerna i fallstudierna har intervjuer genomförts med anställda vid relevanta myndigheter, organisationer m.fl. I denna bilaga beskrivs vilka som har intervjuats i utvärderingen samt vilka övergripande frågor som ställdes i fallstudierna.

Intervjuer med relevanta myndigheter m.fl.

I utvärderingen har intervjuer genomförts med följande aktörer:

- Arbetsförmedlingen
- Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua)
- Högskolan i Halmstad
- Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)
- Intresseorganisationer:
 - Attention
 - Lika Unika
- Peritos, privat aktör som förmedlar arbete åt personer med funktionsnedsättningar
- Misa, privat aktör som erbjuder arbetsinriktad verksamhet på den reguljära arbetsmarknaden för människor med arbetshinder. Misa står för Metodutveckling, Individuellt stöd, Samhällsdeltagande och Arbetsdeltagande.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)
- Myndigheten för delaktighet (MFD)
- Samordnaren för ungdomar som varken arbetar eller studerar (UVAS)
- Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

Intervjuer i fallstudierna

Varje punkt i nedanstående lista motsvarar ett möte.

Linköping

- Arbetsförmedlingen, tre arbetsförmedlare för unga med funktionsnedsättning och en socialkonsulent.
- Arbetsförmedlingen, sektionschef.
- Arbetsförmedlingen, två arbetsförmedlare för unga med funktionsnedsättning, varav den ena arbetar i projektet En ingång, som samlar Arbetsförmedlingen, Linköpings kommun, Region Östergötland och socialkontoret.

- Linköpings kommun, arbetsmarknadskonsulent vid Jobb- och kunskaps-torget och i projektet En ingång.
- Linköpings kommun, planeringsledare vid omsorgskontoret.
- Senzum, arbetsgivare som tagit emot unga med funktionsnedsättningar.
- En ungdom med funktionsnedsättning som praktiserar på Senzum.
- En ungdom med funktionsnedsättning som praktiserar på XXL.

Stockholm

- Arbetsförmedlingen Stockholm Samverkan, arbetsförmedlare vid en förmedling som bara arbetar med unga personer med funktionsnedsättning.
- Stockholms stad, chef för fyra stadsövergripande verksamheter som riktas mot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsför-måga.
- Mitt i City-förskolor, arbetsgivare som tagit emot serviceassistenter.
- En ungdom med funktionsnedsättning som arbetar som serviceassistent på en Mitt i City-förskola.
- En ungdom med funktionsnedsättning som arbetar som vaktmästare.

Sundsvall

- Arbetsförmedlingen, arbetsförmedlare för unga med funktionsnedsätt-ningar, som arbetar med flera olika uppdrag.
- Arbetsförmedlingen, arbetsförmedlare för unga med funktionsnedsätt-ningar på enheten för arbetslivsinriktad rehabilitering.
- Arbetsförmedlingen, SIUS-konsulent.
- Arbetsförmedlingen, arbetsförmedlare för unga upp till 25 år.
- Sundsvalls kommun, arbeidskonsulent på förvaltningen för arbetsmarknad, vuxenutbildning och integration (FAVI).
- Samordningsförbundet, verkställande tjänsteman med en roll på struktur-nivå.
- Entré Sundsvall, en arbetsgivare som tagit emot unga med funktionsned-sättningar.
- En ungdom med funktionsnedsättning i praktik hos Entré Sundsvall.

Trollhättan

- Arbetsförmedlingen, arbetsförmedlare för unga med funktionsnedsätt-ningar.
- Trollhättans stad, två handläggare vid arbetsmarknadsenheten.
- Ica-handlare, arbetsgivare som tagit emot ungdomar med funktionsned-sättning.
- En ungdom med funktionsnedsättning som har en subventionerad anställ-ning på samma Ica-butik.
- Tre ungdomar i målgruppen.

Frågeområden

De frågor som ställts vid intervjuerna har utgått från utvärderingens frågeställningar som redovisas i avsnitt 1.3.1. Vid intervjuerna på förmedlingskontoren och kommunerna visades statistik över utvecklingen i kommunerna när det gäller antalet unga i målgruppen och andelen ungdomar i målgruppen som gått vidare till arbete eller studier. Nedan redovisas de övergripande frågor som ställdes i fallstudierna till de olika aktörerna.

Förmedlingskontoren

1. Utveckling av antalet unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga under perioden 2011–2016 i kommunen.
 - a. Känner ni igen utvecklingen?
2. Underlaget till Arbetsförmedlingens statistik.
 - a. Vilken är er erfarenhet av att arbeta med att sätta koder på funktionsnedsättningar under perioden 2011–2016?
3. Andelen ungdomar under 30 år med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som gått vidare till arbete eller reguljär utbildning.
 - a. Effekter av arbetsmarknadspolitiska insatser
 - b. Arbetsförmedlarens roll
 - c. Arbetsökandes roll
 - d. Andra faktorerers påverkan.

Kommunernas arbetsmarknadsenheter

1. Hur arbetar kommunen med unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, som är redo att komma ut på arbetsmarknaden?
2. Har ni satt upp några särskilda mål för unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga?
3. Utveckling av antalet unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga under perioden 2011–2016 i kommunen.
 - a. Känner ni igen utvecklingen?
4. Andelen ungdomar under 30 år med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som går vidare till arbete eller reguljär utbildning.
 - a. På vilka andra sätt påverkar kommunens arbete andelen?
 - b. Vilken betydelse har extern finansiering av projekt?

Arbetsgivare

1. Effekter av anställningsstöd
 - a. Vilka är era erfarenheter av anställningsstöd för gruppen unga med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga?
 - b. Har ni använt er av anställningsstöd vid ett flertal tillfällen?
 - c. Har någon som arbetat med anställningsstöd därefter gått över till anställning utan stöd i företaget?
2. Arbetssökandes roll
 - a. Vilken erfarenhet har ni från att ha anställt unga personer med funktionsnedsättning?
3. Arbetsförmedlingens roll
 - a. Vad anser du om Arbetsförmedlingens förmåga att hjälpa dig som företagare att hitta rätt kompetens i gruppen?

Ungdom

1. Arbetssökandes roll
 - a. Vad skulle du vilja jobba med?
 - b. Har du gått ut gymnasiet?
 - c. Har du tidigare sökt jobb utan stöd från Arbetsförmedlingen?
 - d. Har du blivit mer motiverad att söka ett arbete, nu när du är inskriven på Arbetsförmedlingen?
2. Effekter av arbetsmarknadspolitiska insatser
 - a. Har du deltagit eller deltar du i någon arbetsmarknadspolitisk insats?
 - b. Vad var bra och dåligt?
3. Arbetsförmedlarens roll
 - a. Får du det stöd du behöver från Arbetsförmedlingen?
4. Andra faktorerers påverkan
 - a. Har någon närstående hjälpt dig att få arbete?
 - b. Har du fått någon hjälp från kommunen?
 - c. Har du fått någon hjälp från skolan?

BILAGA 6

Tabellbilaga

Tabell B Antal inskrivna unga med en funktionsnedsättningskod*Unika personer (16–29 år) i december månad*

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ale	70	74	92	105	105	90
Alingsås	106	152	202	194	160	134
Alvesta	43	61	68	69	69	52
Aneby	16	17	21	23	24	21
Arboga	33	51	56	70	63	53
Arjeplog	11	16	12	13	12	9
Arvidsjaur	33	46	56	57	61	53
Arvika	127	136	139	150	129	144
Askersund	36	42	50	58	60	58
Avesta	58	59	72	71	56	56
Bengtstors	38	45	49	52	55	55
Berg	20	22	23	16	16	15
Bjurholm	5	7	5	5	11	12
Bjuv	44	63	60	61	54	51
Boden	126	176	179	160	186	186
Bollebygd	17	23	26	30	25	27
Bollnäs	106	142	178	182	169	154
Borgholm	19	21	26	21	21	22
Borlänge	132	182	207	190	176	152
Borås	329	376	444	516	514	487
Botkyrka	196	238	283	310	309	231
Boxholm	20	28	38	30	21	13
Bromölla	51	79	90	101	90	86
Bräcke	26	24	24	19	20	20
Burlöv	75	69	78	89	83	71
Båstad	32	34	48	49	43	40
Dals-Ed	12	22	22	22	21	18
Danderyd	23	22	33	32	31	30
Degerfors	39	43	39	40	38	41
Dorotea	8	13	17	28	21	18
Eda	39	36	40	43	42	43
Ekerö	28	42	41	42	47	45
Eksjö	38	39	54	53	46	49
Emmaboda	15	20	30	21	19	16
Enköping	151	177	186	186	188	168

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Eskilstuna	393	478	520	493	432	411
Eslöv	126	149	183	199	161	178
Essunga	23	28	27	28	29	32
Fagersta	49	63	75	64	55	53
Falkenberg	103	133	154	148	144	127
Falköping	104	115	126	111	132	119
Falun	140	169	208	193	194	173
Filipstad	46	66	77	68	60	54
Finspång	94	107	142	133	122	114
Flen	54	66	78	75	75	64
Forshaga	52	58	52	65	69	61
Färgelanda	19	27	31	30	26	32
Gagnef	21	21	25	36	25	26
Gislaved	88	109	114	115	103	115
Gnesta	28	39	59	51	65	57
Gnosjö	33	42	38	41	30	32
Gotland	206	279	299	337	347	352
Grums	46	52	77	61	72	58
Grästorp	9	17	28	38	36	38
Gullspång	18	21	21	18	15	16
Gällivare	71	83	88	91	78	66
Gävle	367	496	605	637	626	601
Göteborg	1 392	1 561	1 684	1 626	1 630	1 440
Götene	26	29	42	48	53	48
Habo	30	30	41	37	31	33
Hagfors	75	78	95	100	80	72
Hallsberg	65	95	111	101	83	81
Hallstahammar	62	73	93	88	81	89
Halmstad	292	348	390	396	370	312
Hammarö	58	61	65	65	57	48
Haninge	193	238	302	323	341	304
Haparanda	62	61	59	58	64	70
Heby	51	56	64	55	53	62
Hedemora	30	27	32	38	33	38
Helsingborg	254	355	430	555	519	463
Herrljunga	32	36	43	37	38	36
Hjo	31	34	34	34	34	29
Hofors	28	47	52	50	46	55
Huddinge	190	245	254	259	250	218
Hudiksvall	206	262	278	293	281	261

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hultsfred	51	51	56	61	60	59
Hylte	46	53	60	50	39	38
Håbo	40	47	56	68	61	58
Hällefors	18	16	17	21	19	22
Härjedalen	26	34	40	42	36	41
Härnösand	93	120	129	137	123	117
Härryda	68	89	121	137	116	99
Hässleholm	205	244	329	359	398	365
Höganäs	51	49	52	46	56	50
Högsby	18	15	18	19	18	19
Hörby	71	71	70	80	75	83
Höör	55	65	73	74	80	73
Jokkmokk	12	16	15	21	23	26
Järfälla	96	141	178	204	178	168
Jönköping	278	309	376	391	398	385
Kalix	73	97	110	112	119	113
Kalmar	196	233	247	242	246	198
Karlsborg	26	28	30	38	30	26
Karlshamn	112	159	209	204	211	201
Karlskoga	142	162	164	177	188	176
Karlskrona	230	273	309	324	336	317
Karlstad	380	437	506	502	459	442
Katrineholm	140	175	233	215	215	199
Kil	63	66	64	67	59	44
Kinda	42	42	37	37	43	31
Kiruna	57	63	53	61	63	58
Klippan	75	80	109	97	99	96
Knivsta	35	38	45	35	32	29
Kramfors	81	92	97	117	106	102
Kristianstad	231	313	361	357	317	275
Kristinehamn	128	141	154	161	156	154
Krokom	45	40	45	52	57	58
Kumla	70	85	108	111	108	94
Kungsbacka	114	144	174	181	163	153
Kungsör	20	23	31	31	29	26
Kungälv	74	103	127	134	126	122
Kävlinge	61	89	93	105	116	113
Köping	67	94	107	93	92	98
Laholm	67	72	85	77	89	68
Landskrona	115	165	174	198	185	195

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Laxå	12	21	27	23	24	21
Lekeberg	29	30	33	38	25	27
Leksand	37	44	52	59	55	37
Lerum	76	83	96	99	100	94
Lessebo	27	35	30	26	25	31
Lidingö	29	28	43	41	40	39
Lidköping	129	146	153	164	162	151
Lilla Edet	47	54	58	59	77	54
Lindesberg	76	95	98	92	87	98
Linköping	342	430	506	518	485	432
Ljungby	86	85	90	113	118	105
Ljusdal	87	107	108	124	110	100
Ljusnarsberg	10	13	20	24	21	27
Lomma	30	37	44	45	32	30
Ludvika	75	70	80	81	65	59
Luleå	265	336	416	427	418	402
Lund	204	219	262	245	261	246
Lycksele	55	75	73	69	61	59
Lysekil	53	60	67	63	65	58
Malmö	934	1 140	1 410	1 577	1 436	1 232
Malung-Sälen	20	23	28	26	25	31
Malå	13	23	23	29	26	23
Mariestad	98	106	116	94	86	75
Mark	66	85	114	112	111	101
Markaryd	29	33	39	36	33	31
Mellerud	19	31	29	31	44	35
Mjölby	71	100	149	161	143	137
Mora	63	95	104	86	69	70
Motala	165	196	258	247	255	265
Mullsjö	18	30	30	23	22	21
Munkedal	68	69	81	77	70	58
Munkfors	33	31	35	30	32	29
Mölndal	129	148	147	155	146	135
Mönsterås	38	39	59	58	50	38
Mörbylånga	16	14	23	32	31	30
Nacka	90	152	206	210	206	174
Nora	37	46	43	44	45	42
Norberg	17	16	20	22	20	22
Nordanstig	49	53	52	63	55	43
Nordmaling	48	55	52	67	52	48

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Norrköping	413	528	711	726	765	748
Norrälje	146	192	243	227	217	237
Norsjö	20	22	25	26	27	21
Nybro	61	87	91	79	96	88
Nykvarn	11	27	30	30	29	30
Nyköping	192	253	295	350	329	303
Nynäshamn	82	94	127	137	150	145
Nässjö	86	87	103	117	115	122
Ockelbo	24	35	39	39	42	41
Olofström	64	73	82	78	80	90
Orsa	26	29	31	32	29	33
Orust	23	31	48	42	43	39
Osby	72	85	104	99	73	68
Oskarshamn	62	81	94	98	78	81
Ovanåker	26	36	50	46	53	42
Oxelösund	26	36	53	66	71	69
Pajala	22	26	29	30	37	34
Partille	94	99	103	101	109	92
Perstorp	29	37	38	37	46	42
Piteå	195	208	245	239	227	215
Ragunda	18	22	24	31	27	26
Robertsfors	42	43	53	51	48	48
Ronneby	137	171	182	178	183	179
Rättvik	27	41	43	34	39	34
Sala	143	150	171	159	155	149
Salem	39	39	42	42	48	42
Sandviken	123	156	180	213	210	225
Sigtuna	113	113	118	103	105	111
Simrishamn	60	68	75	79	80	72
Sjöbo	55	60	79	70	62	59
Skara	58	74	78	83	87	69
Skellefteå	303	381	400	416	377	349
Skinnskatteberg	12	12	13	14	18	14
Skurup	54	62	72	78	70	76
Skövde	169	203	197	204	180	166
Smedjebacken	10	14	20	15	17	17
Sollefteå	92	106	109	102	84	77
Sollentuna	109	133	178	174	157	151
Solna	58	85	94	95	111	112
Sorsele	13	12	10	9	3	3

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sotenäs	25	26	33	29	24	24
Staffanstorps	66	85	123	121	91	96
Stenungsund	38	40	56	67	71	62
Stockholm	1 327	1 669	1 982	2 032	1 887	1 792
Storfors	17	19	22	26	19	18
Storuman	25	35	41	30	30	34
Strängnäs	66	86	88	83	84	71
Strömstad	46	42	46	45	45	42
Strömsund	52	73	77	72	83	85
Sundbyberg	61	80	94	94	97	93
Sundsvall	265	324	434	467	462	438
Sunne	69	68	67	72	55	53
Surahammar	29	43	46	48	41	41
Svalöv	41	52	56	61	50	50
Svedala	60	67	71	86	69	70
Svenljunga	28	35	32	26	31	35
Säffle	81	97	106	114	108	84
Säter	19	21	22	24	17	16
Sävsjö	20	30	29	42	41	37
Söderhamn	150	170	193	216	214	202
Söderköping	33	56	68	74	79	71
Södertälje	286	326	484	480	465	415
Sölvesborg	71	98	122	126	129	130
Tanum	34	42	41	39	32	29
Tibro	45	54	54	54	51	52
Tidaholm	66	67	74	81	69	64
Tierp	102	115	164	157	151	157
Timrå	54	69	82	62	62	52
Tingsryd	24	43	39	42	39	41
Tjörn	27	33	31	39	41	43
Tomelilla	79	96	110	130	131	106
Torsby	72	80	73	65	72	61
Torsås	12	12	20	24	30	21
Tranemo	32	30	35	23	28	22
Tranås	48	44	58	71	72	68
Trelleborg	135	164	191	191	186	195
Trollhättan	175	211	278	331	376	373
Trosa	22	22	28	42	47	52
Tyresö	51	84	120	114	138	136
Täby	78	89	103	92	106	95

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Töreboda	37	42	40	34	41	40
Uddevalla	207	236	283	321	311	285
Ulricehamn	51	53	65	73	79	90
Umeå	360	447	501	522	494	467
Upplands Väsby	98	134	145	158	160	149
Upplands-Bro	44	65	74	78	75	64
Uppsala	565	595	698	634	584	571
Uppvidinge	26	27	33	33	41	40
Vadstena	15	21	23	24	26	32
Vaggeryd	31	36	51	52	44	43
Valdemarsvik	29	32	41	49	53	49
Vallentuna	48	53	65	65	70	75
Vansbro	14	19	20	22	19	22
Vara	45	59	65	75	69	66
Varberg	117	143	168	153	157	162
Vaxholm	9	11	15	14	15	22
Vellinge	48	56	59	56	63	58
Vetlanda	67	87	103	134	116	117
Vilhelmina	42	46	42	42	37	34
Vimmerby	46	54	66	54	50	45
Vindeln	23	26	28	37	37	29
Vingåker	26	32	51	46	46	45
Värgårda	43	48	57	58	46	45
Vänersborg	141	179	212	242	244	211
Vännäs	26	40	41	45	46	46
Värmdö	61	83	110	131	135	125
Värnamo	90	117	128	124	127	146
Västervik	132	181	190	182	169	155
Västerås	525	591	680	646	579	560
Växjö	250	301	363	371	399	389
Ydre	4	6	7	10	7	5
Ystad	71	91	97	100	91	97
Åmål	53	63	73	69	65	57
Ånge	37	40	47	42	39	42
Åre	18	25	30	35	38	38
Årjäng	36	45	48	46	45	34
Åsele	18	18	26	25	19	16
Åstorp	57	69	88	89	92	88
Åtvidaberg	38	47	52	56	65	49
Älmhult	31	47	42	53	49	42

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Älvdalen	17	22	23	14	22	24
Älvkarleby	43	45	62	65	66	62
Älvsbyn	52	59	59	50	54	57
Ängelholm	148	166	174	176	189	188
Öckerö	14	21	26	27	21	24
Ödeshög	14	23	30	24	23	21
Örebro	567	609	653	647	606	571
Örkelljunga	25	34	47	58	55	40
Örnköldsvik	149	161	186	211	194	209
Östersund	193	219	256	229	247	235
Österåker	68	69	99	105	98	89
Östhammar	59	75	72	77	65	64
Östra Göinge	66	81	95	114	101	101
Överkalix	19	17	22	28	27	34
Övertorneå	17	20	23	26	31	31
Totalt riket	27 023	32 535	37 848	38 823	37 580	35 305

Källa: Arbetsförmedlingen.

Tabell C Andel (%) ungdomar under 30 år med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som fått arbete med eller utan stöd eller påbörjat reguljär utbildning

Månadsgenomsnitt 2011–2016

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ale	9,8	7,9	6,9	9,1	7,0	8,0
Alingsås	9,5	7,6	5,0	7,8	6,8	8,2
Alvesta	7,1	6,0	6,1	6,6	6,7	7,7
Aneby	10,2	7,7	12,3	6,5	7,7	5,9
Arboga	8,4	5,1	5,1	6,0	5,0	5,1
Arjeplog	12,0	10,2	6,7	11,4	11,1	5,7
Arvidsjaur	14,4	9,8	9,3	9,5	10,3	10,4
Arvika	8,3	8,9	7,7	11,4	9,6	9,7
Askersund	7,9	7,2	2,4	5,9	8,0	11,4
Avesta	7,0	6,5	5,8	9,2	6,3	5,3
Bengtsfors	6,7	6,0	3,8	7,3	5,8	5,2
Berg	14,5	10,5	9,8	8,7	5,3	14,9
Bjurholm	5,9	0,0	0,0	16,1	4,2	8,9
Bjuv	5,1	6,6	6,5	8,1	7,6	12,1
Boden	6,2	5,9	6,5	7,5	7,4	8,0
Bollebygd	4,1	4,5	5,7	6,0	4,3	7,3
Bollnäs	8,2	4,8	5,7	5,9	5,7	7,7
Borgholm	6,1	7,3	9,5	2,9	11,2	9,1

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Borlänge	7,5	8,5	6,5	10,1	8,9	9,5
Borås	10,3	7,5	8,3	7,9	8,2	8,0
Botkyrka	6,5	7,1	6,8	7,2	6,0	5,8
Boxholm	5,4	6,5	6,4	4,7	6,2	6,5
Bromölla	4,9	4,4	5,1	6,0	5,0	7,4
Bräcke	4,9	4,8	7,8	5,4	11,7	8,8
Burlöv	5,9	6,2	5,5	6,6	4,9	8,9
Båstad	6,3	8,6	8,0	6,6	7,3	15,2
Dals-Ed	10,4	5,5	3,7	10,2	6,3	3,3
Danderyd	8,6	9,8	7,0	7,5	15,1	15,7
Degerfors	8,3	6,5	10,8	7,6	6,1	5,7
Dorotea	10,5	9,2	8,2	9,0	8,7	5,9
Eda	13,1	11,3	8,6	11,3	12,3	10,3
Ekerö	12,4	5,5	7,6	9,9	9,2	11,4
Eksjö	6,6	2,5	4,8	10,1	6,1	12,6
Emmaboda	7,1	8,0	6,8	8,6	6,8	9,3
Enköping	8,5	8,5	9,8	10,6	9,2	9,5
Eskilstuna	6,5	5,1	5,8	6,1	6,2	6,2
Eslöv	7,4	5,9	6,1	7,0	7,9	8,0
Essunga	5,1	7,5	9,2	8,2	5,3	6,9
Fagersta	5,3	9,5	5,6	7,8	7,6	8,5
Falkenberg	11,1	10,7	9,0	10,3	10,2	6,4
Falköping	5,4	5,7	4,0	6,5	7,1	6,1
Falun	9,3	7,1	7,3	8,0	8,5	8,5
Filipstad	6,1	7,9	7,9	11,7	8,0	9,1
Finspång	10,3	5,3	6,7	5,7	6,5	6,6
Flen	10,5	8,3	6,1	6,3	7,2	8,4
Forshaga	7,0	6,1	5,7	6,4	9,8	8,3
Färgelanda	9,3	2,8	8,4	14,0	7,1	4,4
Gagnef	6,9	6,9	4,1	7,6	8,6	5,4
Gislaved	5,5	4,4	6,2	6,2	5,6	7,7
Gnesta	10,3	9,8	6,9	7,5	3,5	7,4
Gnosjö	6,1	4,7	6,1	7,4	9,4	2,7
Gotland	6,8	5,4	5,6	7,7	5,7	6,4
Grums	6,3	5,2	3,5	8,1	7,8	6,0
Grästorps	6,8	6,2	6,2	3,4	11,5	9,4
Gullspång	11,6	7,5	5,1	6,7	9,1	8,6
Gällivare	7,9	8,3	9,1	9,4	8,1	8,1
Gävle	6,3	5,3	4,6	7,6	5,7	5,5
Göteborg	7,5	6,4	6,0	7,2	7,1	8,0

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Götene	7,5	5,3	6,8	6,3	6,0	6,3
Habo	6,5	9,9	6,0	9,8	9,0	11,3
Hagfors	14,1	11,7	8,6	10,1	12,6	17,1
Hallsberg	8,9	6,0	7,6	8,9	7,4	9,4
Hallstahammar	6,2	6,7	5,0	8,2	7,5	4,3
Halmstad	6,1	6,6	6,4	7,6	6,2	8,0
Hammarö	8,8	7,9	5,9	5,6	8,7	7,0
Haninge	9,2	6,9	7,2	7,6	6,0	5,3
Haparanda	4,9	7,6	8,7	9,7	6,3	9,5
Heby	7,6	7,1	4,6	9,4	8,8	6,8
Hedemora	8,8	5,8	7,5	6,9	8,6	8,5
Helsingborg	6,8	6,7	8,2	7,3	7,1	8,5
Herrljunga	9,9	8,5	4,0	9,3	7,4	10,4
Hjo	6,4	8,3	4,6	6,1	4,4	10,8
Hofors	6,1	8,0	8,0	4,1	4,4	6,6
Huddinge	7,9	6,8	8,0	7,6	8,0	6,9
Hudiksvall	8,6	7,1	6,9	7,2	6,6	7,0
Hultsfred	6,5	4,2	5,9	7,6	6,3	9,4
Hylte	11,7	6,0	6,5	4,8	8,0	7,6
Håbo	6,6	5,5	5,1	4,4	5,3	5,0
Hällefors	3,1	7,3	4,0	10,1	8,5	13,3
Härjedalen	10,2	5,2	7,1	7,9	8,3	13,4
Härnösand	7,3	9,7	7,0	8,8	8,0	8,0
Härryda	12,7	5,0	7,4	6,7	9,1	10,9
Hässleholm	6,7	7,2	6,4	4,8	5,5	7,7
Höganäs	7,3	9,7	4,0	7,2	8,6	7,3
Högsby	8,7	7,9	2,2	5,5	3,3	6,7
Hörby	5,2	5,4	6,4	8,0	5,4	4,3
Höör	5,4	5,0	5,6	8,0	7,1	7,7
Jokkmokk	3,9	12,5	10,7	7,4	8,0	10,1
Järfälla	6,4	6,2	5,7	5,9	4,8	5,8
Jönköping	8,4	7,3	6,1	7,1	9,0	7,9
Kalix	12,9	7,8	11,3	12,3	12,4	10,4
Kalmar	8,1	6,2	6,3	6,2	6,3	6,4
Karlsborg	8,0	8,5	7,9	7,0	9,9	9,0
Karlshamn	8,7	7,8	6,5	8,1	8,3	6,8
Karlskoga	8,6	8,0	7,8	8,9	9,0	8,6
Karlskrona	7,7	5,9	5,9	6,2	5,5	8,0
Karlstad	7,8	7,8	6,5	8,2	7,1	6,8
Katrineholm	5,3	4,7	4,6	6,9	5,4	5,5

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kil	7,9	5,8	5,2	7,9	6,0	7,4
Kinda	5,4	7,5	8,2	5,6	12,1	8,4
Kiruna	7,8	9,3	7,7	9,7	5,8	9,1
Klippan	8,0	6,5	6,4	9,7	8,2	9,0
Knivsta	5,2	5,4	7,0	9,1	9,5	6,7
Kramfors	8,2	8,2	6,4	8,0	8,6	10,7
Kristianstad	6,4	6,3	5,4	6,8	5,8	6,6
Kristinehamn	5,5	5,0	6,2	8,8	7,6	6,3
Krokom	10,2	7,0	6,6	7,6	8,1	8,2
Kumla	9,4	8,6	9,1	9,5	8,7	10,3
Kungsbacka	8,1	6,2	7,1	8,0	8,2	8,7
Kungsör	4,7	6,5	4,2	2,4	1,5	2,8
Kungälv	9,2	7,7	8,7	12,6	12,6	13,7
Kävlinge	10,1	8,1	8,2	8,9	8,8	9,4
Köping	5,4	4,8	3,9	5,0	5,5	6,5
Laholm	8,9	5,4	5,5	8,7	12,2	7,1
Landskrona	5,7	5,6	4,6	5,9	6,4	5,9
Laxå	6,6	5,0	7,3	9,3	6,8	12,0
Lekeberg	12,4	6,4	7,7	6,8	8,4	7,1
Leksand	5,5	9,7	9,2	11,1	11,3	13,0
Lerum	7,2	7,1	6,9	9,2	9,6	10,2
Lessebo	6,5	5,2	3,9	3,8	7,4	6,5
Lidingö	10,6	9,3	6,0	8,2	8,6	9,9
Lidköping	4,0	5,4	5,5	5,7	5,9	7,2
Lilla Edet	8,0	5,2	7,6	4,6	5,2	6,1
Lindesberg	8,6	4,4	4,4	7,4	5,9	7,5
Linköping	6,5	6,0	7,0	8,3	9,4	8,7
Ljungby	9,1	5,8	4,8	9,2	5,6	9,5
Ljusdal	11,2	7,9	7,9	6,2	7,1	9,4
Ljusnarsberg	13,1	9,8	1,4	4,0	6,8	12,7
Lomma	7,2	7,8	12,1	8,1	7,1	4,9
Ludvika	7,6	6,7	6,2	8,5	7,4	9,0
Luleå	6,5	6,4	6,0	6,9	8,1	8,1
Lund	8,5	6,3	6,9	8,6	9,0	9,2
Lycksele	7,5	5,5	5,9	7,3	4,2	3,7
Lysekil	8,3	10,3	9,7	10,9	12,8	13,0
Malmö	8,0	7,7	6,9	7,2	6,1	6,7
Malung-Sälen	14,0	12,4	6,7	7,1	10,1	10,6
Malå	4,9	6,8	8,0	6,7	9,8	8,1
Mariestad	7,4	5,5	6,6	7,5	5,5	5,9

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mark	5,5	4,1	5,6	6,3	7,2	10,5
Markaryd	5,2	3,8	4,5	6,5	2,2	7,9
Mellerud	7,3	7,1	5,7	7,3	8,0	4,8
Mjölby	4,7	6,2	7,5	7,1	7,1	7,3
Mora	12,2	8,0	6,3	9,9	9,3	12,4
Motala	5,6	6,0	6,0	7,2	8,3	7,8
Mullsjö	9,9	4,4	5,3	10,8	8,0	5,9
Munkedal	7,2	10,3	10,0	12,6	15,7	10,3
Munkfors	12,2	8,6	4,6	6,8	5,9	13,6
Mölnadal	7,0	5,4	8,1	7,3	7,8	9,6
Mönsterås	9,0	6,8	5,0	6,6	5,7	9,2
Mörbylånga	8,8	8,0	4,6	6,5	5,2	6,4
Nacka	11,4	7,4	6,5	8,6	6,3	8,2
Nora	7,4	6,3	4,5	8,1	8,7	9,0
Norberg	5,7	9,9	13,3	8,2	10,2	16,7
Nordanstig	6,4	7,2	9,3	10,4	7,8	9,3
Nordmaling	5,7	6,0	5,8	4,7	7,2	6,5
Norrköping	6,7	6,0	5,4	5,7	6,4	6,3
Norrtälje	7,2	7,4	9,3	9,2	9,9	11,5
Norsjö	8,9	9,7	9,1	8,8	8,4	7,8
Nybro	7,5	7,8	5,0	8,2	5,6	7,6
Nykvarn	8,9	3,6	6,4	5,7	4,5	6,7
Nyköping	7,2	6,5	5,8	6,6	6,6	6,1
Nynäshamn	6,9	7,8	5,9	6,7	6,8	5,9
Nässjö	6,1	8,5	5,3	7,3	6,4	5,3
Ockelbo	11,0	13,4	7,8	8,9	13,4	15,7
Olofström	8,5	5,2	4,8	7,2	6,8	6,0
Orsa	4,3	3,5	7,6	10,2	7,3	13,5
Orust	9,2	9,3	5,2	4,7	7,0	7,5
Osby	8,3	4,9	7,5	5,5	10,1	7,2
Oskarshamn	8,1	5,2	5,1	7,0	5,8	6,9
Ovanåker	9,3	2,4	4,0	7,3	4,6	9,2
Oxelösund	9,4	4,4	7,0	9,3	7,7	7,3
Pajala	6,8	5,8	12,1	12,7	7,7	7,5
Partille	6,2	8,0	6,1	8,3	8,6	9,7
Perstorp	10,8	7,5	5,7	8,0	11,6	8,2
Piteå	6,8	8,0	6,9	6,8	7,5	7,7
Ragunda	10,6	10,9	5,0	5,8	6,0	12,2
Robertsfors	5,8	5,2	7,8	9,0	7,1	8,0
Ronneby	4,8	5,5	4,8	7,7	5,0	5,7

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rättvik	8,3	3,8	8,0	8,7	8,3	7,4
Sala	7,4	7,9	8,2	7,1	8,0	8,7
Salem	6,4	7,1	7,0	3,8	6,8	7,3
Sandviken	6,1	6,3	5,7	9,8	6,7	5,6
Sigtuna	7,1	7,6	9,2	11,2	8,1	13,3
Simrishamn	8,2	8,7	8,3	8,4	7,3	5,9
Sjöbo	6,9	6,9	3,7	6,4	5,5	5,1
Skara	11,0	8,0	5,4	6,0	8,5	8,0
Skellefteå	7,3	6,5	7,2	7,5	7,6	8,4
Skinnskatteberg	12,2	7,3	8,4	8,2	6,1	10,9
Skurup	7,4	6,3	3,9	7,5	6,6	6,3
Skövde	7,1	6,7	5,8	5,2	5,5	7,1
Smedjebacken	8,2	7,7	6,3	9,3	11,4	15,9
Sollefteå	7,8	8,8	7,6	8,6	7,5	10,4
Sollentuna	9,9	8,3	9,2	10,6	9,9	10,7
Solna	7,9	8,5	6,3	7,7	6,8	8,7
Sorsele	18,8	14,5	9,9	15,9	15,0	0,0
Sotenäs	5,8	11,0	9,9	6,9	12,2	8,9
Staffanstorps	9,7	8,9	9,3	11,3	7,7	7,7
Stenungsund	5,7	8,0	7,1	8,2	7,7	7,1
Stockholm	8,7	7,8	7,6	8,2	8,0	8,1
Storfors	6,9	4,8	3,7	6,5	10,8	10,1
Storuman	11,8	8,7	7,4	11,6	8,9	4,8
Strängnäs	5,4	7,5	7,4	7,0	5,1	6,3
Strömstad	11,3	11,4	8,5	12,5	9,6	9,4
Strömsund	7,8	9,3	7,1	12,9	9,7	8,4
Sundbyberg	6,4	7,0	5,3	6,9	7,6	7,9
Sundsvall	9,0	8,9	7,9	8,5	7,2	6,6
Sunne	11,3	9,2	9,0	8,5	9,4	13,4
Surahammar	7,9	3,8	4,0	5,9	7,0	7,2
Svalöv	5,9	5,7	6,0	9,2	4,9	5,9
Svedala	9,1	6,2	6,1	10,1	7,3	8,1
Svenljunga	11,5	7,9	10,1	8,9	9,0	11,8
Säffle	7,0	5,3	3,3	4,5	3,5	7,4
Säter	8,2	7,6	9,0	9,5	9,2	11,3
Sävsjö	9,3	3,8	6,6	9,8	8,3	9,1
Söderhamn	8,1	7,9	9,3	8,7	6,1	7,9
Söderköping	9,9	6,5	8,6	7,0	7,4	9,1
Södertälje	6,2	6,6	5,2	5,9	5,4	7,0
Sölvesborg	7,4	4,9	6,8	8,4	9,2	7,5

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tanum	12,0	8,5	8,3	13,5	12,6	6,3
Tibro	4,0	7,2	5,5	7,4	5,5	8,0
Tidaholm	7,0	6,6	3,3	4,1	4,2	6,6
Tierp	6,2	6,3	3,8	5,0	6,1	5,3
Timrå	5,4	8,1	4,9	5,6	6,4	9,7
Tingsryd	6,0	4,8	4,5	3,3	6,3	7,5
Tjörn	11,7	12,1	11,1	15,1	8,3	10,5
Tomelilla	4,7	4,5	5,1	5,5	6,1	6,8
Torsby	11,3	10,9	9,0	10,9	11,2	12,4
Torsås	9,0	6,0	3,2	7,9	5,8	4,7
Tranemo	12,8	8,0	6,5	7,8	8,1	12,5
Tranås	8,7	4,9	5,3	7,0	8,5	6,3
Trelleborg	7,4	7,0	7,6	6,9	6,4	5,7
Trollhättan	5,0	4,8	5,5	4,4	5,3	4,2
Trosa	5,4	6,6	9,3	9,8	7,6	11,2
Tyresö	11,8	5,6	7,9	8,6	7,3	7,6
Täby	10,6	6,6	8,9	9,1	9,6	10,1
Töreboda	10,4	5,8	6,0	6,4	4,0	10,0
Uddevalla	5,9	5,8	5,6	7,8	10,0	8,6
Ulricehamn	15,0	8,1	5,0	6,9	8,0	6,4
Umeå	7,6	6,8	6,7	6,6	7,4	8,3
Upplands Väsby	9,1	7,4	6,7	8,7	7,7	8,9
Upplands-Bro	11,5	7,6	6,0	3,5	5,0	5,1
Uppsala	7,0	6,7	6,3	7,2	8,3	8,0
Uppvidinge	12,9	7,0	4,4	5,5	8,9	11,7
Vadstena	3,9	5,9	10,0	14,7	8,0	6,3
Vaggeryd	8,2	7,7	7,6	6,1	8,7	6,3
Valdemarsvik	11,2	9,9	10,2	8,6	10,9	9,9
Vallentuna	9,6	9,4	11,5	7,6	9,4	12,3
Vansbro	9,8	4,3	7,3	4,4	8,2	12,2
Vara	6,7	5,2	5,5	6,4	7,3	8,1
Varberg	11,6	8,1	8,0	8,7	7,9	9,1
Vaxholm	20,7	11,4	10,5	13,4	9,9	9,3
Vellinge	10,2	7,6	7,7	8,6	7,5	7,5
Vetlanda	8,6	8,0	5,9	8,5	7,2	11,3
Vilhelmina	4,4	5,8	6,3	6,1	5,3	6,4
Vimmerby	6,2	3,8	7,0	9,3	7,4	9,7
Vindeln	6,9	7,0	5,2	7,9	6,1	9,4
Vingåker	3,8	4,2	4,1	4,8	6,7	6,4
Vårgårda	5,3	4,5	8,3	9,2	15,4	12,3

Kommun	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Vänernborg	4,5	4,6	4,8	6,4	6,3	5,2
Vännäs	7,6	7,8	7,0	8,2	8,2	3,8
Värmdö	10,8	11,0	9,4	7,6	6,4	8,4
Värnamo	5,0	4,8	6,3	7,6	8,8	9,0
Västervik	6,1	6,3	6,5	7,6	8,2	7,6
Västerås	8,3	7,3	7,4	8,6	7,8	7,7
Växjö	6,7	5,8	5,6	6,3	6,4	5,7
Ydre	0,0	9,5	0,0	9,8	7,8	11,1
Ystad	9,3	6,2	4,8	8,1	6,9	5,1
Åmål	7,3	7,5	5,7	7,3	6,5	8,3
Ånge	10,2	8,4	5,5	5,6	8,6	7,5
Åre	15,5	7,6	10,9	7,5	10,0	9,0
Årjäng	10,0	6,6	4,1	6,8	5,9	5,9
Åsele	5,4	5,1	6,2	7,4	5,6	3,4
Åstorp	4,5	6,8	9,4	8,0	8,5	9,0
Åtvidaberg	7,0	7,4	6,1	6,2	6,6	8,6
Älmhult	8,9	7,0	6,6	9,6	6,2	5,5
Älvdalen	6,5	10,1	5,8	12,3	9,7	13,2
Älvkarleby	4,8	5,7	5,5	6,6	6,0	9,1
Älvsbyn	9,2	6,3	6,6	7,5	8,0	13,7
Ängelholm	7,5	7,3	7,4	6,9	7,2	8,5
Öckerö	4,9	6,6	3,4	5,0	7,8	9,5
Ödeshög	7,5	8,9	8,5	6,7	6,3	2,9
Örebro	8,9	7,6	8,4	9,2	9,5	9,2
Örkelljunga	6,3	11,2	4,4	7,1	7,4	10,3
Örnsköldsvik	6,0	6,6	5,5	5,8	5,2	6,2
Östersund	8,3	8,2	7,0	7,4	6,2	6,8
Österåker	9,0	7,7	9,2	9,3	7,4	9,7
Östhammar	8,6	6,0	7,7	6,4	8,3	7,8
Östra Göinge	8,5	5,2	9,4	5,8	7,3	7,9
Överkalix	14,1	7,7	12,0	10,0	9,6	17,6
Övertorneå	5,5	10,4	11,6	8,8	10,3	9,9
Totalt riket	7,6	6,8	6,6	7,5	7,2	7,6

Källa: Arbetsförmedlingen.

2015/16:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning
2015/16:RFR2	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 24 september 2015
2015/16:RFR3	FÖRSVARSKOTTET Om krisen eller kriget kommer – En uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap Huvudrapport och Bilagor
2015/16:RFR4	KULTURUTSKOTTET Är samverkan modellen? En uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen
2015/16:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppna utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 12 november 2015
2015/16:RFR6	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015
2015/16:RFR7	FINANSUTSKOTTET Review of the Riksbank's Monetary Policy 2010-2015
2015/16:RFR8	SKATTEUTSKOTTET Punktskattehöjningar på alkohol- och tobaksprodukter – skatteeffekter och påverkan på den oregistrerade anskaffningen av dessa produkter
2015/16:RFR9	CIVILUTSKOTTET Miljömärkning av produkter – En översikt över de miljömärkningar av produkter som finns i Sverige och i de övriga nordiska länderna
2015/16:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET OCH JUSTITIEUTSKOTTET Konstitutionsutskottets och justitieutskottets hearing om radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism i den digitala miljön
2015/16:RFR11	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om kultursamverkansmodellen
2015/16:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 23 februari 2016
2015/16:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Cancervården – utmaningar och möjligheter
2015/16:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Kollektivtrafiklagen – en uppföljning
2015/16:RFR15	CIVILUTSKOTTET Inventering av forskning inom civilutskottets beredningsområde 2016

2015/16:RFR16	UTBILDNINGSKOTTET Utbildningskommitténs offentliga utfrågning inför proposition om forskning och innovation
2015/16RFR17	KULTURKOTTET Offentlig utfrågning om förutsättningar för svensk film
2015/16RFR18	UTBILDNINGSKOTTET Digitaliseringen i skolan – dess påverkan på kvalitet, likvärdighet och resultat i utbildningen
2015/16RFR19	UTBILDNINGSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige
2015/16RFR20	FINANSKOTTET Offentlig utfrågning om utvärderingen av penningpolitiken 2010-2015 12 maj 2015
2015/16RFR21	FINANSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2016
2015/16RFR22	UTBILDNINGSKOTTET Utbildningskommitténs öppna utfrågning om lärarbrist
2015/16RFR23	SOCIALKOTTET Socialkommitténs seminarium om cancervården – utmaningar och möjligheter
2015/16RFR24	UTBILDNINGSKOTTET Utbildningskommitténs öppna utfrågning om brist på utbildade inom naturvetenskap och teknik
2015/16RFR25	NÄRINGSKOTTET Näringskommitténs offentliga utfrågning om piratkopiering och andra rättighetsintrång på den digitala marknaden
2015/16RFR26	TRAFIKKOTTET Offentlig utfrågning om finansieringsmodeller för transportinfrastruktur
2015/16RFR27	CIVILKOTTET Civilkommitténs offentliga utfrågning om familjerätten är i takt med tiden

2016/17:RFR1	TRAFIKUTSKOTTET It-infrastrukturen – i dag och i framtiden
2016/17:RFR2	CIVILUTSKOTTET Uppföljning av den nya fastighetsmäklarlagen
2016/17:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 27 september 2016
2016/17:RFR4	UTBILDNINGSPOLITIKUTSKOTTET Forskarskolor för lärare och förskollärare – en uppföljning av fyra statliga satsningar
2016/17:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 15 november 2016
2016/17:RFR6	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om Finsams fortsatta utveckling - nästa steg
2016/17:RFR7	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av systemet med överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket
2016/17:RFR8	SKATTEUTSKOTTET OCH NÄRINGSUTSKOTTET Konkurrenskraften hos svenska multinationella företag i ljuset av nya regler inom internationell beskattning
2016/17:RFR9	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om marknadsföring i sociala medier
2016/17:RFR10	NÄRINGSUTSKOTTET Uppföljning av handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar 2010–2012
2016/17:RFR11	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om Skattereformen 25 år – dess historia och framtid
2016/17:RFR12	KULTURUTSKOTTET Statens idrottspolitiska mål – en uppföljning med inriktning på barn och ungdomar
2016/17:RFR13	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 14 mars 2017
2016/17:RFR14	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets offentliga utfrågning om kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården
2016/17:RFR15	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens public service
2016/17:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om ett ökat kollektivt resande för framtiden

2016/17:RFR17	CIVILUTSKOTTET Offentlig utfrågning Riktvärden för trafikbuller
2016/17:RFR18	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om åtgärder för lägre sjukfrånvaro och om hanteringen av regionala skillnader i sjukförsäkringen
2016/17:RFR19	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2017
2016/17:RFR20	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om it-infrastrukturen – i dag och i framtiden
2016/17:RFR21	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om framtidens innovations- och entreprenörskapsklimat
2016/17:RFR22	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den finansiella stabiliteten den 13 juni 2017
2016/17:RFR23	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om statens idrottspolitiska mål med inriktning på barn och ungdomar
2016/17:RFR24	SKATTEUTSKOTTET Skatter som drivkrafter för företags lokalisering

2017/18:RFR1

KONSTITUTIONSUTSKOTTET

Öppen utfrågning om Riksrevisionen - en del av riksdagens kontrollmakt